Olasılıkçı Siyaset Açısından

yıldırım demir

ş.a

Olasılıkçı Siyaset Açısından
yıldırım demir
ş.a

1. basım
Kasım 2016

ısbn
0000

yayın yönetmeni
ş.a

dizgi ve kapak tasarımı
yeliz gazeloğlu

baskı
Aydili Reklam Ajansı
Turgut Reis Cad. Tank Apt. No:16/1
Mebusevleri - Tandoğan / Ankara

iletişim
0312 221 06 38
info@armoniaajans.com

aydilisanat yayınları 50

Olasılıkçı Siyaset Açısından

yıldırım demir

ş.a

izlek

ilksöz

giriş

1.bölüm - siyaset

tanım
siyasetçi
işlev
koşullar
ahlak
söylem
eylem
toplum
yaşamalanı
hukuk
meşruluk
liderlik

2.bölüm- olasılıkçı siyaset

3.bölüm -Türkiye'de siyasetçi

4.bölüm- yıldırım demir

a) Yıldırım Demir'in yetiştiği koşullar

tarihsel koşullar
iktisadi çevre
kültürel çevre
toplumsal çevre

b)Yıldırım Demir'in Hayatı

çocukluğu
gençliği
yetişkinliği

c)Yıldırım Demir'in siyasetçiliği

5.bölüm- olasılıkçı siyaset açısından yıldırım demir

a)siyaset açısından

tanım
ahlak
söylem
eylem
çevre
rastlantı
yanılgı
yaşamalanı
adalet
liderlik

b)olasılıkçılık açısından

bilinç koşulları
tahmin edebilirlik
olasılıklar içinde olanaklı
amaç/araç
yanılgı
kendi sınırlarının farkında olma
ekip oluşturma
rakiplerden yararlanma
ilişkisizlerin ilişkilendirilmesi
çokluculuğun benimsenmesi
olana yakınlık
tazelik

sonuç

ilksöz

Siyasete uzak durmayı yeğlemiş biriyim. Ne var ki ben siyasetten uzak dursam da o bir yolunu bulup beni etkilemeyi başardı. Kiminle konuşsam, hangi konuyu açsam önünde sonunda siyaset konuşur oldum. Anladım ki siyasetten uzakta yaşamak olanaksız, o zaman ben de siyaseti anlamaya koyuldum. Siyasetin ne olduğunu tartıştım, siyasetçileri izledim, araştırdım, düşündüm… Günlük hayatımı, beklentilerimi, tasarılarımı bu denli etkileyen siyaseti kavramaya başladım.

Artvinliyim ve uzakta yaşasam da Artvin'de yaşananlara hep ilgi duydum. Artvin'in her şeyi gibi siyasi hayatı da ilgimi çeker oldu. Artvin'in güçlü bir sol geleneği var ve ben de birçok diğer hemşerim gibi bu gelenekten geliyorum. Zaten ülkemde sol denince öncelikle Artvin akla gelir. 21.yüzyılın başlarındaki gelişmelerle Artvin sol hareketler açısından daha da dikkat çeker oldu. Bu benim için de geçerliydi.

Bir Artvinli olarak 2014 belediye seçimlerinde CHP'nin Ardanuç ve Kemalpaşa dışında başarı gösterememesine şaşırıp kaldım. Bunun nedenini anlamaya çalıştım. Genel olarak ülkede AKP'nin yükseldiği, seçimlere egemen olduğu bir dönemde Ardanuç'un direnç göstermesi beni umutlandırdı. Bir Ardanuçlu olarak bu dirençten onur duydum ama aynı zamanda gerekçesini öğrenmeyi de istiyordum.

Birçok Ardanuçlu gibi yazları memleketime uğramak beni heyecanlandırır. Ben de her yaz olduğu gibi 2015 yazında Ardanuç'a gittiğimde CHP'nin nasıl olup da direnç gösterdiğini araştırmaya başladım. Sordum, soruşturdum, izledim, inceledim… Birçok kişi bu direncin bir parçası olarak Yıldırım Demir'i gösteriyordu.

Ardanuç Belediye Başkanı Yıldırım Demir'in üçüncü dönemiydi ve daha önce bazı nedenlerle kendisiyle tanışıklığım vardı. Gidip kendisini ziyaret ettim. Başarısından dolayı kutladım, onur duyduğumu dile getirdim. Bu başarısının altında yatanın ne olduğunu sordum; o anlattı, ben dinledim.

Geri döndüğümde, diğer çalışmalarımın yanı sıra bir yıl boyunca yeniden siyaset okumaya başladım. Machiavelli'den Nizam-i Mülk'e doğulu batılı yazarlardan yardım umdum. Siyaseti ve Yıldırım Demir'in siyaset yapma biçimini anlamaya çalıştım. Elbette anlamam için kavramlaştırmam gerekirdi, uğraştım.

2015 kışı arkadaşlarımla yaptığım Artvin gezisinde kendisine, eğer kabul ederse kendisinin siyaset yapma biçimiyle ilgili bir kitap yazmak istediğimi söyledim. Birlikte zaman geçirdik, söyleştik ve bir süre düşündükten sonra bunun olabileceğini bana iletti.

Ben de biriktirdiklerimi tartışmaya, Yıldırım Demir'in siyaset yapma biçimini kavramlaştırmaya çalıştım. Bir yandan da Yıldırım Demir'in hayat hikayesini öğreniyordum. Kendisi anılarını yazıp bana mail atıyordu, ben de onun bilinç koşulları üzerine çalışıyordum. Böylece elinizdeki kitap basılabildi.

Siyaseti okuyup tartışmalarımdan ve Yıldırım Demir'in siya-

set yapma biçimini araştırıp incelememden, *"olasılıkçı siyaset"* kavramı ortaya çıktı. Bu kavram, olumsuzlukların egemen olduğu bir dönemde Yıldırım Demir'in yoksul bir kasabada gösterdiği direncin kavramlaşmış halidir.

Kitabın içeriği de bu çalışma izleğinden oluştu. İlk önce siyaset ve siyasetçi tartışmasına giriştim. Sonra, olasılıkçı siyasetin ilkelerini ortaya çıkarmaya çalıştım. Ardından da Yıldırım Demir'in yaşam öyküsünü ve siyasi hayatını anlattım. O'nun bilinç koşulları ve uygulamalarını ortaya çıkarmaya uğraştım ve son olarak da olasılıkçı siyaset ilkeleri açısından Yıldırım Demir'i inceledim.

Umuyorum ki bu kitabı okuyanlar, siyaseti yeniden tartışmaya ve ardından olasılıkçı siyasetin ilkelerini anlamaya başlayacaklardır. Yıldırım Demir örneğinde süren tartışmadan kendi siyasi yaşantılarını sorgulayacaklar ve siyasete yönelik görüleri artacaktır. Bu kitap, siyaseti ve Yıldırım Demir'in başarısını merak edenler için bir öğrenme rehberidir.

Siyasetçiler için de bu kitabın katkı sağlayacağını düşünüyorum. Genel olarak siyasetin, özel olarak da olasılıkçı siyasetin ilkelerini gözden geçirmek, siyasetçilerin kendilerini de gözden geçirmelerine olanak sağlayabilir. Olasılıkçı siyaset ilkelerine göre kendilerini sınamaları belki de gelecekteki siyaset yapma biçimlerini etkileyecek, sorun çözme birikimlerini artıracaktır.

Ardanuç'taki başarılarıyla Türkiye'deki Artvinlileri ve hatta bütün cumhuriyetçileri umutlandıran Yıldırım Demir'e teşekkür etmek isterim. Aynı zamanda siyaseti ve olasılıkçı siyaseti anlamama neden olduğu için de teşekkür ederim.

Bir Ardanuçlu olarak, tercihleri ve çalışmalarıyla böyle bir kitabın yazılmasını sağlayan Ardanuçlularla da gurur duyuyorum.

Ayrıca bu çalışma sırasında katkı sağlayan herkese; teori oluştururken eleştirilerini aldığım arkadaşlarıma ve kitabın yazımını kolaylaştıran Ardanuç Belediyesi çalışanlarına çok teşekkür ederim.

giriş

Siyaset, Türkiye'de ancak son yüzyılda *"sıradan insanın"* ilgi alanı oldu. Daha önceleri siyaset ya seçkin bir topluluğun ya bir ailenin ya da bir kişinin işiydi. Sanayi Devrimi öncesi kurulu düzenlerde buna gerek de yoktu. Bu yüzden *"sıradan biri"* için siyaset, üzerine kafa yorulacak bir şey değildi. Bu durum, sıradan insanların siyasi davranışın dışında bir hayat kurmasına neden olmuştu. Sözgelimi köyde doğmuş biri için ülkenin nasıl yönetildiği, iktisadın nasıl pay edildiği, ülkenin geleceği için hangi kararlar alındığının bir değeri yoktu. İletişim araçlarının gelişmediği çağlarda köyde yaşayan biri zaten bu kararlardan haberdar da olamazdı. Hatta denilebilir ki vergi ve askerlik dışında devletle doğrudan bir ilişkisi de yoktu. Bu nedenle seçkinler dışındaki insanlarda siyasi kültür oluşmamıştı.

Meşrutiyet ve Cumhuriyet'in tek partili dönemini saymazsak eğer, Türk insanı 1950'lerden sonra genel olarak ülkesi, özel olarak da kenti için seçme ve seçilme olanağını buldu. Böylece iyi veya kötü, yanlış veya doğru da olsa önüne sandık geliyor, özellikle de belediye seçimlerinde kendi hayatına doğrudan etki edecek kararlara bir oyla dahi olsa etki edebiliyordu. Demek ki Türk insanı yaklaşık 70 yıllık bir seçme seçilme deneyimine sahiptir. Yetmiş yıl yaklaşık bir insan ömrüdür ve gelenek üretecek kadar uzun bir zaman değildir.

Türk kültürünün kaynaklarında elbette siyasetle ilgili birikimler vardır. Yusuf Has Hacip'in Kutadgu Bilig'i, Nizamülmülk'ün Siyaset-Name'si ve İbn-i Haldun'un Mukaddime'si gibi eserler bu birikime örnek gösterilebilir. Ancak bu eserler sıradan insan için değil, Mukaddime'yi saymazsak, yöneticiler için hazırlanmıştır. Söz konusu siyasi eserler, daha çok yöneticilere ölümü anımsatarak adaletli davranma gerekliliğini hatırlatmak isteyen, hükümdarların zulmünü *"öbür dünya"* korkusuyla dengelemeye çalışan çekinik metinlerdi. Çoğunlukla da örnek öykülerden ve öğütlerden oluşuyordu.

Bütün bu metinlere sıradan insanın ulaşması ancak son elli yıldır mümkün oldu. Hasan Ali Yücel'in bakanlığı döneminde başlatılan, Batı ve Doğu eserlerinin güncel Türkçede yayımlanması bir başlangıç oluşturmuştu. Böylece isteyen biri kolaylıkla Machiavelli veya Sadi'nin eserlerine ulaşabildi. Ancak ulaşılabilir olması, okunduğu yahut okunup anlaşıldığını göstermez.

Cumhuriyet kurulduğunda okuma yazma oranının, rivayetlere göre değişse de, %20 den fazla olmadığı açıktır. Bunun yanı sıra alfabe de değişmiştir. Yeni alfabeyle okuma yazma kolay olsa da okuma yazma oranının artması zaman almıştır. Okuma yazma bilinse bile okumanın bir alışkanlığa dönüşmesi toplumumuzda hala zorluklar içeren bir süreçtir. Bugün özel olarak reklamı yapılmamışsa kitaplar yetmiş milyonluk ülkede hala bin adet basılıyor. Üstelik kitap okuma oranı her geçen gün azalıyor.

Öte yandan siyaset yapma, Türk toplumunun doğrudan bir talebi olmadan kazandığı bir haktır. Dolayısıyla hala bunun bir hak olup olmadığı konusunda zihinlerimiz karışıktır çünkü

demokrasilerin geliştiği toplumların tarihinde, özellikle halk sınıfları, yönetme talebi için mücadele etmiş ve bu hakkı bedel ödeyerek kazanmıştır. Oysa Cumhuriyet başka tarihsel dinamiklerle kurulmuş ve kurucuları, örneğine az rastlanır bir biçimde, toplumun talepleri olmadan siyaseti herkesin alanı haline getirmişlerdir.

Çok partili sisteme geçişle birlikte özellikle genel seçimler, bir seçimden daha çok *devrim/karşıdevrim* mücadelesinin alanına dönüşmüştür. Türk devrimiyle başlayan, yeni değerler ve kurumlarla, eski toplumsal değerler ve örgütlenmeler arasındaki çatışma birkaç nesil sürecek güçtedir. Henüz toplumsal dönüşümü ve otoritenin örgütlenmesini tamamlamayan Türk devrimi, meşruluğunu sağlayamadığından, çok partili sisteme geçiş denemelerinde başarısız olmuştur. CHP bu dönemde farklılıkların ve muhalefetin bir arada bulunduğu çoklu bir örgütsel yapıya dönüşmüştür. Farklılıklar genel seçimde değil de yerel seçimde kendini hissettirebilmektedir. Böylece yerel seçimler, *devrim/karşıdevrim* karşıtlığın yumuşadığı bir alan oluşturmuştur. Bu yumuşama, demokrasinin öğrenilmesinin ilk uğrağıdır.

Demokrasi, önünde sonunda bir çözümdür ve tarihsel koşulların ortaya çıkardığı sorunlar üzerine sistemleştirilmiştir. Demokrasi ne bir inançtır ne de sadece bir fikirdir. Demokrasi endüstri ilişkilerinin doğurduğu sorunlara yönelik diğer çözümler gibi bir çözümdür. Ne var ki Türk devriminin önderleri, henüz toprağa dayalı ekonomiden endüstri ekonomisine geçmemiş bir toplumu, endüstri sorunlarının çözümüne yönelik olan bir çözümle tanıştırmaya niyetlenmiştir. Bu oldukça güçtür ve toplumsal doku henüz bireylerden oluşamamaktadır. Bireyler bağımsız değildir; kan bağıyla bağlı

oldukları aileye veya aşirete, iktisadi bağlarla da bağlıdırlar. Dolayısıyla iradeleri aile veya aşiret reislerine bağımlıdır. Benzer şekilde inanç bağıyla bağlı oldukları tarikat ve cemaat önderlerine neredeyse iradelerini teslim etmiş durumdadırlar. Bu toplumsal dokuya demokrasinin yerleşmesi kolay değildir. Bu toplumsal doku, sömürgecilerin 21.yüzyılın başında Ortadoğu toplumlarını yönetmek için ortaya attıkları, *"müzakereci demokrasi"* denilen *"fikir önderlerinin"* uzlaşmasına dayalı bir demokrasiye bile evrilebilir.

Buna karşın Türk devrimi önderleri, İzmir İktisat Kongresi'yle başlayan iktisadi hamleleriyle toplumun endüstrileşmesine, dolayısıyla endüstri ilişkilerinin Türk topraklarında kök salmasına yönelik atılımlarını kararlılıkla sürdürmüştür. Bu kararlılık, bugün hiçbir İslam ülkesinde olmayan, şöyle ya da böyle bir demokrasi kültürünün oluşmasına katkı sağlamıştır. Zaten demokrasi çözüm olarak yerellikle gelişir çünkü her toplumun yaşamalanı, tarihsel birikimi ve endüstri ilişkilerini doğuran koşulları farklıdır. Bu nedenle, *"Fransız demokrasisi"*, *"Amerikan demokrasisi", "Türk demokrasisi"* dense yeridir. Bu yüzden Türkiye'de demokrasi, dolayısıyla bireylerin siyasi davranış ya da kararları, Türk toplumunun tarihiyle ilişkili evrilmiştir.

Bugün artık Türkiye'de birçok kişi siyasetin kendi hayatı için öneminin farkındadır, çükü devrim/karşıdevrim geriliminin son aşaması yaşanmaktadır. Artık herkes kendini bir yerde konumlandırmıştır. Buna karşın siyaset dışı kalanlar da bulunmaktadır. Seçimlere katılım oranı gerilimlerin arttığı dönemlerde çoğalsa bile, siyasete ilgisizlerin oranı %20'nin altına inmemiştir. Yine de bu, kabullenilebilir bir demokrasi yapısıdır. Demokrasinin kurum ve kuruluşlarıyla yerleştiği

toplumlarda seçime katılma oranları düşmekte, ilgi azalmaktadır. Bu açıdan bakıldığında Türk siyasi hayatı hala canlıdır ve anlaşılan bunun ana kaynağı demokrasinin kurum ve kuruluşlarıyla yerleşik hale gelememiş olmasıdır. İnsanlar siyaseti kendi gelecekleri için kaçınılmaz bir uğraş alanı olarak görmektedir. Öyle ki bir partinin iktidardan düşmesi, toplumun bir bölümünün kabusu olurken, diğerlerinin bayramı haline gelmektedir. Toplumun siyasetle bu denli içli dışlı olması toplumsal dokuyu parçalamakta, yer yer birbirine rakip olan ayrı topluluklara bölmektedir. Bu ötekileştirme süreci hayatın normalleşmesinin önüne geçmekte, gerilimler çatışma olasılığı doğurmaktadır.

Bu tarihsel koşullarda siyasetçilerin üzerine düşen yük artmaktadır. Her yaptıkları dikkatle takip edilmekte ve bu yüzden normal bir hayat sürmeleri olanaksızlaşmaktadır. Bu durum onların ruhsallığını da gerilime taşımakta ve söylemleri toplumdaki gerilimleri ateşlemektedir. Hoşgörü veya anlayış Türk siyasi hayatında geleneğe dönüşememektedir. Bu yüzden siyasi birikimi olan ama gerilime uyarlı olmayan kişiler siyasetten uzak durmakta, siyasi kültür yoksullaşmaktadır.

Birikimli insanların siyaset dışı kalması, siyasi davranış kalıplarını daraltmaktadır. Parti başkanlarına öykünen siyasetçilere sıkça rastlanmakta, özgün kişiliklerle karşılaşmak zorlaşmaktadır. Oysa birikimli insanların siyaset alanına girmesi siyaseti de dengeleyecek, anlayış ve hoşgörü için bir zihinsel ortam oluşturacaktır. Bunların arasından yetkin bilince sahip olanlar, olasılıkçı siyaset davranışlarıyla örnek olacaklar ve böylece siyasi kültürümüz zenginleşecektir.

1.Bölüm

siyaset

tanım

Siyaset, Arapça bir sözcüktür ve deve (*ya da at*) seyisi içeriğinden türemiştir. Seyislik develeri yönetme, onlara yön verme ve onları ehlileştirmeyi gerektirir. Bu nedenle seyislerin siyasete esin kaynağı olmasını yadırgamıyorum. Siyaset, dilimizde Latinceden gelen *"politika"*yla aynı içerikle kullanılmaktadır. Politika'nın olumlu ve olumsuz iki anlamı vardır. Olumlu anlamı TDK sözlüğünde şöyle ifade edilmektedir; politika, *"Devletin etkinliklerini amaç, yöntem ve içerik olarak düzenlemektir."* Olumsuz anlamıylaysa, *"Bir hedefe varmak için karşıdakilerin duygularını okşama, zayıf yönlerini kullanma, başkalarının uyuşmazlıklarından işini yürütme*" kurnazlığı olarak tanımlanmaktadır. Bu iki yönün arasında net bir belirleme yapmak da, birini diğerinden ayırmak da kolay değildir.

Bu tanımlamanın siyasetin bütün işlevini ortaya çıkarmadığını söyleyebilirim. Siyaset, yaşamalanındaki sorunların çözümü, beklentilerin ve gerilimlerin dindirilmesi, gerekirse yeni düzeneklerin oluşturmasını da içerir. Dolayısıyla siyasetin kapladığı alan daha geniştir.

Demek ki siyaset; kurulu düzenlerde yaşamalanındaki farklılıkların, gerilimlerin, dengesizliklerin, aykırılıkların ve benzemezliklerin uyumunu sağlamayı gerektirir. Bu, farklı kuvvetlerin bir bileşkeye dönüştürülmesi karmaşık bir iştir. Başka bir açıdan da siyaset, yaşamalanındaki toplumsal kurulumu yeniden yapılandırma işidir. Bütün bu işlerin yürütücüsüne de *"siyasetçi"* denir.

siyasetçi

Siyasetçi; siyasetle uğraşan kişidir. Ancak bu genel tanım siyasetçiyi anlamamız için yeterli ayrıntılar içermez. Bu tanıma göre Mustafa Kemal de siyasetçidir, Osman Bölükbaşı da… Oysa ikisi arasındaki fark o kadar çoktur ki aynı sözcük içinde ifade edilmeleri bile aykırı görülür. O halde sadece siyasetçi demek yetersizdir ve başka ayrımlara ihtiyaç vardır.

Bu yüzden ben, amaçları bağlamında siyasetçileri üçe ayıracağım. İlki, amacı yaşamalanında var olan toplumsal düzeni ve otoriteyi yıkıp yeniden kurmak olan "*devrimci siyasetçi*"; ikincisi, yaşamalanında kurulu düzeni amacına göre evirip sürdürmeyi amaçlayan *"evrimci siyasetçi"* ve son olarak da sadece var olan düzeni korumayı üstlenmiş olan *"bürokrat siyasetçi…"*

Şüphesiz ki amaç yöntemi de etkileyecektir. Dolayısıyla evrimci siyasetçiyle devrimci siyasetçinin uğraş alanı ve biçimleri farklı olacaktır. Devrimci siyasetçi, yaşamalanında var

olan otoriteye karşı mücadeleyi önceleyecek ve bütün enerjisini buna yöneltecektir. Yaşamalanındaki otoriteyi ortadan kaldırıp kendi otoritesini egemen kılmak için bir *"strateji ve taktik"* izleği oluşturacak, örgütlenme yöntemleri belirleyecek ve dolayısıyla kendini sürekli teorik tartışmalar içinde bulacaktır. Devrimci siyasetçiye en iyi örnek Mustafa Kemal'dir.

Evrimci siyasetçinin yüzü pratiğe dönüktür. O da toplumu veya sistemi kendine göre dönüştürmek niyetindedir. Ancak bunu var olan düzeni tümden ortadan kaldırarak değil, düzen içindeki olanakları kullanarak yapmayı istemektedir. Evrimci siyasetçi demokrasinin olmadığı ülkelerde görülmez. Bu gerekçeyle evrimci siyasetçi için demokrasinin ürünüdür diyebiliriz. Seçimle yetki kazandığı ve yine seçimle onay isteyeceği için evrimci siyasetçi, kurulu düzenle kavgalı değildir. Öte yandan evrimci siyasetçi, yaşamalanındaki sorunlara ve beklentilere yanıt olacak çözümler üretmelidir. Önünde sonunda toplumun onayına ihtiyacı olduğu için, siyasetini topluma göre biçimlendirecektir.

Evrimci siyasetçi kurulu düzeni korumaktan çok kendi dünya görüşüne göre evirmeyi önceleyecektir. Bunu kurulu düzenle kavga etmeden başarabilir de… Bir belediye başkanı, kenti kendi bakış açısına göre yönetme olanağına sahiptir. Kuralları veya otoriteleşmeyi tümden değiştiremez ama kendi anlayışına göre kenti düzenleyebilir, oradaki yaşantının kendi anlayışına göre sürmesi için olanaklar üretebilir. Örneğin; AKP'li bir belediye başkanı kentin dokusunu, inancın hayatta daha çok yer almasını sağlayacak biçimde düzenleyebilir. Benzer biçimde CHP'li bir belediye başkanı, kentin laik bir yaşamın sürmesine yönelik kurgular üretebilir. Eskişehir Belediye Başkanı Yılmaz Büyükerşen evrimci siyasetçiye örnek gösterilebilir.

Öte yandan, seçimin olmadığı yaşamalanlarında kurulu düzen öyle kaskatıdır ki orada *"siyasetçi"* sadece var olan düzeni korumaya yönelik bir *"bürokrat"* haline gelir. Diktatörlüklerde, sultanlıklarda, emirliklerde durum böyledir. Tek parti yönetiminde olan seçimli ülkelerde de siyasetçi "*bürokrat siyasetçi*" olarak tanımlanabilir çünkü bu koşullardaki seçimler, parti liderinin onaması dışında herhangi bir siyasi alan bırakmaz. Halk, karşısına kim konursa onu seçecek; lider ne denirse o yapılacaktır. Dolayısıyla halkın beğenisi ya da bir halk görüşünden söz edilemez. Saddam dönemi Irak siyasetçileri bu türden siyasetçilere, yani *"bürokrat siyasetçi"* lere örnektir.

Demek ki siyasetçiden söz ederken; *"devrimci siyasetçi"*, *"evrimci siyasetçi"* ve *"bürokrat siyasetçi"*den söz etmekteyiz. Her üçünün de amacı ayrı olduğundan, genel olarak uğraşları benzer olsa da yaptıkları işler birbirinden farklılık gösterecektir.

işlev

Siyasetçinin yaşamalanındaki işlevi vazgeçilmezdir. Herhangi bir yaşamalanında o toplumun üretim ve tüketiminin düzenlenmesi, bu düzenin sürdürülmesi gerekir. Yaşamalanının güvenliğinin sağlanması da siyasetçinin işidir, yaşamalanına yönelik tehditlerin ortadan kaldırılması da… Öte yandan yaşamalanında paylaşım sorunları gerilimler oluşturacaktır ve bu gerilimlerin dindirilmesi siyasetçinin yapması gereken işlerdendir. Siyasetçi olmadan toplumların düzeni sağlanamaz ve bu düzenin korunması da olanaksızdır. Bu yüzden siyasetçi toplumlar için elzemdir.

Fiziğin yasalarına göre enerji sürekli olarak daha çok kullanılabilir bir biçimden daha az kullanılabilir bir biçime doğru değişir.

Düzen kurmak ve sürdürmek çok enerji ister. Oysa düzensizlikte enerjiye ihtiyaç azdır. Bu nedenle enerji, düzensizliğe doğru değişme eğilimindedir. Demek ki her düzen, içinde düzensizliğe yönelik bir eğilim taşır. Eğer düzeni koruyacak kadar enerji harcanmazsa doğal olarak düzen düzensizliğe dönecektir.

Bu durum toplumlar için de geçerlidir. Toplumsal düzenlerin devam edebilmesi için düzenin korunması, onarılması, düzensizlik eğilimlerinin giderilmesi gerekir. Kendi haline bir toplumsal düzenin sürmesi beklenemez. Diyelim ki bir toplumsal düzen kuruldu, ona uyarlı kurum ve kuruluşlar oluşturuldu, sistem gerçekleştirildi ve işlemeye başladı. Bu sistemi koruyup kollayan, sistemin eksiklerini tamamlamayan birileri olmadığında sistem dağılmaya ve çözülmeye başlayacaktır. Bu bozulmanın en iyi örneği kurulan şehirlerdir. Şehirler de birer sistemdir ve her şey bir düzene göre oluşur. Şehirler terk edildiğinde, bir başka açıdan korunup kollanmadığında, kısa zamanda ormana döneceklerdir. Demek ki asıl olan düzensizliktir ve düzeni korumak için emek gerekir.

Toplumsal düzenlerin koruyucusu siyasetçidir. Siyasetçi toplumsal düzeni korumak ve kollamakla yükümlüdür. Ancak sadece korumak, değişimin egemen olduğu bir evrende düzenin devamı için yetersizdir. İhtiyaçların değiştiği yerde, ihtiyaçların karşılanma biçimleri de değişmeli ve bu biçimleri siyasetçi oluşturmalıdır.

Bu açıdan bakıldığında siyasetçi, düzenlerin sigortası gibidir. Düzeni korumak gerektiğinde siyasetçi, *“bürokrat siyasetçi”* olarak karşımıza çıkar. Düzenin sürdürülmesi olanaksız olduğunda yeni bir düzenin inşası gerekir, bu durumda siyasetçi *“devrimci siyasetçi”* olacaktır.

"Evrimci siyasetçi" ise düzenin koruyup dönüştürülmesi görevini üstlenir. Hem bürokrat siyasetçi gibi var olanı korumayı görev bilir hem de devrimci siyasetçi gibi toplumun ihtiyacını karşılamak üzere yeni çözümler üretir. Eğer kurulu düzen gelişen ihtiyaçlara göre dönüşmezse insanların ihtiyaçları karşılanamayacak, bu durumda da toplumda huzursuzluk doğuracaktır. Huzursuzluk düzenin düzensizliğe dönüşmeye başladığının göstergesidir. Kurulu düzen bütünselliğini kaybetmeye, giderek meşrutiyetini yitirmeye ve yeni düzen arayışları ortaya çıkmaya başlayacaktır. Gerilim yaşamalanında çoğalınca, egemenler zorbalığa başlayacaktır.

Egemenlik baskıyla sürdürüldüğünde sorunlar çözülmüş olmaz; sadece sorunların dillendirilmesi, ortaya dökülmesinin önü kesilmiş olur. Bu ortam devrimci siyasetçilerin ortamıdır ve yeni bir düzen arayışı artacaktır. Yeni düzen arayışı yaşamalanında çatışmaların başlaması demektir. Bu aşama ya baskının artmasına ya da sistemin dağılıp kargaşanın ortaya çıkmasına neden olur. Gerçi egemenler toplumu öldürme gücüyle kontrol edip sistemi korumaya çalıştıklarında geçici olarak bir huzur sağlanır. Ancak sorunları çözmeden sadece baskıyla düzeni korumaya çalışmak, daha büyük bir kargaşanın habercisidir, çünkü baskı altında farklı düzen arayışları otoriteye karşı birleşir. Bir süre sonra egemenler düzeni koruyacak olan gücü kaybederler ve bütün sistem çöker.

Kargaşa ortamları yaşamak için en kötü ortamlardır, türümüz kargaşadan nefret eder. Kargaşadan kurtulmak için halk diktatörlüğü bile tercih edebilir. Bu nedenle evrimci siyasetçinin rolü yaşamsal bir öneme sahiptir. O, ihtiyaçlara göre düzeni dönüştürerek toplumun ihtiyaçlarını karşılar. Böylece yönetimin meşrutiyetini korur ve rejimin diktatörlüğe dön-

mesini engeller. Aynı zamanda düzenin dağılıp kargaşanın ortaya çıkmasını da engellemiş olur. Bu yüzden *evrimci siyasetçi*, tarihsel bir görev üstlenmiştir.

koşullar

Siyasetçiden koşulları değiştirmesi beklense de, o da koşulların ürünüdür. Zihni ona göre biçimlenmiş, birikimi ve deneyimleri bu koşullarda belirginleşmiştir. Koşullar, siyasetçinin ne yapıp yapamayacağını etkileyecektir. Elbette insan yetiştiği koşullarla sınırlı olamaz, zihinsel bir varlıktır ve kendini geliştirebilir. Böylece koşulları değiştirebilecek bir görüye sahip olabilir. Ancak görüsü olsa da koşulların kaskatı olduğu zamanlarda değişimi başarmak mümkün olmayabilir. Bazen de koşullar gevşer ve böylece siyasetçinin koşulları kontrol etme olanağı artar. Koşulların en çok gevşediği zaman kargaşa zamanlarıdır. Bu yüzden siyasetçinin en çok kargaşa dönemlerinde etkili olduğu söylenebilir.

Kargaşa zamanlarında rastlantı çoğalır. Süreçleri ilişkilendirecek koşullar ortadan kalkınca süreçler kendi doğalarına göre akıp gidecek ve bu nedenle başka süreçlerle çakışması pek muhtemel olacaktır. Farklı nedenlerle başlayıp çakışan süreçler birbirlerini etkileyecek, bozacak yahut yeni bir süreç başlatacaktır. Buna rastlantı denir.

Rastlantı, çoklu ilişkisizliklerin kesişimidir ve sadece kargaşa dönemlerinde değil, her zaman ortaya çıkabilir. Farklı nedenlerle başlayan süreçlerin zamansal yahut mekansal karşılaşmasıdır. Bu karşılaşma yeni bir nedenler dizisi oluşturarak süreçleri kendi doğalarının dışında bir zorunluluğa iter. Süreçler kesiştiğinde, bazen süreçlerden biri diğerinin

oluşumunu hızlandırabilir. Buna *"şans"* denir. Eğer süreçlerin kendi doğasına göre akması engellenirse buna da *"şansızlık"* denir.

Bütün kültürlerde olmasına karşın en çok Batı kültüründe *"talih",* siyasetin tanrısı olarak görülür ve hatta öznesi gibi algılanır. Tarihi *"talih"*in yönettiğine yönelik bir yanılsama birçok metinde işlenmiş, tartışılmıştır. Şüphesiz rastlantıdan doğan fırsatlar, kimi siyasetçilerin kendilerinin bile beklemediği büyük olanaklara kavuşmalarını sağlayabilir. Aykırı biçimde; birikimli, güçlü ve siyaset için yetkin olanların önüne de kaskatı zorunluluklar zinciri çıkabilir. Ancak bunun kaynağı o kişilerin seçilmiş olması değildir. Koşulların doğasının o zamanki görünümüyle ilgilidir. Bu yüzden siyasetçi, talihle olan ilişkisinin merkezinde kendini görmemeli ve talihi kendi yazgısı gibi düşünmemelidir. Böyle bir algı siyasetçiyi tüketir.

Yine de talihin gülmesi, siyasetçinin hazır bulunuşluğuyla ilgilidir. Talih, siyasetçinin hem kendini geliştirmesi ve hem de emeğiyle, mücadelesiyle koşulları dönüştürmesi sonucu ortaya çıkan olasılıkları içerir. Aynı koşullar içinde bu türden hazır bulunuşluğu olmayan siyasetçilere talih gülmeyecektir. Demek ki siyasetçi, fırsatlar çıkmadan kendini geliştirmeli ki, fırsat çıktığında değerlendirebilsin. Yetkin bir bilince sahip olmasa olasılıkları göremez, bu olasılıkları fırsat haline getiremez.

Bazen kitleler bir siyasetçinin arkasında birikir, siyasetçi kitlelerin ruhsal birikimlerinin merkezi haline gelebilir. Ancak bu siyasetçinin yetkinliğinden daha çok koşulların bir sonucu olacaktır. Bu koşullar da sürekli değil, dönemsel bir fırsat oluşturabilir. Kitlelerin desteği de bu koşullarla bağlantılıdır ve koşullar değişince ortadan kalkacaktır. Bu desteğin sü-

rekli olacağına yönelik algı, siyasetçinin en acımasız yanılgısıdır. Koşullar değişir ve o bunun ayrımına varmazsa çözümün kaynağı olmaktan çıkar, kargaşa üreten bir merkeze dönüşür. İşte bu durum siyasetçinin intiharıdır.

Kargaşa ortamları güvensiz ve belirsiz ortamlardır. Siyasetçi kargaşa üretmemeli kargaşaları ortadan kaldırmalıdır. Siyasetin tanımı bunu gerektirir. Bu açıdan bakıldığında denilebilir ki siyaset, bozulmalara ve rastlantıya karşı insansı bir dirençtir.

Demek ki sürekli bozulmaların, kargaşanın, rastlantının olduğu yerde, eylem ve etkinliklerin sonuçlarının belirlenemediği yerde başarı ne devamlı olabilir ne de siyasetçi kendini başarının tek nedeni olarak görebilir. Eğer başarının tek nedeni olarak kendini gören devrimci siyasetçiyse kendini ülküleştirebilir, toplum da buna gönüllü olarak katılabilir ve bu o toplum için sorun haline gelebilir. Bu durumda ülküleşmiş devrimci siyasetçi, yeni çözümler üretecek emeği göstermeyecektir. Zaten kendi egemenliği dokunulmaz olacaktır. Egemenliğini sürdürmek için emeğe ihtiyacı yoktur. Bu nedenle ölçülü bir siyaset uygulayamaz ve sonunda karşı devrimciler güçlenir.

Eğer başarının tek nedenini kendi olarak gören evrimci siyasetçiyse durum daha da tehlikelidir çünkü toplumun bütünü onu ülkeleştirmeyecek, başarının tek kaynağı olarak kendini görmesine herkes katılmayacaktır. Bu yanılsama kendini ve kendine bağlı olanları diğerlerinden ayıracak, kaçınılmaz olarak çatışmalara neden olacaktır. Çatışma bir çözüm değildir, siyasetin olumlu içeriğiyle de ilgili değildir, olsa olsa siyasetin olumsuz içeriğine örnek olabilir. Bu yüzden sorunlarla ilgili

değil, sadece siyaseti kendi çıkarı için yürüten siyasetçinin yararına geçici bir çözüm olarak görülebilir. Bu tartışmadan da bir ilke doğar; *"Siyasetçi, başarıda koşulların katkısını hesaplamalı, kendini sağlıklı anlamalıdır."*

ahlak

Siyaset önünde sonunda bir yöntemdir ve yöntemi kullananın amacına, yöntemi kullanma biçimine göre ahlaki bir içerik kazanır. Elbette bir yöntem olarak kaldıkça siyaset *iyinin ve kötünün* dışındadır. Siyaseti yürüten özne olmadıkça iyi ve kötü için gerekli ilkelerle ölçülecek eylem üretilemez çünkü özne yoksa amaç da niyet de yoktur. Öznenin olmadığı, amaç, eylem ve niyetin olmadığı bir yer ahlakın alanı olamaz.

Ahlak, insanın ne olduğuyla ilgili tanımlardan doğar. Her ahlaki yargı da bu tanımlamadan doğan bir ölçüdür. *"İnsan böyle yapar mı?"* veya *"İnsan böyle düşünür mü?"* dendiğinde söylenmek istenen, birinin yaptığının, ötekinin belirlediği insan tanımına uymadığıdır. Siyaset de bir yapma etme işidir. Ancak siyaset, yapma etme işi olarak içeriksizdir. Siyaset yapıp edene göre anlam kazanır, dolayısıyla bir araçtan daha fazla bir şey değildir. Hiçbir araç kendi başına ahlaki bir anlam içermez, içeremez.

O halde siyaset kendi başına bulunmaz, yapılan bir etkinlik veya eylem olarak ortaya çıkar. Bu durumda da önünde sonunda hem bir özneyi ve hem de bir amacı içerir. Belki de bu nedenle siyasetten değil, siyasetçiden söz edilmelidir. Siyasetçi, eylem ve etkinlikte bulunduğu için iyi ve kötünün alanına girer. Dolayısıyla siyaset değil, siyasetçi ahlakın alanına girer.

Ahlak dilimizde, toplumun uymak zorunda olduğu kurallar ve davranış kalıpları içeriğiyle kullanılır. İkincil olarak da kişisel huy anlamını taşır. Şüphesiz ki siyasetten söz ettiğimizde toplumun uymak zorunda olduğu kurallar silsilesi yahut davranış kalıplarından söz ediyor olacağız. Tam da bu içeriğiyle ahlak, yani davranış kalıpları olarak ahlak, siyasetçinin etkinlikte bulunma haliyle doğrudan ilgilidir.

Her toplum kendi tarihsel ve kültürel geçmişinden doğan, uyulması gereken kurallar ve davranış kalıpları üretir. Bu durumda siyasetçi, hangi yaşamalanında siyaset yapıyorsa oradaki toplumun ürettiği kurallar ve davranış kalıpları içinde siyaset yapacaktır. Bu kuralları hesaba katmalıdır. Bu kurallar yokmuş gibi davranamaz, onları göz ardı edemez. Eğer ahlaki kuralları göz ardı ederse toplum tarafından onanmaz, dolayısıyla meşruluğunu yitirir. Gücü elinde bulundurduğu için bir süre daha *"zoraki"* egemenliği kabul edilse bile gücü azaldığında kolaylıkla alaşağı edilecektir.

Etik; iyi ve kötüyü araştıran bir disiplin olmaktan daha çok bir mesleğin ahlakı olarak dillendirilir. Peki siyaset bir meslek midir? Siyasetin bir meslek olmaması beklenir çünkü meslek; sistemli bir eğitimle elde edilen bilgi ve becerilere dayanmayı, mal ya da hizmet üretmeyi ve bunun karşılığında da para kazanmayı gerektirir. Siyasetçi olmak için sistemli bir eğitim süreci yoktur. Hiçbir meslek okulunda *"siyaset"* bölümü bulunmaz. Siyasetle ilgili bilgi birikimi üniversitelerde *"siyasetbilim"* adıyla akademik bir alan olarak yer alır. Siyaset becerisi öğreten kurumlaşmış bir yapı da yoktur. Çok kere partiler ya da örgütler siyaset becerileri kazandıran bir işlev üstlenirler. Ancak yine de yaşamalanındaki üretim-tüketim zincirinin düzenlenmesi, kamu hizmetinin yürütülmesi

için bu işi üstlenenlere ihtiyaç vardır ve her zaman birileri bu işi üstlenmeye gönüllü olacaktır.

Demokrasi kurum ve kuruluşlarına sahip ülkelerde, bir başka deyişle evrimsel siyasete olanaklı yaşamalanlarında bu hizmetin yürütülmesi ve bunun karşılığında para kazanılması nedeniyle siyaset bir mesleğe dönüşebilmektedir. Ömür boyu siyaset yapıp para kazananlara rastlamak pek olasıdır. Ancak devrimsel siyaset bir meslek olamaz. Yaşamalanındaki üretim-tüketim zincirinin, paylaşım ve adaletin yeniden kurulmasına yönelik olan bu siyaset adanmışlık gerektirir. Devrimci siyasetçiler, öğretileri ve deneyimlerinden bir *"devrim ahlakı"* üretebilirler ama bu değerler meslek ilkeleri gibi olamaz. Daha dayatmacı ve daha katıdırlar.

Meslek kavramına tam denk düşen siyaset, bürokrat siyasettir. Kavramı gereği var olanı koruma işini üstlenen bürokrat siyasetçi, siyaseti meslek olarak da görür. Dolayısıyla etik, *"bürokrat siyasetçi"* için bir anlam taşıyabilir. Meslekler toplumsal ihtiyaçların giderilmesi için kabullenilmiş özel bilgi ve beceriye dayalı meşru alanlardır. Dolayısıyla siyasetçi toplumda meşru bir alanda iş görecektir. Ancak meşru alan kaçınılmaz olarak gönüllü onamayı gerektirdiğinden, meslek siyasetçisi toplumun beklentilerinden daha fazla bir şey değildir.

Meslek siyasetçisi için belirleyici olan kendi düşünsel dünyası değil, otorite ya da toplumun beklenti ve değer yargılarıdır. Bu yüzden de bir siyaset etiğinden söz edilebilir. Etiği burada, mesleklerin doğasına uyarlı kurallar ve davranış kalıpları olarak değerlendiriyorum. Bunlar belirlenebilir, ortak bir değerler silsilesinden söz edilebilir ve meslek sahiplerince değerler anlaşması yapılabilir.

Böyle bir değerler anlaşmasına gereksinim de vardır çünkü siyasetin ikincil içeriği olumsuzluklara işaret eder. Siyasetin olumsuz içeriği, hedefe varmak için başkalarının duygularını okşama, zayıf yönlerini kullanma, onların çelişkilerinden kendi çıkarına yönelmeyi gerektirir. Bu durumda toplumun kuralları ve davranış kalıplarıyla çelişmek kaçınılmaz olacaktır.

Siyaset felsefesinin büyük tartışmacısı Machiavelli'nin *"amaca ulaşmak için her yol geçerlidir"* ilkesi, bu yüzden toplumsal kurallara uymasa da siyaset kültürü içinde gizlice onaylanmış gibidir. Hem siyasetçiler bunu bir aşağılama ölçütü olarak kullanırlar ve hem de siyasetin özünde olduğunu kendi aralarında fısıldarlar. Ahlaka ters düşen bu ilkenin, insan doğasının zaaflarıyla örtüştüğü ve her insan için yeri ve zamanı geldiğinde bir tutum olarak kabullenilebileceği savunulur. Bunun siyasette karşılığı olduğu apaçık ortadadır.

Siyasetin ahlakla ilişkisi, Sovyetler Birliği'nin ilk dönemlerinde yükselen bir tartışmaya işaret eder. Troçki'nin *Onların Ahlakı, Bizim Ahlakımız* kitabında simgeleşen bu tartışma, araçla amaç arasındaki ilişkinin geriliminden doğar. Kullanılan araç, eğer amaçla uygun değilse ya da amacın doğasına uyarsızsa kullanıldığında varılan amaçla, hedeflenen amaç arasında fark olacak mıdır? Eğer olacaksa, amaca uyarlı yöntemler kullanılması siyasetin öncelikli ilkesi olmalıdır. Siyasetçi, kendi düşlediği düzeni kurmak isteyecektir, eğer araç bunu getirmeyecekse, bu durumda kendisiyle çelişecektir. Elbette bu devrimci siyasetçi için daha yaşamsal bir ikilemdir.

Evrimci siyasetçi için araç/amaç ilişkisi daha gevşektir. Evrimci siyasetçi demokrasilerde iş görür. Demokrasi; iktidar değişimleriyle büyük dönüşümleri engelleyen ve toplumun farklı

sınıflarının yahut taleplerinin iktidara gelerek yaşamalanındaki artı değerden pay almasını sağlayan, küçük değişimler yapılmasına yönelik bir kurgudur. Bir başka açıdan devrimci siyasetin güçlenmesini engellemek üzere bir çözümdür. Bu yüzden evrimci siyasetçinin amacı büyük toplumsal dönüşümler içermez. Daha çok küçük dönüşümler ve kısa vadeli değişimler istenir. Seçimden seçime kısa bir sürede amaçlar belirlenir ve bu amaçlara uygun araçlar seçilir. Dolayısıyla araç/amaç ilişkisi devrimci siyaset için ilk hesaplaşma uğrağı sayılabilir.

Devrimsel siyaset amacından dolayı kendi ahlakını üretmek zorundadır. Ancak devrimsel siyaset de örgütlü bir yapı oluşturacağından örgütün değerleri ve davranış kalıpları, yeni bir toplumsal ahlak üretecektir. Dolayısıyla devrimci siyasetçi, kendi oluşturduğu örgütsel yapının değerlerini ve davranış kalıplarını, kendi değer ve davranış kalıplarının karşısında baskın bir güç olarak bulacaktır. Bu açıdan bakıldığında devrimci siyasetçi büyük değer çatışmaları yaşayacaktır. Bir yandan doğup büyüdüğü, dolayısıyla zihninin ve davranışlarının zeminini oluşturan *"toplumsal ahlak"*, bir yandan yeni bir toplum arzusundan doğan örgütlü yapının oluşturduğu *"örgütsel ahlak"* ve kendini bir özne olarak gördüğünde ortaya çıkan *"kişisel ahlak"* arasında kalacaktır.

Evrimsel siyasetse kurulu düzende iş göreceği için ahlaki açıdan daha az çatışma doğurur. Siyasetçi, zihninin ve davranışlarının zemini olan toplumsal değerlerle kendi değerleri arasında bir ikilemle karşılaşabilir. Ancak yine de evrimsel siyasetçi, içinde devrimci bir arzu taşıyacaktır çünkü siyaset dönüştürücüdür. Bu nedenle evrimci siyasetçiler her yargılarında ikircikli kalacaklardır. Gizil olarak devrimsel siyaset

arzularıyla evrimsel siyaset davranışları, evrimci siyasetçileri ikileme zorlayacaktır. Yine de ahlaki gerilimler, evrimci siyasetçinin baş edebileceği düzeyde olacaktır. Kökten dönüşümler içermediğinden, farklı değerler arasında bir orta yol bulunacaktır.

Bürokrat siyasetçi için ikilem olasılığı daha zayıftır. O, kurulu düzeni ve değerleri korumakla görevlidir. Bürokrat siyasetçi için gerilim olsa olsa kişisel ahlakıyla toplumsal ahlak arasındaki açmazla ilgilidir. Bürokrat siyasetçi bu gerilimde kolaylıkla toplumsal ahlakı kabullenecektir çünkü o siyaseti bir meslek olarak benimsemiştir ve mesleğin değerlerini önceleyecektir. Yoksa o mesleği sürdüremez.

Siyasetçinin ahlakla geriliminin bir başka kaynağı da ahlakın toplumsal kökenleriyle ilgilidir. Toplumsal kurallar ve davranış kalıpları geçmiş koşullardan türemiştir. Dolayısıyla yeni yaşamın koşullarıyla yer yer çelişmesi kaçınılmazdır. Siyasetçiyse bugünün koşullarının oluşturduğu sorunları çözmeyi ve çağının ihtiyaçlarına göre etkinliklerde bulunmayı isteyecektir. Eski toplumsal ilişki ve birikimlerden doğan kurallar ve davranış kalıpları, yeni ilişkilere veya davranış biçimlerine uyamayacaktır. Bu durumda siyasetçi, siyaset yapmaya başlamakla kendini bu ikilemin içinde bulacaktır. Eski ve yeni her siyasetçinin zihnini zorlayacaktır.

Siyasetçi, siyaset yapmaya niyetlenecek cesaret ve birikimi kendinde bulduğunda kendini de bir özne olarak, eylem ve etkinliklerin merkezi olarak bulur. Her özne; varlığı, insanı, toplumu ve ilişkileri açıklamaya başladığı dünya görüşünün merkezinde kendini görür. Dolayısıyla kendini diğer öznelerden farklı algılayacaktır. Üstelik siyasetçi olduğuna göre bir

şeyleri değiştirmek, yönetmek, dengede tutmak isteyecektir. Bu, kaçınılmaz olarak verili olandan rahatsızlık duymasına neden olur. Dolayısıyla siyasetçinin bakışı verili olan değerlere aykırıdır. Kaçınılmaz olarak da toplumun değerleriyle ve davranış kalıplarıyla çelişecektir.

Demek ki siyasetçi, siyasetin olumlu içeriğiyle ahlakla mücadele halinde kalacaktır. Bu zorluk onun yazgısıdır. Ama aynı zamanda olanağıdır da çünkü ahlakı bir aldatma aracı olarak kullanabilir. Siyaseti olumsuz içeriğiyle benimsemiş bir siyasetçi, toplumun ahlakını benimsemiş gibi görünüp kolaylıkla halktan onay alabilir, seçimlerde başarılı olabilir.

Ne olursa olsun, siyasetçi ister siyasetin olumlu içeriğini, ister olumsuz içeriğini benimsesin, ahlakla yüzleşmek, onunla nasıl baş edeceğini öğrenmek zorundadır. Eğer siyasetçi, bu yüzleşmeyi yapmazsa bocalayacak, her gün yeni baştan kendiyle hesaplaşmak zorunda kalacaktır. Eğer önceden ahlakla yüzleşmişse davranışları daha tutarlı ve ölçülü olacaktır. Buradan da siyasetçinin ilk ilkesi doğar; *“ Her siyasetçi, önce ahlakla yüzleşmelidir.”*

söylem

İster yaşamalanındaki kurulu düzeni dönüştürmek istesin, ister yaşamalanındaki kurulu düzeni yönetmek istesin siyasetçinin elindeki en büyük güç söylemdir. Söylem, siyasetçinin dışsallığının ilk uğrağında bulunur. Kendi dışına çıkan her şey söylemin üzerine kurulur. Söylem, bir özne olarak siyasetçinin zihninin bildirimidir. Ayrıntılar ne olursa olsun, ne konuda konuşursa konuşsun zeminde yatan bakış açısı söylemdir. Her söze işler, her sözün içinde gizlenir…

Söylemin kaynağı siyasetçinin kendisidir. Siyasetçi de her özne gibi bir süreç, bir birikimdir. Bu birikim, aynı zamanda kendini ve hayatı açıklama biçimidir. Bir bakış açısı oluşturur. Bu bakış açısı neyin doğru neyin yanlış olduğuna, neyin iyi neyin kötü olduğuna, neyin gerçek neyin gerçek olmadığına yahut neyin güzel neyin çirkin olduğuna yönelik bir sınıflandırma ölçüsüdür. Bu ölçü insanın zihin koşullarının zemini olduğundan, her fikri ve her söylediği söz bu zemine göre biçimlenir… Sözcükler bu ölçüyle seçilir, yargılar bu ölçüyle kurulur.

Zihin koşulları değiştikçe söylem de değişecektir ama genel olarak söylem, zihnin ön koşullarına bağlı kalmaya eğilimlidir. Bu önkoşullar daha çok insanın kendini anlamaya, kendini değiştirmeye başladığı dönemin öncesinde, edilgen çocukluk ve gençlik döneminde oluşur. Dolayısıyla duygusal bağlarla kurulduğundan apaçık bilgi ve akıl yürütmelerden oluşamaz. Bu yüzden de imgeleme açık, bilinçaltıyla ortak ve bulanıktır. Eğer siyasetçi bu edilgen döneme ait zihin koşullarıyla yüzleşip arınamamış, zihnini yeniden düzenlememişse söyledikleri ya da söyleme biçimi sezgisellik, imgesellik ve elbette önyargılardan kurulacak, fikirleri bulanık ve çelişik olacaktır.

Siyasetçinin söylemi, duyan kulaklarda düşlemler oluşturacağından zihinsel gelişimi olmayan biri bu çelişkileri göremeyecek, hatta benzer bulanıklık ve çelişiklik kendi zihinsel zemininde de olduğu için kimi zaman bunu etkileyici bulacak ve yüceltecektir de… Bu yüzden siyasetçinin söylemi ancak yöneldiği toplumla arasında uyarsızlık oluşturursa sorgulanabilir. Eğer toplum söylemden etkileniyor ve siyasetçi söylemiyle iş görüyorsa söylemin olumsuz etkisi fark edilmez bile…

Toplumlarda değişim beklenmedik hızda olabilir. İnsanların ihtiyaçları farklılaşır, gerilimleri olur ve bazen çıkarları onları farklı beklentilere iter. Bu durumda aynı söylemin sürekli etkili olması beklenemez. Böylesi durumlarda söylem değişimi kaçınılmaz olur ama hızlı söylem değişimi tutarsızlıkları da beraberinde getirecektir.

Söylemin doğurduğu bir başka tutarsızlık olasılığıysa toplumların doğasıyla ilgilidir. Toplumlar asla türdeş değildir, bir çok alt topluluktan oluşur. Ayrıca insan, Kant'ın çok yerinde belirlediği gibi, *"toplumdışı toplumsallık"* taşır. Her insanda bir topluma uyma eğilimi bir de toplumdışı eğilim bulunur ki, bu koşullara göre sıkça değişen eğilimlerdir. Bu yüzden insan, bir gün önce kabullendiğini bir gün sonra reddedebilir.

Siyasetçi her ne yaparsa söylemle etkilediği insanlarla yapacağına göre türdeş olmayan toplumlarda söylem, bir kısım insanın kolaylıkla ve sezgisel olarak hoşnutluğunu kazanırken bir kısmının da daha baştan düşmanlığını doğuracaktır. Siyasetçi bu nedenle söyleminin sözünü esir almamasına özen göstermelidir çünkü, benzerleri dışında etki alanı bulamaz.

Tutarlı bir söylem yoksa güven duygusu oluşmaz. Güven bir kez kaybolduğunda da asla yerine gelmez. Bu nedenle siyasetçinin söylemiyle yüzleşmesi, siyaset eyleminden önce olmalıdır. Eğer yüzleşme siyasetin içinde olursa bu, güven duygusunu zedeleyecektir. Belki bu yüzden siyasetçi, Toplumu dönüştürmeye niyetlenmeden kendini dönüştürmeli veya toplumu yönetmeye kalkmadan önce kendini yönetmelidir.

Devrimci siyasetçi için söylem her şeydir çünkü onu gerçekleştirmeye çalışır. Söylem eylemle ilişkilendirilir. Bu yüzden

söylemi; yaşamalanında nasıl bir otorite oluşturacağını, nasıl bir toplumsal düzen kuracağını sunan ilkesel açıklamadır. Devrimci siyasetçi bu söylemle tanınır, söylemiyle eylemi arasındaki ilişkiye göre değerlendirilir.

Evrimci siyasetçinin söylemle ilişkisi gerilimlidir. O, kurulu düzende iş görecektir ama söylemi kurulu düzenin öğretileriyle çelişebilir. Bu çelişki, seçim zamanı halktan onay almasını güçleştirebilir. Bu yüzden evrimci siyasetçi söylemiyle eylemi arasındaki farklılıkları gidermeye daha çok özen göstermelidir. Bu zorluğu aşabilmesi için, söylemini baştan sona gözden geçirmesi, zihnini düzenlemesi gerekir. Zihnini düzenleyen siyasetçi kolay kolay pot kırmaz, dolayısıyla sözü nedeniyle sorgulanmaz, aşağılanmaz, alay edilmez.

Bürokrat siyasetçi için söylem, kurulu düzenin dillendirmesinden başka bir şey olmadığı için bir çelişki doğurmayacaktır. İşiyle zihni arasında en yakın ilişki bürokrat siyasetçide olacaktır. Yeni gelişmeler, yeni çözümler gerekmediğinden, eski söylem ve alışagelmiş söz dizimi onun için yeterli olacaktır.

Siyasetçinin gücü sözünden gelir; sözle etkiler insanları, yönlendirir, yönetir. Söylemle söz bir ve aynı değildir. Söylem zihnin zemini olmak bakımından sözü doğal olarak kuşatır, koşullandırır. Ancak söz, siyasetçinin zihninin açılımı olmak yerine, insanların duymak istediklerinin dillendirmesidir. Bu durumda siyasetçinin söylemiyle sözü çelişik olacaktır. Bu uyarsızlık, birçok pot kırmanın ruhsal altyapısını oluşturur. Pot kırma, siyasetçi için en büyük tehlikelerden biridir çünkü siyasetçinin etki gücünü zayıflatır, insanların dilinde dalga geçilir hale getirir. Siyasetçi gücünü söylediklerinden aldığın-

dan, büyüsü kaçtığında artık sözü inandırıcı olamaz. Siyasetçi bu nedenle nerede ne konuşacağına, ne zaman susacağına karar vermeli, dengeli bir konuşma rejimi oluşturmalıdır.

Sözle söylem arasında uyarlılık, siyasetçi için önemli bir olanak oluşturur. Siyasetçi kendi zihin koşullarını bilmeli, düzenlemeli ve sözü nasıl kullanacağına karar vermelidir. Demek ki, "*Siyasetçi, söylemiyle yüzleşmeden siyaset yapmamalıdır*." Bu, siyasetçi için ikinci temel ilkedir.

eylem

Eylemi bir kavram olarak; insanın kendi dışındaki nesneleri, nesne ilişkilerini, olguları ve olgu ilişkilerini ayırma, bir araya getirme, ekleme, yeniden düzenleme diye anlıyorum. Bu durumda siyasetçinin eyleminden söz ettiğimizde, siyasetçinin zihni dışında yaptığı her şeyden söz etmiş oluyoruz.

Eylem, siyasetçinin dışarıya etki etmesi olduğuna göre enerjiyle ilişkilidir. Çok kere siyasetçinin enerjisine alın teri denir. Siyasetçinin kendi alın teriyle başarabileceği şeyler azdır. Örneğin miting konuşması yapabilir ama bütün bir mitingi örgütleyemez. Siyaset iletişim işidir ve dolayısıyla toplumla ilişki bir kişinin üstesinden gelemeyeceği kadar çoktur. Demek ki eylem söz konusu olduğunda, siyasetçe asla tek başına değildir, ekibiyle, çevresiyle, partisiyle veya yandaşlarıyla birliktedir. Kurulu düzenlerdeyse işleri çözecek kurumlar hazırdır, dolayısıyla siyasetçi hazır kurumları harekete geçirmekle bir çok eylemi gerçekleştirebilir.

Eylem söz konusu olduğunda, devrimci siyasetçi en başta gelir. Adanmışlıkla siyaset yaptığından bütün enerjisini siyasette verebilir, bedenini yok etmek de dahil elindeki

bütün birikimi kullanabilir. Yönetme erkini ele geçirdikten sonraysa devrimci siyasetçi, daha önce kurulu olan düzenleri dağıttığından kendine uygun kurulu bir düzen kurmak zorunda kalır. Böylece eylem için gerekli alın terini bu kurum ve kuruluşlardan karşılar. Ancak devrimci siyasetçinin kimi zaman bunu görmeye ömrü bile yetmez. Eski düzeni alaşağı etse bile yenisinin kurulması büyük çatışmalarla mümkündür ve en çok alın terini devrimci siyasetçi dökecektir. Yeri geldiğinde alın teri yerine kan da dökmesi gerekebilir.

Evrimci siyasetçiyse yönetme erkine talip olduğunda devrimci siyasetçi gibi bir adanmışlık içinde değildir ve bütün enerjisini harcaması gerekmez. Yönetme erkini ele geçirene kadar, eğer küçük çaplı bir yaşamalanında siyaset yapıyorsa kendi ve çevresindekilerin alın teri yetebilir. Üstelik bu süreç devrimci siyasetçi gibi bütün varlığını tüketmeyi gerektirmez. Yönetim erkini ele geçirdiğinde, kurulu bir düzen zaten vardır ve bu enerji sağlamaktadır. Ancak halkın onayını alırken verdiği sözlerin tutulması için daha fazla alın teri dökmek gerekecektir. Evrimci siyasetçi bunu seçilmeden önce hesaplamalıdır yoksa yeniden halkın onayını alacak güveni oluşturamaz. Söz verdiklerini gerçekleştiremediğinde siyasi hayatı tehlikeye girecektir.

Bürokrat siyasetçi için enerji sorunu yoktur, kurulu düzen içinde hazır enerjilerin yönlendirmesini yapınca işleri yoluna koyacaktır. Ne devrimci siyasetçi gibi öğretisi için kendini tüketmesi gerekir ne de evrimci siyasetçi gibi bu kurulu düzene ek alın terine ihtiyacı vardır. Eylemlerinin arkasında kendinden çok kurulu düzenekler bulunmaktadır.

Siyaset önünde sonunda insan içindir, insanlarla ilişki içindedir. Siyasetçi de insandır; etkilemek istediği, yönetmek istediği, dengelemek istediği de insandır. Üstelik insanlar asla tek başına ayrık bir varlık değildir, toplumsallık içindedirler ve bütün eylemler toplumsallık içinde anlam kazanır. Demek ki siyasetçi toplumsal bir varlıktır ve toplumsal bir iş yapar.

Siyasetçi, bir ailenin çocuğudur, bir toplumsal sınıfın parçasıdır, bir etnik kökene sahiptir, bir dini inanışı vardır ve elbette bir ülkenin vatandaşıdır. Bu demektir ki toplumda bazılarına diğerlerinden daha yakınlık duyacaktır. Söylemi bile bu yapılarca belirlenmiş olacaktır. Oysa o toplumu yönetmek istemektedir, bu durumda kendine yakın olanlarla diğerleri arasında bir eşitlemeye ihtiyacı vardır. Bunu yapmak kolay değildir, insan benzerleriyle olmaya ve onlara bağlanmaya eğilimlidir.

Siyasetçi, siyasete başlamadan önce yakınlarıyla ilişkisini nasıl düzenleyeceği üzerine düşünmelidir. Eğer bu ilişkiyi kendi zihninde çözemezse hayatında çözmesi olası değildir. Demek ki siyasetin öncelikli ilgilerinden biri de; siyasetçinin herkese eşit uzaklıkta durmayı öğrenme deneyimidir.

Toplumsallık, ilişkisel ve öznel bir alandır çünkü öznelerin ilişkisiyle kurulmuştur. Özneler arasındaki ilişkiler daha çok nitelikseldir ve bu nedenle ölçüp biçilemez. Dolayısıyla yasalara ulaştırılacak bir bilgi birikimi oluşturmaz. Bu açıdan siyasetçinin elinde *"herkese eşit uzaklıkta"* durma rehberi bulunamaz. Yasanın olmadığı yerde sadece genel eğilimler vardır. Bu yüzden Machiavelli de dahil olmak üzere hiç kimse *"siyasetin yasası"* üzerine diye söze başlamamıştır, daha çok,

*"siyasetin ilkeleri"*nden söz ederler.

O halde, özneler arası ilişkilere yönelen ve oradan gerçeklik bulan siyaset, doğası gereği matematiksel kesinlikler içeremez ve olasılıklara açıktır. Bu, siyasetin ne kadar belirsiz bir alan olduğuna da işarettir. Siyasetçi, bu nedenle zihinsel gelişime herkesten çok ihtiyaç duyacaktır. Anlamak, anlatmak, çözümlemek, çözümler üretmek ve uygulamak zihinsel bir iştir... Bu bakımdan siyasetçi kendini; öncelikle iktisat, ruhbilim, toplumbilim, hukuk ve tarih alanında yetiştirmelidir.

Bu gerekçelerle ben siyasetin doğasını, siyasetçinin zihinsel koşullarıyla özneler arası ilişkilerin karmaşası içinde bir gerçeklik olarak kavrıyorum. Siyasetçi bir insan olduğuna göre insan zihninin doğası, siyasetin doğasının ön koşulu olmakta ve onun zeminini oluşturmaktadır. İnsan zihninin koşulları, algılar ve çağrışımlar üzerine kurulur. Dolayısıyla bir eylem yahut etkinlik nasıl tasarlanırsa tasarlansın, nasıl uygulanırsa uygulansın tıpatıp algılanması, içerik, amaç ve yöntemince kavranması pek olası değildir. Nietzsche'nin dediği gibi; *"ne söylerseniz söyleyin, dinleyenin kulağı kadar"* anlaşılacaktır.

Söz konusu anlaşılamama durumu iki sorun doğurur; birincisi hiçbir siyasi etkinlik tam olarak *"iyi"* kategorisinde yer alamaz, toplumun bütün kesimlerince desteklenemez. Bu sadece zihnimizin çağrışımsal anlamaya yatkınlığından kaynaklanmaz, *"iyi"* kavramının da öznelere bağlı olmasından kaynaklanır. *"İyi"* öyle bir şeydir ki öznenin kendisiyle upuygun düştüğü her şeyin üzerine yapıştırır. Herhangi biri, o günkü durumuyla uyarlı her şeyi *"iyi"* olarak değerlendirecek ve destekleyecektir. Oysa aynı şekilde o günkü durumuna uyarsız olanları da *"kötü"* olarak nitelendirecektir. Öyley-

se siyasetçi ne yaparsa yapsın bazı insanlar bunu *"iyi"* diye sınıflayacak, bazıları da *"kötü"* diye yargılayacaklardır. *"İyi ve kötü"* öznelerin insan kavrayışlarından ve zihin yapılarından doğar. İnsan bir süreç olduğundan *"iyi",* herhangi bir insan için bile sürekli farklılaşacaktır.

İkinci olarak, siyaset bir etki etme biçimidir ve bu çağrışımsal algı nedeniyle nasıl bir tepki doğuracağı kolay kolay kestirilemez. Siyasetin zorluğu, sonucunun kestirilememesiyle ilintilidir ama aynı zamanda bu kestirememe bir umut kaynağıdır da... Siyaset açısından hangi tutumun hangi sonucu doğuracağı kaskatı bir biçimde belirlenmiş olsa, birikimli siyasetçilerin her zaman güçlü kalmaları gerekirdi. Oysa siyasetle uğraşan herkes bilir ki siyaset alanı kaygan bir zemindir. Toplumsal ilişkiler ve toplumsal düzen de sürekli değişimler içerir. Üstelik değişim kaçınılmazdır çünkü bilindik dünyanın fizik yasaları, bilindik dünyadaki her şeyi etkiler. Toplumlar ve insan bunun dışında değildir, onlar da değişecektir.

Demek ki bir toplumsal varlık olarak siyasetçi, kendini anlamalı, insanı anlamalı ve siyasete başlamadan önce kendine benzerlerle farklılar arasında nasıl denge kuracağının bir yolunu bulmalıdır. Kendini hazırlamayan siyasetçi, öznelliğin egemen olduğu ilişkiler ağına takılıp kalacak, oradan çıkış yolu bulamayacaktır. Demek ki siyasetçi, *"Kendini ve çevresini tanımalıdır. "*

yaşamalanı

Yaşamalanı, toplumun bedenidir. Toplumlar onunla var olabilir ve onun koşullarıyla yaşar. Yaşamalanının sınırı toplumun da sınırıdır. Bu nedenle yaşamalanını koruma içgüdüsel

bir tutumdur. Yaşamalanı toplumun ortaklık zeminidir. Siyaset de önünde sonunda yaşamalanına dayanır. Yaşamalanının olanakları veya olanaksızlıkları, zorlukları veya kolaylıkları kaçınılmaz olarak siyasetçinin olanakları ve olanaksızlıkları ya da kolaylıkları ve zorlukları haline gelecektir. Demek ki siyaset zorunlu olarak nerede yapıldığından etkilenir. Bu nedenle yersiyaseti *(jeopolitik)* diye bir kavram üretilmiştir.

Yaşamalanının koşullarının en önemlisi coğrafyadır. Coğrafya sadece savaşmak için değil yönetmek içindir de… Siyasetçinin işi, öncelikle yaşamalanındaki üretim ve tüketim zincirinin düzenlenmesiyle ilgilidir. Bu ilgi doğaldır çünkü insanın temel gereksinimleri iktisatla bağlantılıdır ve iktisat yaşamalanı tarafından koşullandırılır. Ülkenin iktisadi koşulları toplumun beklentilerini, isteklerini, davranışlarını ve tepkilerini etkiler. Toplumun bir üyesi olarak siyasetçiyi de etkiler. İktisatla ve onun simgesi olan parayla ilişki tehlikeli bir ilişkidir. Siyasetçi yaşamalanındaki parayı yönlendirmek, kontrol etmek ve çoğaltmakla uğraşırken, onun kendisini ele geçirmesine de direnmelidir.

Üretim ve paylaşım her zaman gerilimli ve asimetrik bir ilişkidir. Kimin alın teri dökeceği, kimin üretimden ne kadar pay alacağı sorunu toplumlarda gerilimi körükler. Bu gerilim devrimci siyasetçi için bir olanak olurken, bürokrat veya evrimci siyasetçi için zorluklar üretir. Devrimci siyasetçi toplumsal gerilimleri, otoriteyi ve toplumsal dokuyu yeniden düzenleme için bir çıkış noktası, hatta enerji kaynağı olarak kullanır. Yerleşik otoriteye ve düzene karşı mücadele de bu gerilim hatları üzerinden yürütülür. Oysa bu gerilim hatları bürokrat siyasetçi için rahatsız edici ve dengelenmesi gereken öncelikli alanlardır. Evrimci siyasetçiyse halktan onay almak için bu gerilimleri

dindirmeye yönelik çözümleri ortaya koymak zorundadır. Eğer yönetimde değilse evrimci siyasetçiler tıpkı devrimci siyasetçi gibi bu gerilim hatlarından beslenerek seçilme olanağı arar.

Yaşamalanının koşullarından türeyen bu gerilimler, siyasetçinin uğraş alanıdır. Bu nedenle siyasetçi yaşamalanını iyi tanımalıdır. Yaşamalanının olanakları ve olanaksızlıkları üzerine birikim sahibi olmalı, çözümler üretecek yetkin bir bilinç oluşturmalıdır. Siyasetçi yaşamalanının yer altı ve yerüstü kaynaklarının ayrımında da olması gerekir. Yaşamalanındaki kaynaklar her zaman mutluluk getirmez, kimi zaman tehlikelerin de habercisidir.

Bir yaşamalanının toplumun bütün gereksinimleri için yeterli olması beklenemez. Yeterli olduğunda da başka toplumların ilgi odağı olacağı için yine bir sorun haline gelir. Bu nedenle siyasetçi, başka yaşamalanlarıyla da ilgilenmek zorundadır. Bunu hem kendi yaşamalanını korumak için hem de yaşamalanının olanaklarını artırmak için yapar. Bu durum, siyaseti açık bir etkinlik haline getirir. O halde siyasetçi, aynı zamanda uluslararası ilişkilerle ilgili de okumalar yapmalıdır. Elbette bu alanın uzmanları vardır ve onlar bu işi üstlenecektir, ancak yönlendirecek ve karar verecek olan siyasetçilerdir.

Devrimci siyasetçiler için başka yaşamalanlarıyla ilişki bir olanak olarak görülebilir. Oralardan destek alabilirler, tarihte bunun çok örneği olmuştur. Hatta bazı devrimler dışarıdan alınan yardımlarla gerçekleşmiştir. Bazıları da dışarıdan gelen güçle bastırılmıştır. Ancak dışarıyla olan ilişkisi her zaman tehlikelidir. Bu ilişkinin yönetilmesi zordur.

Evrimci siyasetçi için de bu zorluk vardır. Her siyasetçi kendi çıkarıyla siyaset yaptığı için ve siyasetin ikincil içeriği, kişiselliği

önceleyen bir kurnazlığa işaret ettiği için başka ülkelerle ilişki tehlikelidir. Türk tarihinde ve siyasi kültüründe daha çok *"Bizans oyunu"* diye adlandırılan aldanmalar ve aldatılmalar pek olasıdır. Bu yüzden evrimci siyasetçiler, başka yaşamalanlarına yönelik politikalarını uzmanlara danışarak yürütmelidirler.

Küreselleşen dünyada artık hiçbir yaşamalanının sınırları kaskatı değildir, hiçbir toplum diğer toplumlardan arınık olamaz. Bu nedenle artık siyaset sadece yaşamalanının içinde sürdürülemez. Kendi yaşamalanına kapanık bir siyaset, toplumun ihtiyaçlarını karşılayacak zenginlik de üretemez. Demek ki siyasetçiler *"Bizans oyunları"* açısından hep tehlike altındadır. Bu durum yaşamalanının bulunduğu yer ve yaşamalanının olanakları doğrultusunda artmaktadır. Sömürgeciliğin başlamasıyla birlikte artık siyasetçi, sömürgecilikle ilgili de bir görü geliştirmelidir çünkü sömürgecilik, dünyayı kendine göre düzenlemeye eğilimlidir. Amacı için her şeyi ve herkesi kullanabilir. Buna siyasetçiler de dahildir.

Nasıl insan kendi bedeninin olanak ya da olanaksızlıklarıyla birlikte yaşamak zorundaysa, siyasetçi de yaşamalanının olanak ya da olanaksızlıklarıyla işini yürütmelidir. Ortadoğu'da bulunan Türkiye'deki siyasetçiyle Norveç'teki siyasetçi için koşullar asla aynı olamaz. Demek ki yaşamalanı siyasetin zeminidir. Bu nedenle siyasetçi, hem kendi ülkesini hem de kendi ülkesiyle ilişkili her coğrafyayı bilmelidir. Yaşamalanı ve çevresiyle ilgili bilgi eksikliği felaketler doğurabildiği gibi zenginlik ve sevinçler de getirebilir.

Bir yaşamalanında kıtlık olduğunda gerilimi artacak, bu durum yönetmeyi zorlaştıracaktır. Yönetim zorlaştıkça iki olasılık ortaya çıkar. Birincisi, yerleşik otoriteye olan memnu-

niyetsizlik artığından, yeni bir otorite arayışı artar. Devrimci siyasetçi tam da bu iklimde ortaya çıkacak ya da gelişecektir. İkincisi, otorite meşrutiyetini kaybetmeye başladığından zorbalaşmaya da başlayacaktır. Bu da bürokrat siyasetçiyi zora sokar çünkü toplumun tepkilerini dindirmek, gerilimi çözmek için daha büyük çaba sarf etmek zorundadır. Evrimci siyasetçiyi de zorlayacaktır, memnuniyetsizlik yönetimle ilgili herkesin halk tarafından onanmasını ortadan kaldırır.

Demek ki devrimci siyasetçi devrimi gerçekleştirdikten sonra ve diğer siyasetçiler her zaman, yaşamalanındaki zenginliğin artırılmasına uğraşmalıdırlar. Kimi zaman, tarihsel koşullar bu zenginliğin artması için olanaklar çıkarır. Kimi zaman yaşamalanının kendisi zaten zenginlik üretir. O çağda ihtiyaç duyulan hammaddelere sahiptir yahut ticaret yolları üzerindedir. Yaşamalanının toprakları verimsiz, ticaretten uzak ve hammaddeden yoksunsa siyasetçinin ömrü gerilimlerle geçecektir. Bu gerilimleri dindirme, sorunları çözme konusunda birikimli olan siyasetçiler öne çıkacaktır. Buradan da bir ilke doğar; *"Siyasetçi, kendi yaşamalanının koşullarının ürünüdür; dolayısıyla kendi varoluş koşullarını bilmelidir, siyasetini ona göre biçimlendirmelidir. "*

hukuk

Siyaset, yaşamalanındaki otoriteleşmenin doğal bir sonucudur. Otorite, yaşamalanındaki merkezi etkinlik ve özneliktir. Yaşamalanındaki bütün ilişkiler ondan türer, onun uzantısıdır yahut onunla ilgilidir. Otorite, öldürme gücüyle yaşamalanının merkezi etkinliğine dönüşmüştür. Her şey bu merkezi etkinliğe göre anlam ve değer kazanır. Siyaset koşulları da bu otoriteye göre biçimlenir.

Salt haliyle otorite, öldürme gücüdür. Öldürme gücü olmazsa insanlar kendileri hakkında karar verme önceliğini başka birine tanımazlar. Bir başka açıdan öldürme gücü yaşatma gücüdür de; kimin ölüp kimin yaşayacağına otorite karar verecektir. Öldürme ve yaşatma gücüne sahip olan biri, elbette kimin ne kadar çalışacağına, kimin çalışmayacağına, kimin vergi verip kimin askerlik yapacağına da karar verecektir.

Ancak öldürme gücünün sürekli sergilenmesi doğası gereği yıkıcı olduğundan, ayrıca direnç ve çatışma ürettiğinden otoriteler gerekmedikçe öldürme gücünü gizleme eğilimindedirler. Otoriteler gücünü simgelerle göstermeyi tercih ederler ve öldürme gücünün yaşamalanındaki görüntüsü olan *"yaptırım gücünü"* sergilemek için düzenekler oluştururlar. Bu düzeneklerin en önemlisi hukuktur.

Hukuk, iki gücün etkileşiminden doğar. Birincisi otoritenin kendi ahlakını somutlaştırma isteği ve böylece toplumla tek bir organizma olma arzusudur ki bu otoritenin meşruluk arzusudur. İkincisi, yaşamalanındaki toplumun otoriteyi ehlileştirme direncidir. Bu iki karşı gücün dengesinden kurallar silsilesi çıkar. Bu kurallar bütünü, yaşamalanındaki yan yana ve art arda gelen şeylerin otoriteye göre düzenidir. Ancak bu düzen, toplumun direncinin izin verdiği ölçüde kurulabilir. Otorite bu düzeni kuramazsa, sürekli öldürme gücünü sergilemekten ve çatışmalardan dolayı yok olacaktır. Hukuk bu açıdan otoriteyle toplum arasında zorunlu kabullenilmiş bir orta yoldur. Bu orta yolun ruhu adalettir.

Devrimci siyasetçi, yaşamalanında merkezi etkinlik olmak, dolayısıyla kendi ahlakını kurallar silsilesine çevirmek istediğinden onun önceliği adalet değildir. Zaten adalet toplumun

direnciyle ortaya çıkar. Buna karşın adalet, devrimci siyasetçi için ulaşılması gereken yaşamsal uğraktır. Sürekli öldürme gücünü kullanarak kendi otoritesini kabul ettirmeyi sürdürmek büyük enerji gerektirir ve risk taşır. Bu anlamda devrimci siyasetçi en kestirme yoldan adaleti sağlamalıdır. Adaleti sağladığında yaşamalanında daha az dirençle karşılaşacak, otoritesi meşru sayılacaktır.

Bürokrat siyasetçi için hukuk pusula gibidir. O, düzenlenmiş hukukun savunmasını yapar ve bunu temel anlatı haline getirir. Hukukun sürdürülmesi adaletin sağlanmasının koşuludur ve aynı zamanda gerilimlerin giderilmesi, mevcut düzenin korunması anlamına gelir. Bu yüzden bürokrat siyasetçinin önceliği, hukuka uymak ve onu korumaktır.

Evrimci siyasetçi için hukuk alanı hiç de kolay değildir. O elbet kurulu düzende iş gördüğü için hukuku savunacaktır ama toplumun onayını almak ve dolayısıyla adaleti sağlamak için bir yandan da hukukun *"toplum yararına"* dönüşmesine yönelik bir tutum takınmalıdır. Böyle olmadığında toplumun onayını alamaz ve seçilemez. Ancak, hukuku da korumalıdır çünkü kendi varlığının koşullarını, seçim koşullarını ve yönetme gücünü hukuktan almaktadır. Bu nedenle evrimci siyasetçi için hukuk ikircikli bir alandır. Bir yanda otoritenin kendine sunduğu koşulların savunuculuğu, bir yanda halkın beklentileri ve istekleri…

Bütün siyasetçiler için hukuk, az çok gerilim alanıdır. Yeri gelir, eylem ve etkinliklerin uydurulması gereken kılıfa dönüşür; yeri gelir, rakiplerini köşeye sıkıştıracak bir olanağa… Ancak kendileriyle de ilgili bir açmazdır hukuk; yeri gelir, onunla sınanırlar. Bu nedenle bütün siyasetçiler için hukuku kendi etkin-

likleri açısından hesaba katılması gerekir ve özellikle *"Adalet, siyasetçinin içselleştirmesi gereken bir dengeleyicidir."*

meşruluk

Siyasetçiler için meşruluk yaşamsal bir öneme sahiptir. Meşruluğu, insanların kendilerine sınır koyma hakkını gönüllü olarak birine devretmesi olarak anlıyorum. Otoritenin vergi toplaması, üretim ve tüketim zincirini düzenlemesi, hukuku sağlaması, kimin öleceği, kimin yaşayacağına karar vermesi, geleceği belirlemesi gibi uygulamaları gönüllü kabul etmeyen toplumlar, önünde sonunda gücü tükenen otoriteye başkaldıracaktır. Bu yüzden her otorite meşru olmayı arzular.

Meşruluğu sağlamanın birçok aygıtı vardır; bunların başında tarih gelir. Tarih dediğimde tarih bilimini veya geçmişi değil, tarih anlatısını kastediyorum. Herkesin bir tarih anlatısı vardır ve bu anlatı, anlatanı haklı çıkaracak bir öykü zemininde dillendirilir. Egemenlerin de tarih anlatısı vardır; bu anlatı egemenleri ülküleştirecek biçimde onların başarılarını ve halkın yaşamasına katkılarını konu edinir. Böylece, insan zihninin nedensellik beklentisi için bir zemin oluşturulur. İnsan, nedenini bilmediği şeyden emin olamaz. Bu yüzden egemenler neden egemen olduklarını insanların sadece bilinçlerine değil bilinçaltlarına da hitap edecek biçimde açıklayan bir anlatı üretirler. Yeni nesillerin bu anlatıyı öğrenmeleri istenir ve böylece yeni nesiller egemenlerin egemenlik hakkını doğal ve meşru görecektir.

O halde siyasetçi de bir anlatıya ihtiyaç duyacaktır. Kendisinin yönetme hakkının kaynağını insanların doğal olarak benimsemelerini sağlayan bir tarih anlatısı üretemeyen si-

yasetçiler, uzun süre siyaset içinde kalamazlar. Başarılarının öyküsü ünleriyle beraber yürür ve bu öykü nedeniyle insanlar onları, olduklarından daha büyülü görür. Meşruluk bu büyülenmeyle de ilgilidir.

Evrimci siyasetçi için meşruluk göreceli olarak kolaydır çünkü kurulu düzene, toplumun ahlakı yapısına ters düşmedikçe meşruluğu sorgulanmaz. Kurulu düzenin hazır bir tarih anlatısı da vardır. Öte yandan kişisel olarak bir tarih anlatısı üretenler daha başarılı olacaktır ama üretemezlerse de hazır anlatı onların meşruluğunu kolaylaştıracaktır. Evrimci siyasetçinin yönetmesinin meşruluğu ortadadır, zorluk; halkın başkalarının değil de onun yönetmesini kabul etmesindedir. Nihayet seçimler meşruysa, işin içine şüphe karışmamışsa seçilmiş kişi toplum tarafından meşru kabul edilecektir.

Devrimci siyasetçi için durum daha vahimdir. Kurulu düzeni kaldırıp yerine kendi otoritesini koyarak yeni bir düzen oluşturması oldukça karmaşık ve dirençle karşılaşılacak bir süreçtir. Toplum eski otoritenin ahlakına, hukukuna, tarih anlatısına ve kurumsallaşmasına göre evrilmiş, onunla yaşamıştır. Yeniye karşı her zaman bir kuşku vardır ve yeniyi kabul etmesi için onu içselleştirmesi, eskiden gönül bağını tamamen koparması gerekir. Bu nedenle devrimci siyasetçi otoritesini halkın gönüllü kabulüyle yapmaz, çok kere öldürme gücünün katkısıyla otoritesini yerleştirir. Ancak öldürme gücünü sürekli ortaya koyarak otorite sürdürülemez. Bu yüzden eğitim, medya ve başka araçlarla kendi otoritesinin meşruluğunu sağlamaya çalışır. Bu genel olarak birkaç nesil istediğinden, devrimci siyasetçilerin otoriter olmaları kaçınılmaz gibidir.

Bürokrat siyasetçiler için meşruluk çok kolaydır. Zaten kurulu düzenin koruyucusu görevini üstlenmişlerdir. Bir şeyi değiştirmek yahut halktan tekrar onay almak zorunda değildirler. Sistem meşru ise onlar doğal olarak meşrudurlar ve yaptıkları da meşru olarak görülecektir. Zaten otoriteleşmenin genel bir tarih anlatısı vardır ve bu anlatı, onların olması gereğini herkesin zihninde açıklamaktadır.

Demek ki siyasetçi öldürme gücüyle yahut yasal olarak yönetme hakkını elinde tutabilir ama bunu uzun süre devam ettiremez. O halde siyasetçi, kendi varlığı için öncelikle *"Halkın gönüllü onayını almanın yolunu bulmalıdır."*

liderlik

Önünde sonunda siyasetçi liderdir; küçük bir topluluğun, büyük kitlelerin, sınıfın yahut herhangi bir partinin... Kimlere liderlik yaparsa yapsın liderliğin doğasına uygun bir kişiliğe, söz becerisine, cesarete, sorun çözme yeteneğine ve kararlılığa sahip olmalıdır. Liderliğe uygun kişilik yapısının öncelikli özelliği *"güven"*dir. Güven, en çok zor zamanlarda ölçülür. Dolayısıyla siyasetçi, zor zamanların kararlı insanı olamadıkça topluluklara güven duygusu veremez. Bu nedenle siyasetçiler zor zamanlarda yaptıkları yahut yapmadıklarıyla, söyledikleri yahut söylemedikleriyle, çözümleri yahut çözümsüzlükleriyle tartılırlar.

Zor zamanlarda kararlı kalmak cesaret isteyen bir iştir. Cesaretin en uç sınırı, hayatını ortaya koymaktır. Özellikle devrimci siyaset için geçerlidir bu. Eğer belirlenen amaç için hayatını ortaya koymayı göze alamıyorsa bir siyasetçi, lider olamaz, ona güven duyulmaz. Evrimci siyasetçi için süreç daha çetrefillidir. Güçlü bir amaçtan çok, çözümcülük hedeflendiğinden

güven, yaptıklarıyla söyledikleri arasındaki uyumdan doğar. Böylece siyasetçi için bir ilke daha ortaya çıkar; *"Siyasetçi, eylemleri ve söylemleri arasında tutarlı olmalıdır."*

Lider kişilerin ikinci özelliği; söz söyleme becerisi, bir başka deyişle ikna etme yetisidir. Siyasetçinin bir başkasını bir büyük anlatıya, bir çözüme, bir tasarıya ikna etmesinin öncelikli yolu konuşma sanatıdır. Sözü güçlü olan, toplumu daha derinden etkileyecektir. Konuşmanın iki türlü etkisi vardır; ilki, kişiyi akıl yoluyla ikna etmektir. Akıl yoluyla ikna etmenin en kullanışlı yolu, rakiplerinin akla uymayan tavır ya da sözlerini ortaya çıkarmaktır. Öte yandan kendisi halkın sorunlarını çözeceğine göre insanları ikna etmelidir. İkincisiyse, konuşulanların sahici olduğuna yönelik olmak üzere jest, mimik, tonlama, espri ve söz diziminden oluşan ruhsal yolla ikna etmektir. Ruhsal ikna da rakiplerini ya da kimse hedeflediği onları gerekirse komik duruma düşürecek, çaresiz duruma düşürecek biçimde sözü yürütmektir. Siyasetçi her ikisini de etkin kullanmadıkça toplulukları ikna etmekte zorlanacaktır. O halde denilebilir ki; *"Siyasetçinin kılıcı sözdür.* "

Liderlik, haklılık gerektirir. Bu yüzden siyasetçinin de haklılığını her eylem ve söyleminde tanıtlaması gerekir. Haklılık adalet kavrayışıyla ilgili olduğundan toplulukların ruhsal dünyasıyla da ilgilidir. Haklılığın bir başka kaynağı da hukuka uygunluğudur. Devrimci siyasetçi kurmak istediği düzenin hukukunun adalet getireceğine taraftarlarını ikna etmelidir. Evrimci siyasetçi için bu daha da elzemdir çünkü kurulu bir düzen içindedir ve var olan hukuk içinde eyleyip söyleyecektir. Ne olursa olsun siyasetçi lider olarak, adaletin bekçisi olduğunu herkese göstermelidir. Bunu yapmazsa kitleleri etkileyemeyecektir.

Siyasetçi lider olacaksa, kitlelere gelecekte sevinçler yaşayacaklarına da ikna etmelidir. Yoksa insanlar onun arkasından gelmez, onu savunmaz, onunla bir olmaz. Geleceğe yönelik taze, anlaşılabilir, beklentilere uygun vaatlerde bulunmak gerekir. Her koşulda, başarısızlıkta ve her olumsuzlukta bile bu umudun taze tutulması gerekir. İnsanlara umut vermeyen siyasetçi, kitleleri harekete geçiremez, olguları veya ilişkileri değiştiremez ve lider olamaz.

Her siyasetçinin bir öğretisi vardır. Öğretiyi; evreni ve insanın evren içindeki yerini, toplumu ve insanın toplum içindeki yerini, hukuku ve insanlar arasındaki ilişkilerin düzenini, insanı ve insanla ilgili değerleri açıklayan büyük anlatı olarak kavrıyorum. Her siyasetçinin bir öğretisi vardır derken de her siyasetçinin mutlaka insan ve toplumla ilgili genel bir açıklaması vardır demek istiyorum. Bu açıklama sistematik olabilir, sistematik olmayabilir; tutarlı olabilir, tutarlı olmayabilir ama vardır. Üstelik bu açıklamalar insanlarda ortak bir zihin ve bakış açısı oluşturur. Böylece bir çok farklı insan ortak davranış, ortak tepki, ortak istekte buluşurlar ve siyasi hareketleri gerçekleştirirler.

Özellikle devrimci siyasetçilerin öğretiyle yaşamsal bağlılıkları vardır. Var olan düzen ve koşullarda bir başka düzeni arzulamak için insanların bu önerileri anlaması, onaması ve istemesi gerekir. Büyük anlatıya insanları ikna etmek, zihinleri bu büyük anlatıda eşitlemek gerekir ki bir vücut gibi hareket edebilsinler ve var olan düzeni değiştirecek eylemlerde bulunabilsinler. Öğretiler zihin türdeşliğini doğurur ve böylece milyonlarca insan bir zihnin kararlarına uyup büyük bir beden oluşturabilir. Demek ki büyük anlatı devrimci siyasetin ana kaynağıdır ve devrimci liderliğin tek olanağıdır.

Evrimci siyaset için de bir anlatı gerekir. Diğer siyasetçilerden farkı ortaya koyan, özellikle *"adaleti"* gerçekleştireceğine insanları ikna edecek bir anlatı kaçınılmazdır. Eğer siyasetçi tutarlı bir anlatıya sahipse ve bu anlatı halkın beklentilerine yanıt verecek, heyecanlandıracak bir birikimse, seçilmesi pek kolaydır. Üstelik sürekli seçilmesi için gerekli zihinsel onay da bu anlatıyı benimseyenlerden daha baştan almış olacağından, büyük anlatı çok önemli işlevler üstlenebilir.

Evrimci siyasetçilerin zorluğu, bu büyük anlatıyla kurulu düzenin büyük anlatısı arasındaki çelişkilerdir. Bu çelişkiler çok büyürse evrimci siyasetçi *"yasal siyaset"* olanaklarını kaybeder ve devrimci siyasetçiye döner. Demokrasilerde iktidara gelen ve belli koşullarda kendilerine yürütme gücü temsil edilen siyasetçiler, yerleşik otoritenin tümüne sahip oldukları yanılgısıyla kendi anlatılarını egemen kılmak isterler. Bu durum otorite/yürütme gücü gerilimini doğurur ki bu gerilimin sonucunda ya evrimci siyasetçiler devrimci olur ya da yaşamalanında sürgüne gönderilirler.

Öyleyse siyasetçi, özellikle evrimci siyasetçiler, büyük anlatılarla otoritenin anlatısı arasındaki çelişkilerin boyutunu hesaplamalı ve otoritenin kuralları içinde siyaset yapmaya uygun bir anlatı üretmelidirler. Evrimci siyasetçiler bu anlatılarıyla uzun süre yönetimde kalırlarsa otoritenin genel anlatısını etkisizleştirebilir, bu anlatıya uyarlı kurum ve kuruluşlarını zayıflatabilir ve kurulu düzeni evirerek amaçlarına yönelik dönüştürebilirler de… Devrimci siyasetçiler gibi yaşamalanında çatışmayı öncelemeden bunu başarabilme olanakları vardır. Ancak bunun için uzun süre iktidarda kalmaları gerekir. Her iki siyasetçi için de lider kişilik, başarıp başaramayacaklarının anahtarı olacaktır.

2.Bölüm

olasılıkçı siyaset

Siyaset, kavramı gereği olasılığı barındırır çünkü farklılıklar ve aykırılıkların dengelenmesine yöneliktir. Üstelik siyaset, olumlu tanımıyla da olumsuz tanımıyla da çözümcüdür. Çözümcülüğün iki uğrağı vardır; birincisi sorunun kavranıp ortaya konması, ikincisi de sorunun çözümü için olasılıkların değerlendirilmesi. Her durumda en az iki olasılık vardır; bir şeyi ya yaparsın, ya yapmazsın… Ya vardır, ya yoktur. Varoluşun bu en basit olasılığı elbette bir yöntem oluşturmak için yetersizdir ama olasılık için bir başlangıçtır.

Olasılıkçılığı, varlığın doğal olasılıklarının algısı ve aklımızın bu olasılıkları kavrayıp değerlendirmesi olarak görüyorum. Varlığın doğası olasılıklara açıktır, çünkü olasılık parçacık fiziğinin bir gerçeğidir ve varoluşun bilinen en küçük taşları, *"olasılıkla"* ilişkilidir. Parçacık fiziğinde matematikten çok istatistik kullanılır. Demek ki parçacık evreni olasılıklar evrenidir. Her şey bu parçacıklardan oluştuğuna göre, varoluşun her hali de olasılık içermelidir.

İnsan zihni bu olasılıkları algılayıp değerlendirecek bir birikimdir. Akıl zaten olguları ve olayları anlama, değerlendirme ve

ilişkilendirme yetisidir. Ayrıca varoluşun ilişkisel doğasıyla aklımızın doğası birbirine uyarlı olmalıdır. Eğer aklımızın doğası, varoluşun doğasına uyarsız olsaydı; varoluşu kavramamız olanaksız olurdu. İnsanın bilgisi varoluşun doğasına aklımızın doğasının uygunluğundan türeyebilir. O halde aklımız, varoluşun olasılıklarının ayrımına varabilir, bunları ilişkileriyle kavrayabilir ve bu olasılıklarla ilgili fikirler oluşturabilir. Bu nedenle hem varoluş, hem de insan zihni olasılıkçıdır denilebilir.

Olasılıkçılığı, en duru anlamıyla, *"tahmin edebilirlik"* olarak kullanmayı yeğliyorum. Tahmin etmek, varoluşun ayrımına varmak, varoluş içindeki ilişkileri sezmek ve ne olup olmayacağına yönelik yargıda bulunmak demektir. Bir anlamda olasılıkçılık, varoluşla zihnimizin ortaklığı ve bu ortaklık içinde zihinsel etkinliğimizdir.

Varoluş bir olasılıklar bütünüdür. Öyle olması gerekir çünkü varoluş daha baştan *"olmak ve olmamak"* üzere ikilikle başlar. Bu ikiliğin, varlığın doğasının bir sonucu olduğu açıktır. Bu yüzden Shakespeare haklıdır, asıl mesele *"olmak ya da olmamak"*tır. Ancak olmamak bizim ilgimizi çekmez. Olmayan bir şey hakkında bilgimiz de olamaz. Olmamak hiçliktir ve hiçlik için tanımlama dışında herhangi bir bilgi birikimi olanaklı değildir. Zaten Hegel'den önce, varlıkla hiçliğin birbirini dışladığına yönelik bir genel görü kabul edilmişti. Hegel'in varlıkla hiçliği özdeşleştirme çabasına karşın, ikisi arasındaki farklılık yine de ortadadır. Dolayısıyla varoluş, olma ya da olmamayı içinde barındıran bir ikilem olarak başlayacaktır; ya var olur ya olmaz.

Varoluş, uzay ve zaman bağlamında var olmaktır. Yani yan yana gelen şeyler ilişkisi içinde veya ardı ardına gelen şeyler

ilişkisi içinde var olmaktır. Demek ki varoluşun daha baştan iki ilişkisel durumu vardır. Mekanda yer kaplamak için yan yana gelen şeyler ilişkisinde bir alan oluşmalıdır ki bir şey var olabilsin. Demek ki herhangi bir şey var olduğunda yan yana bulunan ilişkiler içinde var olabilir. Bu ilişkiler bir çokluk oluşturacaktır. Herhangi bir şeyin var olduğunda başka şeylerle çoklu ilişkilenmesi, birçok ilişkilenme biçimine işaret eder. Demek ki çoklu ilişki mekanda var olmanın koşuludur ve bu çoklu ilişki, herhangi bir şeyin başka şeylerden ayrı tutulup tanınmasını da sağlar.

Ancak bir şeyin var olması için aynı zamanda ardı ardına gelen şeyler ilişkisi içinde de var olması gerekir. Ardı ardına gelen yani zamansallık ilişkileri, var olanın değişim olasılıklarını barındırır. Ardı ardına gelenlerin ilişkileri nedensellik bağıyla oluşabildiği gibi, rastlantısal da olabilir. Dolayısıyla bu ilişkiler kaskatı bir belirlenimlik gösteremez, daha çok olasılık halindedir.

Demek ki varoluş çoklu olasılıklar bütünüdür ve bir şeyi tanımlamak için onu yan yana gelen ilişkiler içinde belirlememiz gerekir ama bu yetersizdir. Aynı zamanda ardı ardına gelen ilişkilerde de o şeyi belirlemeliyiz. Ancak bu ardı ardına gelen ilişkiler, yan yana kurulan ilişkiler gibi kolayca seçilemeyebilir. Sözgelimi bir ağacın diğer ağaçlar arasındaki yeri hakkında çok emin bilgilere ulaşabildiğimiz halde, bu ağacın yarın ne olacağı hakkında kesin bir fikrimiz oluşamaz. Demek ki, varoluşun bir sonraki uğrağı tam olarak bilinemez, ancak tahmin edilebilir. Bu nedenle *"tahmin edilebilirlik"* olasılıkçı bakışın en duru anlatımıdır. Varoluşun bir sonraki ilişkisel halini sezmeyi gerektirir.

Yan yana gelen şeylerin ilişkisinde bilgiden söz edilebilirken, ardı ardına gelen şeylerin ilişkisinde sezgiden söz edilmelidir. Bilmek; gözlemlemek, deneylemek veya incelemek gibi güvenli yöntemlere ihtiyaç duyar. Yan yana gelen şeylerin ilişkisi bu açıdan olanaklıdır; tekrar tekrar incelenebilir, yer yer bu ilişki deneylenip gözlenebilir. Ancak ardı ardına gelen şeylerin ilişkisi ancak gözlenebilir. Bu açıdan bakıldığında, yanyana gelen şeyler içinde insanı inceleyen toplumbilimin, insanı ardı ardına gelen şeyler ilişkisi bağlamında inceleyen tarihten daha güvenilir olduğu söylenebilir.

Sezgiyi, oluşla ilgili görünün, olacağı seçmesi olarak kavrıyorum. Bu açıdan bakıldığında, varoluşun olasılıkları içinde olanaklıyı görmek, sezgisel bir iş olacaktır. Varoluşun içindeki olasılıklardan olanaklıyı görmek, zihinsel bir görü ve akıl yürütme gerektirir. Zihinsel görü için varlığa, varoluşa ve varoluşun ilişkisel yapısına uyarlı bilgilere sahip olmak; varlığa, varoluşa ve ilişkilerin doğasına uygun bir bilinç yetkinliğine ulaşmak gerekir. Böyle bir bilinç; varlığa, varoluşa ve ilişkilerin doğasına upuygun olur. Dolayısıyla olacağı sezmeye yatkın olur.

Bu nedenle olasılıkçı bir bilinçten söz ediliyorsa, yetkin bir bilinçten de söz ediliyordur. Ancak yetkin bir bilinç varlığın, varoluşun ve ilişkilerin doğasındaki olasılıkları kavrayıp baskın eğilimlerin farkına varabilir. Olacaklar hakkında çıkarımda bulunabilir ve bu olacaklarla ilgili tasarılar üretebilir.

O halde diyebiliriz ki; varlık ve hiçlik temel ikilemdir ve olasılığın kaynağıdır. Varoluş ilişkiseldir ve dolayısıyla çoklu olasılıklar üretir. Bilinç bu olasılıkları sezer ve onlardan koşullara uyarlısını, yani olanaklıyı seçer. Olasılıklar içinde olanaklı, çokluk içinde azlıktır. Yetkin bir bilinç, bu olanaklılardan ken-

di amacına uygun olanın gerçekleşmesini ister ve bunun için çaba sarf eder, koşullara etki eder. Böylece olasılığı kaldırıp oluşu tekliğe sürükler.

Ancak bu etki her zaman belirleyici olamaz ve dolayısıyla başka olanaklılar da gerçekleşebilir. Bu durumda olasılıkçı bakış, olasılıklar çokluğundan olanaklı azlığına indirgediği seçeneklerin hepsini kavramayı ve buna hazırlık yapmayı gerektirir.

Demek ki olasılıkçı siyasetçi, yetkin bir bilince sahiptir ve varoluşun içindeki olasılık çokluğunu görür veya sezer. Bunların içinden olanaklı azlığı belirler. Kendi amacına göre bu olanaklılardan birinin olması için etkide bulunur. Ancak bu etki her zaman başarılı olamayacağı için olanaklı olan diğer seçeneklere de hazırlık yapar. Bir anlamda olasılıkçı siyasetçi, geçmişi özümsemiş bugündür. Dolayısıyla, geçmişin koşullandırdığı yarının nasıl olacağını sezen bir bilgeye dönüşmüştür.

Ancak bunu yapmak, yetkin bir bilinç gerektirmektedir. Olasılıkçı siyasetçinin yetkin bir bilince kavuşması için önce kendisini bir varlık olarak kavramak, varoluşunun değişimlerinin ayrımına varmak ve başka varoluşların ilişkisel bütününü sezecek biçimde zihnini düzenlemek gerekir. Demek ki olasılıkçı siyasetçiden bahsediyorsak yetkin bir bilinçten de bahsediyoruzdur. Bir başka açıdan, kendinin ve varoluşun ilişkisel doğasının farkında olan birinden bahsediyoruzdur.

Olasılıkçı siyasetçi, geçmişin birikimi ve bugünün farkındalığından geleceğin nasıl olacağına yönelik bir görü oluşturabilir. Bu görü olasılıklar içinde olanaklının ne olduğu görüsüdür. Bu olanak elbette koşullar içinde kendi amacına uygun olandır çünkü her olanaklı olabilir ama hangisinin olacağını

bilmek olanaksızdır. Buna karşın *"tahmin edebilirlik"* diğer siyasetçilere göre olasılıkçı siyasetçiyi gelecek için daha donanımlı kılacak, daha hazırlıklı tutacaktır.

Devrimci siyasetçi için olasılıklar taktiksel bir fırsattır. Devrimci siyasetçi, yaşamalındaki kurulu düzeni kaldırıp yerine kendi amacına göre bir düzen kurmak için olasılıklardan yararlanır. Bu olasılıkları anlamak, onları kendi amacı için kullanmak genelde *"taktik"* olarak dillendirilir. Elbette amaca sadece bir yoldan gidilmez, birçok yoldan gidilebilir. Önemli olan, devrimci siyasetçinin *"amaç"* çıpasını zihninde sabit tutmasıdır. Bu çıpaya göre pusulasını belirlemesi ve öyle eylemde bulunması gerekir. Yoksa olasılıklar içinde yolunu kaybeder ve amaca ulaşamaz. Birçok devrimci strateji taktikler içinde kaybolup gitmiştir.

Evrimci siyasetçi için olasılıkçı tutum, devrimci siyasetçiye göre daha güvenilirdir. Evrimci siyasetçi kurulu düzende, kurallar içinde seçimle iş başına gelmeyi arzular. Seçilebilmek hedefi için olasılıkların değerlendirilmesi ve olanaklılar içinde kendine en uygunun seçilmesi yaşamsal bir önem taşır. Hatta seçildikten sonra yeniden seçilebilmek için de olasılıkçı bakış, siyasetçinin gelecekteki varlığını güçlendirir. Dolayısıyla evrimci siyasetçi için olasılıkçı bakış en uygun yoldur.

Bürokrat siyasetçi için olasılıklar içinde olanaklıyı bulma veya bir başka deyişle *"tahmin edebilirlik"*, yaşamalanındaki gerilimlerin dengelenmesi için ön hazırlık açısından önemlidir. Böylece yaşamalanındaki kurulu düzenin devamı ve otoritenin meşruluğu daha kolay sağlanabilir. Yaşamalanı, altında kaynayan lavlardan oluşmuş levhalar gibidir; her an faylar kırılabilir ve deprem olabilir. Bu yüzden bürokrat siyasetçi,

olasılıkçı bakışla bu çoklu gerilimleri önceden kestirebilir ve bunlar için çözüm üretebilir.

Tahmin edebilirlik, yani olasılıklar içinde hangisinin olacağını sezmek bir üstünlüktür. Ancak yanılma her zaman olasıdır çünkü hayatın olasılıkları hayal gücümüzün üstündedir. Bu yüzden tahmin etmek, içinde yanılmayı da taşır. Rastlantı hayatın içindedir, ilgisiz süreçler zaman ve mekanda kesişerek yeni koşullar üretebilir. Bunu tahmin etmek, insan zihninin dışındadır ve olanaksızdır. Hayat çoklu ilişkilerden oluşur ve çoklu ilişkilerin toplam sonucunu görmek de olanaksızdır çünkü insan, koşulların dışında olup ona bütünsel bakamaz. Siyasetçinin koşullarını insanlar oluşturduğundan ve insan *"karmaşık"* bir varlık olduğu için insanların toplam etkileri de kavranamaz. Dolayısıyla yanılmak neredeyse kaçınılmazdır.

Gerçi olasılıkçı siyasetin birinci ilkesi, *"olasılıklar içinde olanaklıyı görmektir"* ama en yaşamsal olan ikinci ilke burada ortaya çıkacaktır. Olasılıklar içinde olanaklı görülen olmazsa ne olacaktır? Buna hazırlıklı olmak gerekir. Dolayısıyla olasılıkçı siyasetçi, sadece bir olasılığa bağlı kalamaz. Olasılıklar içinde olabilecekleri tahmin eder ve hangisi olursa ona göre hazırlık yapar. Böylece olasılıkçılığın ikinci ilkesi ortaya çıkar; *"Olasılıkçı siyasetçi, yanılmayı kabullenmelidir."*

Bu kabul siyasetçiyi daha güçlü kılacak, zihnini yeni koşullara uyarlı hale getirmesini kolaylaştıracaktır. Olasılıklar içinde olanaklı görülenler olmayabilir. Ancak bunu baştan kabul ettiği için, ruhu yeni koşullarda yeni çözümlere hazırdır ve tahmin edememek onun için yenilgi olmaz. Yeni koşullara olan uyumu da bir lider olarak toplumda güvenini artıracaktır. En azından yıkıma neden olacak kadar güven kaybetmeyecektir.

Demek ki olasılıkçı siyasetçi, olacakları tahmin edebilecek yetkin bir bilince sahip olsa da yetersizliğini bilmelidir. Bu kendini bilme, siyasetçiyi koruyacak bir öz kontroldür. Siyasetçi kendini bilirse, sınırını bilirse, bu durumda neyi yapıp neyi yapamayacağını da bilecektir. Böylece yapamayacağı şeylere söz verip başarısızlığa uğramayacaktır. Siyasetçiler için en büyük yanılgılardan biri *"her şeyi bildiğini"* sanmasıdır. Böyle bir zihin tutulması yaşayan siyasetçi, olasılıklar içinde olanaklıyı fark etme görüsünü kaybedecek, sezgileri körelecektir.

İster zihin tutulması yaşasın, isterse yaşamasın aslında bir insanın her alanda yetkin bir bilince sahip olması kolay bulunur bir şey değildir. Bu durumda olasılıkları inceleyen, bunlardan olanaklıları bulup siyasetçiye duyuran yardımcılar bulmak gerekir. Çoklu sorunlarla uğraşan siyasetçi için bu çok kullanışlı bir yöntemdir. Kendi alanlarında yetkin insanlardan bir *ekip oluşturma* ve birlikte çalışma, siyasetçiyi güçlü kılacaktır.

Hatta bu başkalarının görüsünden yararlanma yöntemi, evrimci siyasetçi için başka olanaklar da doğurur. Yetkin bilince sahip insanlara, kendine rakip de olsa, kendilerini ifade edecekleri alanlar bırakıp, onlara yetki ve sorumluluk verebilir. Onlar da bunun karşılığında, kendilerine verilen sıfat ve olanaklarla çalışarak birikimlerini siyasetçiye kolaylıkla sunacaklardır. Bu, evrimci siyasetçi için iki olanak doğurur; öncelikle gelecek seçimlerdeki olası rakiplerini şimdiden ortadan kaldırmış olur ve aynı zamanda da onların birikimini kendi birikimi gibi kullanır. Demek ki olasılıkçı siyasetçi, hem *"sınırlarını bilen"* ve hem de *"rakiplerinden de yararlanan"* siyasetçidir.

Siyasetçi, yaşamalanındaki sorunların çözümünden sorumludur. Bunu yapmalıdır; insanların gereksinimlerini karşılamasını sağlayacak düzenekler kurmalı, beklentilerini karşılamalıdır. Ancak insan karmaşık bir varlıktır. Gereksinimlerinin bir dizgesi yoktur. Üstelik her insanda gereksinimlerin önceliği farklıdır, bu nedenle de beklentileri farklıdır. Yaşamalanındaki üretim ilişkileri farklı sınıflar doğurur ve dolayısıyla sınıfsal beklentiler gerilimli hatta çatışmacıdır. Öte yandan insan bir süreçtir ve geçmişi de barındırır zihninde, bu yüzden de farklı kültürel gereksinimleri vardır. Farklı inançlar, farklı düşünceler, farklı öğretiler, farklı beklentiler... Çok kere de hepsi kendi gereksinimlerini elzem görür ve öğretilerini salt gerçek görür, dolayısıyla kendi öğretilerinin egemen olmasını ister.

Bu nedenle evrimci siyasetçinin ömrü *"ip cambazları"* gibi öncelikle dengeyi korumayı gerektirir. Gerilimleri dengeleyemezse ipten düşüverir. Denge, evrimci siyasetçi için yaşamsal öneme sahiptir. Bu yüzden evrimci siyasetçi ilgisizlerin ilgisini bulmalı, onları siyasete ortak etmelidir. Toplumdaki ilgisizleri ilgilendirecek çözümler bulamazsa, dengeyi korumayı başaramaz. En önemlisi ilgisizlerdir çünkü karşıtlar zaten birbiriyle ilişkilidir. Karşıtları dengelemek bazen emek bile istemez, doğal olarak onlar birbirlerini dengeler. İlgisizlerse birbirlerinden bağımsız olduklarından doğal bir denge oluşturamazlar. İlgisizler derken varoluşları, nedenleri ve yaşamlarıyla birbirine ve otoriteye ilgisiz gruplardan söz ediyorum.

Bu sorunlar devrimci siyasetçi için de geçerlidir ama devrimci siyasetçi, yaşamalanındaki her şeyi yeniden düzenleme gücüne eriştiği için daha çok *"karşı devrimi"* kontrol etmeye yönelik bir kaygı içinde olacaktır. Karşı devrime yönelik önlemler almak kolaydır ve karşı devrim apaçık ortadadır. An-

cak toplumsal dokudaki ilgisizler, devrim ve karşı devrimle ilişkisiz olan grup ya da yapılar, onların otoriteyle ve diğerleriyle ilgisini güçlendirmedikçe devrimci siyaset meşrutiyet kazanmakta zorlanacaktır.

Demek ki olasılıkçı siyasetçi, bir yandan *"karşıtları dengelemenin olasılıklarını"* araştırmalı, bir yandan da *"ilgisizlerin otoriteyle ilişkilendirilmesini*" başarmalıdır. Bu, topluma olasılıkçı bir görüyle bakılmasını gerektirir. Katı bir tekçilik yerine, çokçuluğu kabullenmeyi ister. Buradan da olasılıkçı siyasetçi için bir ilke doğar; *"Olasılıkçı siyasetçi, çokçuluğu öncelemelidir.*"

Olasılıkçı siyasetçi olması gerekene değil, olabilene yönelendir. Böylece yaşamda karşılığı olan bir tutum içine girmiş olur. Olması gereken; bir kurgudur, zihinsel bir gerçekliktir. Olansa, olduğuna göre, varoluşa en uyarlı seçenektir. Olması gerekene adanmış bir siyasetçinin yolu uçurumlara düşer çünkü olması gerekeni belirlediğinde, zihinsel bir soyutlama yapmış olur. Koşulların tümünü hesaplayamayacağı için, çoklu bilinmezliklerin sonucunu hesaplaması da mümkün olmayacaktır. Üstelik bir insan olarak kendisi de koşulların ürünüdür. Bu yüzden koşulların bilinmez ilişkisel olasılıklarını anlayıp kavrayamaz, ondan sonuç çıkaramaz. Olması gerekeni kendi zihninin koşullarından türetir ve o da var oluşun küçük bir karikatürü olabilir. Bu yüzden de olması gerekende direten siyasetçi her zaman gerilim içinde ve başarısızlığa mahkum olacaktır. Su bile dümdüz akamaz, koşullara göre oluşturur yatağını. Bu nedenle olasılıkçı siyasetçi *"olması gerekeni"* öncelemez, olabileni zemin alır. Olabilen, olması gerekenle olasılıklar arasındaki bileşim kümesidir ve çoğuldur. Dolayısıyla olasılıkçı siyasetçi bu çoğulluğu, ne kadar çok

olsa da, görebilir ve kavrayabilir. Ona uyarlı olabilir, ondan yararlanabilir.

Siyasetçinin ilkelerini bu bakış açısıyla tartıştığımızda olması gerekenle, olabilen arasındaki öncelemenin sonuçlarını da görebiliriz. Siyasetçinin öncelikli ilkesi *"ahlakla yüzleşmedir."* Ahlakla yüzleştiğimizde, oldukça karmaşık bir sorunla karşılaşırız. Değerler ve insan kavrayışı zamana, mekana, topluma, kişiye göre değişmektedir. Bu durumda, siyasetçi içinden çıktığı toplumun değerlerini *(ki bunlar olması gerekendir)* önceleDiğinde, ilk önce kendi değerleriyle çelişmeye başlayacaktır.

Ayrıca değerler, olması gerekende direnecek ve böylece zamanla değişimler karşısında gerilim içinde olacaktır. Yaşamalanında birçok farklı değerler sistemi olabilir, yenileri ortaya çıkabilir; sadece bir ahlakı önceleyen ve onu *"olması gereken"* diye dayatan siyasetçi bunların ayrımına varamadığı gibi bunların karşısında güçsüz kalacak, zorlanacak ve onlarla çatışacaktır.

Olasılıkçı siyasetçi, olması gerekeni önceleDiğinden o zaman ve mekanda, olan duruma göre bir tutum takınacak; çokluğu daha baştan kabullendiği için çatışmadan çok, çözüme yönelik alın teri dökecektir. İlgisini çözüme verebildiği için de olasılıkçı siyasetçi yıpranmayacak ve güven kaybı yaşamayacaktır. Farklı ahlakların varlığını kabullenmek, onların da olasılıkçı siyasetçiyi kabullenmesini sağlayacak ve hem etki alanını, hem de meşrutiyetini artıracaktır.

Özellikle evrimci siyasetçi, toplumun onamasına ihtiyaç duyar ve bu onama olmazsa var olamaz. Olasılıkçı bakışı, evrimci siyasetçiye, karşıtları tarafından onanmasa bile saygı

kazandıracaktır. İnsanlar, önce değerlerine saygı gösterilmesini önemserler. İnsan bir açıdan da değerler varlığıdır; değerleri kabul görmeyen biri, kendi olarak kabul görülmemiş olur ve bunu bir siyasetçi yaparsa onun karşısında durur. Onu onamak bir yana, düşmanı kesilecektir. Dolayısıyla olasılıkçı bir tutum içinde olan evrimci siyasetçi, çokluğu benimseyen tutumuyla geniş alanlara etki edebilecektir.

"Siyasetçinin söyleminin farkında olması ilkesi", olasılıkçı siyasetin önemini gösterir. Siyasetçinin söylemi, birçok değişkeni ve gerilimi kontrol etmek isteyen siyasetçi için içsel bir engel oluşturur. Siyasetçi, söyleminin ayrımına varmalı ve bunu siyaseti için uyarlı hale getirmelidir. Ancak söylemin söylenen sözle veya eylemlerle çelişkiler doğurmaması için sürekli bir formül yoktur çünkü çözümler ve gerilimler sürekli farklılıklar üretecektir. Bu farklılaşma ve değişme karşısında aynı tutumu sürdürmek kararlılık gibi görünse de çözümsüzlük olarak da algılanabilir. Olasılıkçılığı benimsemiş evrimci siyasetçi bunu görür ve söylemini amaca yönelik olmak üzere sadeleştirir. Her sorunda, her beklenti için bu ana çizgiye aykırı düşmeyen yeni söz söyleme biçimlerine başvurur. Yeni söz söyleme biçimleri özsel olarak söylemine ters düşmese de biçimsel olarak çeşitli olacak, böylece farklılıklar karşısında aynı söylemi söylüyor gibi algılanmayacaktır. Bu durum siyasetçinin kendini dönüştürdüğü, değişen sorunlara karşı değişebilecek bir yetkinliği olduğu algısını yaratır. Böylece, özellikle evrimci siyasetçi, ne kendiyle çelişmiş olur ne de toplumsal beklentileri cevapsız bırakmış olur. Bu biçimsel çeşitliliğin olasılıkları elbette siyasetçinin bilinciyle belirgindir.

"Siyasetçinin toplumsal bir varlık olduğu ve topluma uyarlı olma ilkesi", ilk bakışta olasılığa kapalı gibidir. İnsan geçmi-

şinin ve çevresinin toplamıdır ama aynı zamanda zihninin de toplamıdır. Zihni dönüştükçe kendisi ve çevresi de değişecektir, geçmişinin toplamı da farklılaşacaktır. Demek ki siyasetçinin ailesiyle ve bulunduğu toplumla olan ilişkisi de durağan değil; karşılıklı, etkin bir ilişkidir. Toplum da dönüşmekte, başkalaşmaktadır. Siyasetçinin ailesi de dönüşmektedir. Bu dönüşüme ayak uydururken kendi olmak, dolayısıyla toplumla, aileyle çatışmadan siyaset yapmak olasılıkçı bakışla mümkündür. Aileyle olan ilişkilerin zemini duygusal olduğundan, onları değiştirmek zordur. Ancak imkansız da değildir. Zihnimiz değiştikçe, başka doğaların bizim doğamızı etkileme biçimi de değişir çünkü algı değişir.

Öte yandan siyasetçinin zihni geliştiğinde yeni ilişki olanaklarını görecek, böylece ailesiyle, çevresiyle ve toplumla gerilmeden siyasetini yapabilecektir. Yeni ilişkiler olanağı, ilişkilerin olasılık çokluğunu görmeden gerçekleştirilemez. Eğer toplumsal bir varlık olan siyasetçi, toplumsal ilişkilerini düzenleyemez ve denetleyemezse, enerjisini çözümlere ve gerilimleri dengelemeye veremez. Bu, onu sürekli başarısızlığa ve iç gerilime sürükler. Sonuçta sakinliğini kaybettiğinden, topluma güven veremez ve giderek de toplumdan aldığı onayı kaybeder. Olasılıkçılığı benimsemiş evrimci siyasetçi, tek bir ilişki biçimi olmadığını görür. Birçok ilişki olasılığı vardır ve bunlardan o zamana ve o kişiye yahut topluluğa uygun olanını seçebilir.

Bazı siyasetçiler hep aynı şeyleri söylerler. Hayat değişir, onlar değişmez; söylemleri de eskir, kendileri de... Aynı şeyi söylemek, aynı şeyleri yapmak bir yerden sonra gülünçleşir, etkisini kaybeder. Güven oluşturmak yerine güvensizliğin kaynağı olur. Söylediğini yapmak elbette siyasetçi için elzem-

dir. Temel güven kaynağıdır. Ancak hep aynı şeyleri söyleyip hep aynı şeyleri yapmak, yani söylem-eylem ilişkisinde kalmak insanın doğasına da varlığın doğasına da ters gelecektir. Her şey değişirken, sorunlar farklılaşırken, gerilimler dönüşürken aynı sözü dillendiren, aynı şeyleri yapan siyasetçinin kendisi sorun olacak, kendisi gerilim kaynağına dönüşecektir. O halde siyasetçi, dönüşen sorunlar karşısında farklı şeyler söyleme yetkinliğine ulaşmalı, değişen sorunları çözecek yeni eylemler üretmelidir.

Tazelik insan doğasının doğal uzantısıdır ve her taze söylem ilgi çekecektir. Kimilerinin yeni bir söylemle birden toplumun umuduna dönüşmesinin altında yatan sır da budur. O halde olasılıkçı siyasetçi hep aynı cümle yapısıyla, hep aynı söz dizimiyle konuşmamalıdır. Her soruna, her toplumsal yapıya uyarlı; içeriği, söylemi ve temel öğreti ilkelerine aykırı olmayacak biçimde yeni söz söyleme becerisi göstermelidir. Bu olasılıkçı bakışla pekala yapılabilir ve böyle söz söyleme içselleştirilebilir.

Öte yandan siyasetçinin yürümesi dahil yapıp ettiklerinde de değişiklik gerekir. Reklamcıların *"yüz eskimesi"* dedikleri bayatlamaya uğramamak için siyasetçinin davranışsal değişikliklere ihtiyacı vardır. Bu kendini reddetme değildir, öğretisine bağlı kalarak yeni olasılıklarla çözüm üretme olarak algılanmalıdır. Önünde sonunda her siyasetçinin bir amacı ve öğretisi vardır. Öğretisi ve amacını tümden terk edenlere kimse güven duymaz. Ancak amaca yönelik olmak üzere hayat birçok olasılık ortaya koyar. Bunlardan birini seçmek ne amacı ne öğretiyi ortadan kaldıracaktır. Zaten siyasetçi, kendi amaç ve öğretisine uygun olasılığı olanaklı hale getirmeye çalışacağından, bu aynı zamanda siyasetçinin iç çelişkiler yaşamasını da engelleyecektir.

Evrimci siyasetçilerin kendi öğretileriyle kurulu düzenin kendilerine bırakılan alan arasındaki fark, siyasetçilerin iç gerilimler yaşamasına neden olur. Evrimci siyasetçinin kendi öğretisinden kaynaklanan davranış biçimi, kurulu düzenin öğretisinin beklediğine uymayacaktır. Ancak o kurulu düzenin koşullarıyla yetkilendirilmiştir ve o koşullara göre siyaset yapmalıdır. Bu durumda ne yapacaktır? Ya kendi değerlerini önceleyecek ve kurulu düzenle çatışacaktır ya da kurulu düzenin kendine bıraktığı alan kadar kendi değerlerini hayata geçirecektir. Birincisinde düzenle çatıştığından, kaçınılmaz olarak kurulu düzenin kendine tanıdığı yetkilerden uzaklaştırılacaktır. İkincisindeyse olabildiğince kendi değerlerini hayata geçirecektir. Bu tutumuyla kendi öğretisine uygun davranmadığı için zorluk yaşayacaktır ama hiç olmazsa kendi değerlerinin tohumunu da atmış olacaktır. Ortak öğretiye sahip olan başkaları daha sonra bu atılan tohumları değerlendirebilirler. Ancak tümden yetkileri alınırsa o tohum da atılamayacaktır. Bu yüzden evrimci siyasetçiler, öğretileriyle kurulu düzen arasındaki çatışmada sınırlarını bilmeli ve ölçülü davranmalıdırlar. Bu olasılıkçı bir tutumdur çünkü koşulların kendi öğretilerine doğru evrilmesine ve olasılıklar içinde kendi öğretilerinin de yer almasına olanak tanıyacaktır.

3.Bölüm

Türkiye'de siyasetçi

Cumhuriyetin getirdiği koşullarla siyaset herkesin ilgi alanı haline geldi. Özellikle çok partili sisteme geçtikten sonra bu olanak daha da belirginleşti. Cumhuriyetle başlayan süreç bir devrim/karşıdevrim gerilimi ürettiğinden, bu gerilimin hangi yanında kendini konumlandırırsa konumlandırsın insanlar kendi varoluşlarıyla siyaseti ortak görmeye başladılar. Bu ilgi seçimlerle birlikte daha da arttı.

Siyasetin Türk toplumunda sürekli ilgi görmesinin bir başka kaynağı da bitip tükenmez yoksulluktur. Ülkede üretilen değerlerin pay edilmesinde ortaya çıkan büyük uçurum, siyaseti yaşamın bir parçası haline getirdi. Bu uçurumun en temel göstergesi, oranlar yıllara göre değişse de, genel olarak zenginliğin %80'inin ülkede yaşayanların %20'sine ait olması ve geri kalan %80'in zenginliğin sadece %20siyle yetinmek zorunda olmasıdır. Bu gerilim karşıdevrimci hareketleri güçlendirdiği gibi, toplumculuğu benimsemiş olan devrimci hareketlere de olanak sağlamaktadır.

Türkiye'nin bulunduğu coğrafya ve kaynakları, sömürgecilerin ilgisinin sürekli bu topraklarda olmasına neden olmakta-

dır. Bu ilgi, sömürgecilerin ülkenin siyasetine yön verme ve çıkarlarına göre siyaseti düzenlemesine kadar vardığından, ülke sürekli kaynayan bir kazana dönüşmüştür. Var olan sorunlar veya farklılıklar sürekli kışkırtıldığından bir gerilim bittiğinde diğeri başlamaktadır.

Kurulu düzen ve iktidar, asla tüm toplum için meşru olmamaktadır. Bu nedenle iktidarlar, toplumun tümünden onay alamazlar. Güvenlik güçleri, yaşamalanındaki bir toplulukla ya da bir hareketle çatışma halindedir. Zaman zaman da ordu yönetime el koyar ve otoritenin salt öldürme gücü ortaya çıkar.

Türkiye'nin dünyanın merkezi sayılan Ortadoğu'nun kıyısında bulunması ve dünyayı düzenlemek isteyenlerin önce buradan başlamaları, dünyanın genel gerilimini de buraya taşımaktadır. Büyük güçler birbirleriyle, Türkiye ve çevresindeki uzantıları yoluyla mücadele etmektedir. Bu, özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra böyle olmuştur ama 21.yüzyılda çatışma haline dönmüştür.

Bütün bu koşullar içinde Türkiye'de yaşayanlar, gelecekleriyle ilgili kendilerini güven içinde hissetmediklerinden, siyasi gelişmelere ilgi duyar veya siyaseten kendilerine güvence oluşturmaya çalışırlar. Siyaset, Türk toplumunun içine sinmiştir. Daha çocuk yaşlarında siyasetle tanışır ve siyasetle yaşarlar. Bu denli siyasallaşmış olan toplumdan güçlü siyasetçiler yetiştirmesi beklenir. Ancak siyaset sık sık ölüm getirdiğinden, birçok insan siyasete girmek yerine dışarıdan izlemeyi yeğlemektedir. Bu nedenle, Türk toplumu için siyasal bir toplum diyebiliriz ama siyasetçi yetiştiren bir toplum diyemeyiz.

Türkiye'de seçimler olduğu için *"evrimci siyasetçi"* ve *"bürokrat siyasetçi"* olmak kolaydır. Ancak gerilim o kadar büyüktür

ki her siyasetçi *"devrimci siyasetçi"* kadar cesur olmak zorundadır. Türkiye'de siyasetle ilgilenmek, hayatını ortaya koymayı gerektirir. Türkiye'de siyasete başlayan biri ve onun çevresi risk altındadır. İktidarlar, kendilerine uygun olmayanlara yönelik görünür veya görünmez baskılar uygularlar; onları iktisadi olarak zorlarlar, kamu olanaklarının dışına iterler, itibarsızlaştırırlar… Siyasete bulaşmayanlar olacaklara daha baştan rıza gösterir, bulaşanlarsa onu değiştirme kararlılığındadır. Büyük olasılık, iktidara geldiklerinde onlar da taraftarları için olanaklar üretirken karşıtları için hayatı zorlaştıracaklardır. Türkiye'de demokrasi yerleşik kurumlar oluşturamadığından, seçimler küçük küçük devrimcikler gibi sonuçlar doğurur.

Uluslararası güçlerin ülkedeki etkinliklerinin güçlü olması ve Türkiye'nin dünya siyasetinin rüzgarlarına açık olması zaman zaman olanaklar da doğurur. Bu bakımdan siyaset umut da sunar. Türk siyasi hayatında en yüksek oyu almış partilerin bir seçimde silinip gitmelerine çok tanık olunmuştur. Yeni kurulmuş bir partinin iktidara gelmesi de pek olanaklıdır. Bu yüzden, siyasetle uğraşanlar için beklenmedik zamanlarda beklenmedik olanaklar doğabilir ve bu olasılık siyasetçilerin belleğinde her zaman taze durmaktadır.

Türkiye'de siyasetçinin en etkin olduğu alan *"belediye başkanlığı"*dır. Belediye başkanlığında siyasetçi, kişiliğiyle olan bitene etki edecek olanaklara kavuşabilir. Milletvekilleriyse bu tür bir olanağa sahip değildir. Türkiye'de parti içi demokrasi olmadığı için partinin liderine olan bağlılık gelecek zamanlarda seçilebilmeyi sağladığından milletvekilleri, istisnaları saymazsak genel olarak bürokrat siyasetçi olmak zorunda kalırlar. Parti siyasetinde bir tek parti lideri *"evrimci siyasetçi"* konumundadır. Bazı partiler zaman zaman otori-

teyle kendilerini özdeş gördüklerinde, bu durumda o parti lideri de *"bürokrat siyasetçi*"ye dönüşmektedir.

Türkiye'de siyasetçinin güçlüğü, siyaset yapmanın aynı zamanda bir iktisadi birikimi de gerektirmesiyle ilgilidir. Herhangi bir seçime katılmak oldukça maliyetlidir. Bu nedenle yetkin bilince sahip, siyasete girme cesaretini gösterecek kişiler bu iktisadi birikime sahip olamadıklarından siyaset dışı kalırlar. Bu durum özellikle milletvekilliğiyle ilgilidir ve milletvekilliğinin ticari bir etkinliğe dönüşmesine neden olur. Milletvekilliğinin maaşı, özlük hakları ve özellikle emeklilik hakları toplumun geri kalan meslek ve işlerine göre oldukça fazla olduğundan insanlar para harcayarak milletvekili olmayı, dolayısıyla bu hakları satın almayı tercih ederler. Bu, bir anlamda mevki satın almadır.

Belediye başkanları da para harcamaktadırlar ancak sadece bir mevki satın almazlar; aynı zamanda siyaset olanaklarına da kavuşurlar. Kentin bütün sorunları onların sorunudur ve aynı zamanda kenti geliştirmekle de yükümlüdürler. Bu *"evrimci siyasetçi"*nin tam da karşılığıdır. Yeniden seçilebilmek için halkın onayına ihtiyaçları vardır. Dolayısıyla evrimci siyasetçiye en iyi örnek, *"belediye başkanları"*dır.

Ancak belediye başkanları evrimci siyasetçi olsalar da olasılıkçı siyasetçi olanları azdır. Bu azlığın nedenlerinden biri, belediye başkan adaylarının belirlenme biçimidir. Bir diğeri de parti içi disiplindir. Parti içi disiplin ve başkan adaylığı belirlemesine rağmen bazı belediye başkanları olasılıkçı siyaseti bir kişilik haline getirmişlerdir. Bunlardan biri de Ardanuç Belediye Başkanı Yıldırım Demir'dir. Yıldırım Demir tam da olasılıkçı siyaset açısından irdelenebilecek bir kişiliktir.

Olasılıkçı siyaset açısından bir örnek olarak Yıldırım Demir'i anlamak için onun bilinç koşullarını araştırmak, eylem ve etkinliklerini incelemek gerekecektir. Her insan hem geçmişinin hem çevresinin ve hem de zihin koşullarının oluşturduğu bir süreçtir. Bu nedenle Yıldırım Demir'in hayatı, çevresi, yetiştiği zamanın genel eğilimleri ve elbette zihin koşulları, hem onu anlamamızı sağlayacaktır hem de olasılıkçı siyaset açısından değerlendirme yapabilmemize olanak verecektir.

4.Bölüm

Yıldırım Demir

Yıldırım Demir, kendi öğretisine uyarsız süreçlerin yaşandığı zamanlarda olasılıkçı tutumuyla dayatılan koşulların üstesinden gelebilmiştir. Üstelik bunu üç dönem üst üste başarmıştır. Kendi deyimiyle, *"herkesin sustuğu zaman"* konuşmuş; herkes geri çekildiğinde öne çıkma cesaretini göstermiştir. Bu elbette ilgi çekicidir. AKP'nin en güçlü olduğu dönemde, hatta Artvin'in neredeyse tümünde başarılı olduğu seçimlerde bu genel eğilime karşı, CHP'li olarak belediye başkanlığını sürdürebilmiştir.

AKP'nin 15 yıla varan iktidar döneminde belediyeler bir bir AKP'lilerce kazanılırken, altı bin nüfuslu bir kasabada, üstelik yoksulluğun ve yoksunluğun egemen olduğu koşullarda siyaset yapmıştır. Devlet olanaklarının çekiciliğine karşın AKP karşısında başkan-

Yıldırım Demir

lığını sürdürebilmiştir. Özellikle 1 Kasım seçimlerinin öncesinde, Ardanuç Belediye Başkanlığı'nı kazanmak için AKP'nin gösterdiği olağanüstü çaba göze alınırsa bu, tarihsel bir duruşa işaret eder.

AKP, Artvin'de ve ilçelerinde seçim kazanabilmek için belki her yerden daha çok bu bölgede çalışma yürütmüştür. Kendisi de Artvinli olan İstanbul Büyük Şehir Belediye Başkanı Kadir topbaş'ın, kendi seçim bölgesi olmamasına karşın Ardanuç'ta iki kez miting yapması da bu kazanma arzusunun bir göstergesidir.

Yıldırım Demir, nasıl olmuştur da bu genel akışa direnebilmiştir? Bu başarının altında Yıldırım Demir'in siyaset yapma biçiminin katkısı olması gerekir. Onun siyaset yapma biçimi ayrıntılandırılabilir ve ortaya çıkarılabilirse, başka siyasetçilere de esin kaynağı olacaktır. Bunun için önce Yıldırım Demir'in kişiliğinin anlaşılması gerekir. Her insan ilk önce doğduğu koşullarla şekillendiği için, önce yetiştiği koşullardan başlanmalıdır.

a) Yıldırım Demir'in Yetiştiği Koşullar

tarihsel koşullar

Yıldırım Demir'in doğup büyüdüğü 1970'li yıllar, dünya iktisadının zorlandığı yıllardı. Özellikle petrol krizleri ülkelerin iktisadını bozmuş, neredeyse her ülkede enflasyonu artırmıştı. Türkiye'nin iktisadi olarak en bunalımlı yıllarıydı. Kıbrıs Harekatı dahil olmak üzere siyasi olaylar, diğer ülkelerden farklı olarak Türk ekonomisini ayrıca derinden sarsmıştı. ABD ile olan gerilim sonucunda karşılaşılan ambargo, kendi kendine yetemeyen Türk ekonomisini alt üst etmişti. *"Yetmiş sente muhtaç"* ülke nitelemesi bu yıllarda ortaya çıktı.

Ekonomik kriz en çok halk sınıflarını etkiliyordu. Bu gerilim iktisadi dengeyi bozdu ve büyük grev dalgaları başladı. Dış ticaret eksikliği, üretim azlığı ülkede tam bir kargaşaya neden oldu. Petrol dahil bir çok ürün bulunamaz hale geldi. Karaborsa pazara egemen oldu. Enflasyon öyle arttı ki stokçuluk büyük zenginlik kaynağı haline geldi.

İktisadi olarak alt üst olan ülkede toplumsal dengeler de bozuldu. Toplumsal dengeyi zaten soğuk savaşın gölgesi çoktan zorlamıştı. Toplum sağcılar ve solcular diye ikiye bölünmüş, çatışma halindeydi. Bazı mahallelere solcular, bazılarına sağcılar giremiyordu. Paylaşım sorunları bu çatışmayı alevlendirdi. Kurulu düzeni değiştirmek isteyen devrimci siyaset giderek güçlendi. Sovyetlerin desteklediği bu eğilimin karşısında ABD'nin desteklediği *milliyetçi/muhafazakar* bir blok oluştu. Sovyetlerin Akdeniz'e açılma sınırında olan Türkiye, uluslararası siyasette çok önemli bir yer sahibi olmuştu.

Bu yıllarda yaşayan herkes bu gerilimin bir parçası haline geldi. Özellikle gençler ya toplumcu bir tutum içinde bulunuyorlardı ya da milliyetçiliğe yakınlaşıyorlardı. Bu dönemde siyasetle ilgilenmeyen kalmamıştı. Silahlı çatışmaların da arttığı yıllarda hükümet kurmak bile zorlaşıyordu. Koalisyonlarla yönetilen ülkede, dengeleri korumak ve sorunları çözmek olanaksız hale gelmişti. Ülke iç savaşa sürükleniyordu.

Yıldırım Demir'in çocukluk dönemi 1970'li yıllarda geçti. Bu dönem siyasetin her yere sindiği bir dönemdi ve daha çocukken onun zihnini de derinden etkilemişti. Yıldırım Demir'in babası sendikacıydı ve kendini bildiği andan beri bu siyasi iklimle karşılaştı. Bilinçaltı da, bilinci de siyasi gerilim içinde biçim aldı. Dolayısıyla Yıldırım Demir, söyleminden öğretisi-

ne kadar yetmişli yılların koşullarıyla büyümüştür diyebiliriz. Yetmişli yılları anlamadan Yıldırım Demir'i anlamak bu nedenle olanaksızdır.

Sendika hareketi içinde büyüyen Yıldırım Demir, mücadelede kararlılık ve mücadele yöntemleriyle çok erken yaşta tanışmıştır. Bu kararlı süreç, onun kişiliğini koşullandırmıştır. Sonraki siyasi hayatında bu bilinç koşullarının izini sürmek pek kolaydır. O daha küçükken *"devrimci siyaset"* koşullarıyla yaşamıştır. Devrimciliği, devrimci siyasetin gerektirdiği kararlılığı, amaca yönelik tutum ve taktiklerle ömrü yoğrulmuştur.

12 Eylül askeri darbesi *sağ/sol* çatışmasına son vermiş ve özellikle *"devrimci siyasetçi"*lerin başında balyoz gibi patlamıştı. Daha ilkokul öğrencisiyken 12 Eylül koşullarıyla karşılaşan Yıldırım Demir için bu bir yıkımdı. Babasının tutuklanması bu yıkımın acısını artırmıştır. 12 Eylül, bir ABD kurgusu gibidir; Sovyetlerin güneye inmesini engellemek için kurgulanmış olan *"yeşil kuşak projesi"*nin bir adımıdır. Türkiye, İran, Afganistan ve Pakistan'da Sovyet etkisini azaltmak için İslami hareketler başlatıp desteklemeye yönelik olan bu tasarı, 12 Eylül'le askeri darbesiyle Türkiye'de yürürlüğe konmuştur. Bu dönemde Türkiye'de sağcılık ve solculuk aşağılanır, tutuklanır, yok edilirken *"İslami hareketler"* ve cemaatler desteklenmiştir. 15 Temmuz darbesini yapmaya kalkan Fethullah Gülen Cemaati de bu dönemde güçlenmiştir.

12 Eylül'den sonra, toplumda yeni bir gerilim ortaya çıkmaya başlar. Özellikle Refah Partisi'nin seçimlerdeki başarısıyla birlikte *"laiklik/İslamcılık"* gerilimi giderek tırmanır. Bu gerilimin yanı sıra, PKK örgütünün başlattığı terörle dillendirilen "*Kürtçülük hareketi*" de güçlenmeye başlamıştır. 1980'lerin

sonu ve 90'lı yıllar bu gerilimler içinde ve iktisadi olarak büyük çalkantılarla geçer. Özellikle bankacılık sektöründe başlayan yıkım, Türkiye'yi büyük bir iktisadi bunalıma sürüklemiştir. Yıldırım Demir'in gençlik yılları, *"laikciler/islamcılar"* geriliminin ve PKK şiddetinin etkin olduğu yıllardır.

iktisadi koşullar

Ardanuç, Artvin-Ardahan yolu üzerinde bulunmasına karşın henüz bu şehirlerarası yol tamamlanmadığından, yolun sonu gibidir. Bu nedenle ülkenin ticaret ağı içerisinde yer alamamaktadır. Tarıma uygun toprağı azdır. Yükseklerdeki çayırlar hayvancılık için uygundur, ancak yeryüzü şekilleri çok sarptır. Bu nedenle nüfusu besleyecek artı ürün oluşamamaktadır. Koşullar insanları göçe zorlamaktadır. Öyle ki bazı köylerde üç beş yaşlı dışında yaşayan kalmamıştır.

Daha önce üretim yapan kereste fabrikasını saymazsak, Ardanuç'a sanayi girmemiştir. Bu bir yanıyla doğanın korunmasını sağlamıştır ama öte yandan halkın hayvancılık dışında bir gelire sahip olmamasına neden olmuştur. Ardanuç'ta dar alanda yapılan tarım, iç pazarın talebini karşılamaktan uzaktır. Hayvancılıksa dış pazara açılan ana kaynaktır. Özellikle kurban bayramı zamanı, Ardanuç'tan ülkenin birçok yerine küçük ve büyükbaş hayvan götürülüp satılır.

Doğanın insafına kalmış hayvancılık ve tarım ekonomisi dışında Ardanuç'ta esnaf ve memurlar bulunmaktadır. Dışarıdaki Ardanuçluların bir kısmı yazları memleketine döner. Böylece esnafın işleri açılır ama bu mevsimliktir ve geçicidir. Festivallerin getirdiği bir aylık canlılığı saymazsak, esnaf geri kalan aylarda *"yetinme"* seviyesinde bir gelire sahiptir. Belki

de Ardanuç'ta en rahat olanlar memurlardır. Onların gelirlerinde oynama olmaz, süreklidir. Bu nedenle Ardanuçlular, çocuklarının memur olmasını isterler.

Bölgede yaşayan biri için hayvancılık, hayvancılığa bağlı tarım ve esnaflık dışında hizmet alanında veya memur olarak yaşamını sürdürmek olanaklıdır. Bunun dışında bir olasılık yoktur. Özellikle tarım destekli hayvancılıkla uğraşanlar neredeyse kendi kendine yeten bir ekonomiye sahiptirler. Ancak bu durum hayvancılıkla uğraşan herkes için geçerli değildir. Öte yandan kendi yağıyla kavrulan bu ekonomi büyük zenginlik oluşturmaz. Dolayısıyla Ardanuç'ta yaşayanlar içinden büyük zengin çıkmaz.

Ancak Ardanuç'un okumuş yazmış insanı çoktur. Okumak Ardanuçlulara göre yaşamlarını kazanmak için en güvenli yoldur. Hayvancılığın getirisi nüfusun ancak bir bölümüne yeterlidir. Bu nedenle çocuklar, okuyup hayatlarını ve ailelerini kurtarmayı düşlerler. Öteden beri okuma yazma oranı yüksektir.

Ardanuç iktisadından söz etmek, yetinmeyi bilmekten söz etmektir. Bu iktisatta büyüyen herkes gibi Yıldırım Demir de yetinmeyi önceleyen biridir. Hayvancılığın egemen olduğu bir yerde veteriner olmak büyük bir olanak gibi görülse de Yıldırım Demir veteriner olduğu dönemde önemli bir gelir elde etmiş değildir. Yetinmeyi bilme, kendi yağıyla kavrulma temel iktisadi davranış biçimidir. Yıldırım Demir, belediye başkanlığında da iktisadi hırsların dışında kalmış biridir. Onun bu tutumunun ailesi ve kişiliğiyle ilgili yanları ortadadır ama genel olarak Ardanuç iktisadi anlayışıyla da ilintili olduğu söylenebilir.

Ardanuç'un 1950 lerdeki görüntüsü

kültürel çevre

Ardanuç, daha önce Gürcülerin ve Ermenilerin yaşadığı bir bölgedir ama uzunca bir süredir bu bölgede çoğunlukla Ahıska Türkleri yaşamaktadır. Tarih boyunca kendi kendine yeten ekonomi, kendine has bir kültür üretmiştir. Ardanuçlular çok çalışkan ve başarılıdır. Ancak öne çıkmayı sevmezler. Herhangi bir meslekte Ardanuçlu varsa o mesleğin en iyilerinden biridir, ancak asla öne çıkmaz, kendini anlatmayı sevmezler. Bu davranışın altında yatan kültürel bakışın izini bulmak güçtür.

Ticaretten de korkarlar ve bu nedenle genelde memur olmayı yeğlerler. Özellikle öğretmen ve hemşire olmayı tercih ettikleri

söylenebilir. Bu yüzden çağın genel bilgilerinin Ardanuç'ta, herhangi başka bir küçük kente göre daha yaygın olduğu gözlenecektir. Özellikle 70'li yıllarda toplumcu hareketin Ardanuç'ta yaygınlaşıp kök salmasında, okur yazarının çok olması neden gösterilmektedir. 12 Eylül öncesi yoğun siyasallaşma Ardanuçluların 12 Eylül darbesinde çok acı çekmelerine neden olmuştur. Hala üzerlerinde 12 Eylül'ün baskısından kaynaklanan bir çekingenlik, siyasetten uzak durma isteğinin kalıntısı görülebilir.

Ardanuç kültürünün bir başka ilginç yönü, kendi içinden çıkanlara fazla güvenmemeleridir. Hatta *"Ev danasından öküz olmaz."* diye yerel bir atasözü vardır. Aynı meslekten olan iki kişiden, kendi memleketli olmayanı tercih ederler. Bu genel davranışın kaynağı da açık değildir. Ancak kendi kendine yeten ekonomide, komşusunu ve çevresini kendine rakip görmesi bir neden olarak gösterilebilir.

Yaygın yoksulluğa, ağır iklim koşullarına ve sert yeryüzü şekillerine karşın Ardanuçlular çok özel bir neden yoksa genelde mutludurlar. *"Çayır ayı"* ve "mevsimlik işler" dönemlerindeki telaşları sayılmazsa da insanların yüzünde gerginlik yoktur. Şakacıdırlar ve espri yapmaktan hoşlanırlar. Topluca eğlenme eğilimindedirler; düğünlerde veya festivallerde çoluk çocuk, genç ihtiyar, kadın erkek birlikte horon teperler. Halk ozanlığı azalsa da hala her köyde bir iki şiir söyleyen bulunur. Ardanuç'un en büyük festivali de Ardanuç'un yetiştirdiği büyük halk ozanı Efkari şenliği olarak anılmaktadır.

Yıldırım Demir işte bu kültürde yoğrulmuştur. Kültürün bütün özellikleri şu ya da bu şekilde onun kişiliğinde de görülebilir. Bu yüzden kendinden fazla söz etmez ve çok önemli bir sorun yoksa yüzü güleçtir.

Yıldırım Demir'in ailesi, Ardanuç'un Anç (İncilli) Köyü'ndendir. Dedesinin babası İbrahim uzun yıllar muhtarlık yapmış, günlük gazete okuyan, günlük tıraşını olan, köyün ileri gelenlerinden biridir. Uzun bir ömrü olmuş, Yıldırım Demir'in askere gidişine kadar yaşamış ve aile onun etrafında birleşmiştir. İbrahim Dede'nin ikisi kız biri oğlan olmak üzere üç çocuğu olmuştur. Kızları daha sonra evlenip köyden çıkmışlardır. Oğlu İsmail, babasının güçlü kişiliği karşısında geride kalmış ama uyumlu biridir. İsmail iki evlilik yapar; ilk evliliğinden Öner, Fikri, Kadriye ve Hüsniye olur. İkinci evliliğindense Harbiye, Teoman ve Turgay dünyaya gelir. Yıldırım Demir'in babası Fikri, annesi Nazlı'yla evlenir ve üç çocuğu olur; Mücahit, Yıldırım ve Eylem. Ancak Dede İsmail'in ikinci evliliğinden olanlarla, Yıldırım Demir'in babası Fikri'nin çocukları yakın yaşlardadır. Bu nedenle Yıldırım, amcalarıyla oyun arkadaşı olacaktır.

(Yıldırım Demir İbrahim Dedenin kucağında,annesi,babası, amcası, halası ve en başta abisi) *foto 3*

İbrahim Dede etrafında güçlü bir bağ oluşturan aile bir evde kalır. Köy işlerini birlikte yürütürler, birlikte yemek yerler, birlikte eğlenirler. Bu kalabalık aile ve dayanışma duygusu bütün çocukların bilinç koşullarını biçimlendirmiştir. Yıldırım Demir de bu aile yapısıyla büyümüş, davranışları ve bakış açısı bu aile ilişkilerinden etkilenmiştir. Öyle ki Yıldırım Demir kolay kolay yalnız başına yemek yemez, mutlaka birilerini yemeğe götürür. Birlikte yemek, hem bu çocukluk döneminin bir devamıdır hem de dayanışma ruhunun simgesidir.

Ailede baskın kişilik öncelikle İbrahim Dede'dir. İbrahim Dede'nin tutumu, sır tutmaya yönelik öğütleri Yıldırım Demir'i çok etkiler. İbrahim dede, Yıldırım Demir'İn örnek aldığı ilk kişiliktir. Etkileri, daha sonraki siyasi hayatına katkı sağlamıştır.

Babası Fikri, sendikacılıktan belediye başkanlığına siyasetin her alanında bulunmuş, çevresinde saygı uyandıran, güçlü bir karakterdir. İstanbul'da çalışmış ve erken yaşta farklı kültürlerle tanışmış biridir. Fikri de aşılması zor bir kişiliktir ve böyle bir babayı aşmak Yıldırım Demir için pek kolay değildir.

(Yıldırım Demir, annesiyle Murgul'da) *foto 4*

Göç, bütün Artvinlilerin en tanıdık halleridir. Zaten hayvancılık yarı göçebe bir hayat gerektirir. Köyden yaylaya kışla yaz arasında bir göç yaşanır ama aynı zamanda Artvin'in coğrafi koşulları, nüfusun dışarıya göç etmesine neden olacak zorluklar taşır. Bu yüzden Artvinlilerin bir ayağı dışarıdadır. Yıldırım Demir de dışarıda, İstanbul'da doğmuş, Murgul'da büyümüştür. Murgul'da işçilerin içinde, tam anlamıyla işçi sınıfı içinde büyümüştür.

Yetmişli yıllardaki işçi hareketleri ve işçilerin bilinç koşulları, sınıf bilinci oluşturacak kadar güçlüdür. Çocukluğu işçi hareketleri içinde geçen Yıldırım Demir'in kendini ait hissettiği yer bu yüzden öncelikle işçi sınıfıdır. Elbette köyde de yaşamış, çobanlık yapmış ve köy kültürünü içselleştirmiştir ama köylülük bilinci diye bir birikim olmadığından, işçi sınıfı ve mücadele bilinci ağır basmıştır. Köylülüğü daha çok kültüreldir.

Babasının belediye başkanı olmasıyla toplumsal konumu değişmiştir. Artık Yıldırım, kentliliğin koşullarını yaşamaya başlamıştır. Bu açıdan bakıldığında Yıldırım Demir'in üç toplumsal konumu da çocukluğunda yaşadığı söylenebilir. Bu konumların onun kişiliğine etkisiyse siyasette ortaya çıkmıştır. Halk sınıflarıyla olan güçlü bağı buradan gelmektedir.

b) Yıldırım Demir'in Hayatı

çocukluğu

Yıldırım Demir 1970'de İstanbul'da doğar. Doğumundan iki yıl sonra babası askere giderken, eşi ve çocuklarını köyüne götürüp bırakır. Babası askerden geldikten sonra Murgul'a taşınırlar ve ilkokul ikiye kadar çocukluğu burada geçer.

Murgul Bakır İşletmeleri'nde yaklaşık 5 bin civarında işçi vardır. Babası da bunlardan biridir ve bu işçilerin önemli bir bölümü de Ardanuçlu ya da Şavşatlıdır. Gerek kültürel yakınlık, gerekse işçiliğin sorunları burada insanları birbirine yakınlaştırmış, bağlılığı artırmıştır. Lojmanlarda işçi çocukları ve aileler birlikte vakit geçirmişlerdir. Yıldırım Demir, Murgul'da da büyük bir aile ortamı bulmuş, ne kültürel olarak ne de ilişkilerde bir yabancılık yaşamıştır.

Yıldırım Demir'in babası Fikri Bey, DİSK'e bağlı Çağdaş Metal-İş Sendikası'nın Murgul'daki genel sekreteridir. Bu nedenle Yıldırım Demir, işçi sorunlarını da işçi hareketlerini de yakından takip eder. 1976 yılında Doğu Karadeniz'in ilk büyük işçi grevi olmuştu. Grev nöbetleri, grevdeki işçi direnişleri Yıldırım Demir'in de içinde bulunduğu bir iklim haline gelir.

Babasının sevilen biri olması nedeniyle Yıldırım Demir, işçilerin sevdiği ve ilgi gösterdiği çocuktur. Küçük yaşına rağ-

men toplu sözleşmeye, sendikal pazarlık ve işçilerin hak savunmasına tanık olur. Özellikle babasının da dahil olduğu temsilcilerin, önemli bir hak talebini aldıktan sonra Hopa dağında 3-5 bin işçi tarafından karşılanması zihnine kazınmıştır. Elbette MC hükümetleri zamanında sendikacılığın baltalandığına, sendikalı işçi sayısının giderek azalmasına da tanıklık eder. 1977'de sendikanın tekrar büyümesi için babasının çalışmalarını, bunun sonucunda işçilerin nasıl tekrar sendikalaşmaya yakınlaştığını gözlemler, örgütlenme deneyimi kazanır.

(Yıldırım Demir, Murgul'da) *foto 5*

Bu dönemde ortam gergindir. Murgul'a bağlı Damar daha çok milliyetçilerin egemen olduğu bir yerdir. Ancak toplumcu hareketler de burada filizlenmeye başlamıştır. Böylece çatışmalar ortaya çıkar. Yıldırım Demir babasının vardiyalara silahlı iki arkadaşı tarafından korunarak gidip geldiğini bugüne dek unutmayacak kadar gerilimden etkilenmiştir.

Bu gerginliğe karşın çocukluğun güzelliğini de yaşar. Her gün 1 lira harçlık alır. Akranlarıyla oyunlar oynar; ormana gider, piknik yapar... Çocuklar için bu gerginlikler zorluklara işaretti ama çocuk hayatını doğrudan etkilemiyor gibidir.

Yıldırım Demir bu dönemde ne yazık ki bir talihsizlik yaşar. Abisiyle birlikte mutfak penceresinde oynarken ikinci kattan zemine, betona düşer. Rize'de hastaneye kaldırılır ve bir ay hastanede yatar. Dönüşünde Yıldırım Demir'e büyük ilgi gösterilip şımartılır.

Yıldırım Demir, çevresindeki akranlarına göre aşırı sevgi alır. Bu, onun kendine güvenini artırmış olmalıdır. Bir yandan işçiler, bir yandan aile, yazları köye geldiklerinde özlemiş dede ve nineler… Yıldırım bu sevgi selinin tadını doya doya çıkarır. 12 Eylül olana kadar bu şımarıklık devam edecektir. Çevresinde araba sahibi pek yokken ilk arabalarını Murgul'da alırlar ve bu Yıldırım Demir'in sokaktaki şımarıklığını artırır.

1977'de MC hükümeti iş başına gelince, toplumcu işçileri işten atmaya başlarlar. O sırada Ardanuç Belediye Başkanı Fahrettin Acar ve yine o zamanın CHP İlçe Başkanı Metin Bey, Murgul'daki evlerine gelerek Fikri Bey'i Ardanuç Belediyesi'nde çalışması için davet ederler. Böylece 1978 yılında aile Ardanuç'a taşınır. Yıldırım Demir, ilkokul ikiyi Ardanuç'ta okuyacaktır.

O dönemde liseler ve ilkokullar farklı zamanlarda açılmaktadır. İlkokullar daha önce açıldığından, Yıldırım Ardanuç'a erken gelir ve akrabası olan Atatürk İlkokulu Müdürü Yaşar Şentürk'te kalır. Okul arkadaşları, *"Kara Yaşar"* dedikleri okul müdüründen çok korkarlar. Ne var ki Yıldırım yanında kaldığı akrabasının *"Kara Yaşar"* olduğunu bilmez çünkü kendisine çok şefkatle yaklaşmaktadır. Okul açıldıktan bir süre sonra Yaşar Şentürk Yıldırım'a, *"Okulda en sert öğretmen kim?"* diye sorar. Yaşar Şentürk'e "*dayı"* diyen Yıldırım, arkadaşların ağzıyla konuşmuş ve kendi başından geçmiş gibi olayı; *"Kara Yaşar diye bir öğretmen var. Öğrencileri fena dövüyor, sövüyor, bağırıyor."* diye anlatır.

Okulda nasıl tanındığını öğrenmesi Yaşar Şentürk'ü adeta yıkar. Bu durum Yıldırım'ı derinden etkiler. İnsanların kendisini algılamasına yönelik özenli davranması fikri bu olayla belirgin-

leşir. Yaşar Şentürk'ün Yıldırım üzerinde önemli etki bırakan bir tutumu daha vardır. Yıldırım'ın öğretmeniyle sık sık tartışmalar yaşar ve okul müdürü olduğu için onu alıp başka bir şubeye kaydeder. Böylece Yıldırım dört yıl boyunca neredeyse tüm şubelerle birlikte okur. Bu durum o dönem için olumsuz olsa da daha sonraki siyasi hayatına olumlu yansıyacaktır çünkü bütün akranlarıyla tanışmış, iletişim kurmuştur.

Yıldırımın öğrenciliği zamanında Ardanuç'ta halkevi her gün açıktır. Oradaki gençler gelen öğrencileri hoş karşılıyor, çay içirip sohbet ederler. Kimi zaman kitap veya dergi okunur. Halkevine gitme alışkanlığı geliştiren Yıldırım, okul dışında kitap okumayla tanışır, kitap üzerine tartışmalara tanıklık eder. Bu yaşantı Yıldırım'ın bilincinin oluşmasına katkı sağlar. Halkevindeki gençler kendinden küçük çocuklara saygı duydukları için, gelenler *"adam yerine"* konduklarını hisseder. Bu durum Yıldırım dahil o dönemdeki öğrencilerin toplumsallaşmasını, kendilerini bir kişilik olarak fark etmelerini sağlar.

Yıldırım'ı çocukluğunda derinden etkileyen bir kişilik de Süreyya Aydın'dır. Süreyya Aydın, çevresini etkileyen karizmatik biridir. Uzlaştırıcı ve birleştirici biri olarak kabul edilir, sadece kendi yakınlığı olan siyasete sahip olanlarca değil, diğer devrimciler arasında da saygı görür. Bu etki Yıldırım'ın çok ilgisini çeker. Tanışmaları zaten Yıldırım'ı çok şaşırtmıştır. Sabah gazete ve ekmek almaya geldiğinde görür Süreyya Aydın'ı… Bıyıkları, paltosu farklıydı ama en çok giydiği kara lastik ayakkabılar dikkatini çeker. Bir öğretmenin köylülerin giydiği kara lastiği giymesi beklenen bir davranış değildir.

Yıldırım'ın hayatında izler bırakan, onun kişiliğini şekillendirenlerin başında Nesrin Öğretmen gelmektedir. O zaman

ilkokul üçüncü sınıfta okumaktadır. Bir gün Nesrin Öğretmen matematik sınavı yapar ve neredeyse herkes kötü not alır. Çocukların bu ilk yazılı sınavıydı ve başarısızlık onların kendine olan güvenini yitirmelerine neden olacaktır. Ancak Nesrin Öğretmen ertesi hafta çocukların gözü önünde kağıtları yırtar, bir hafta sonra sınavı yenileyeceğini ilan eder. Yıldırım da çalışarak bu yeni sınavdan pekiyi alır. Bu küçük süreç, onun kendini dönüştürmesinin ilk adımı olacaktır. Yıldırım Demir siyasi hayatı boyunca tanıştığı öğretmenlere Nesrin Öğretmen'i örnek verir ve anlatır. Öğretmenliğin aslında insanın kendini dönüştürmesine rehberlik etmek olduğunu dillendirir. Nesrin Öğretmen işte bunu yapmıştır. Yıldırım Demir'in kendini keşfetmesini sağlamıştır.

Yıldırım Demir'in abisi, amcaları ve arkadaş çevresi de onun kişiliğinde önemli pay sahibiydi. Beraber büyümüşler, birbirlerini etkilemişler, tartışmışlar hayatı birlikte anlamaya çalışmışlardı. Yıldırım, çocukluğunun yaz tatillerini köyde geçirir. Burada ölçülülüğüyle tanınır ve köy yaşamını en öğrenir. Diğer köy çocukları gibi kendi oyuncağını kendi yapar. Kalabalık bir ailede akranlarıyla kavga etmeden, tartışmadan oyun oynamayı deneyimler. Köy işlerinde de çalışır; aile kalabalık olduğundan ve işleri yapacak gençler bulunduğundan Yıldırım daha çok su taşıma, ekmek taşıma gibi köylerde *"morbet"* denilen hizmet işlerini üstlenir.

gençliği

Yıldırım Demir çevresinde sevilen, şımartılan bir çocuktu. Kendisiyle ilgili olmayan bir süreç, 12 Eylül onun kısa zamanda olgunlaşmasına neden oldu. Bu rastlantı onun hayatını derinden etkileyecekti. O zaman köyde bulunuyorlardı. 12 Eylül olur olmaz babası gözaltına alındı. Köylere karakollar

kuruldu. Sıkıyönetim nedeniyle sokağa çıkma yasağı ilan edildi. Neredeyse bütün gençler gözaltına alındı ve herkes sorgulandı. Karakollarda işkence yapıldığı kulaktan kulağa duyuluyordu.

Babası gözaltına alınınca birçok insan Yıldırım Demir'in ailesinden uzaklaştı. Daha önce çok yakınlarında olanlar bile neredeyse selam vermeye çekiniyorlardı. O sırada babasına ulaşılamıyor, tam bir haber alınamıyordu. Nihayet, yakınları olan Birhan Öğretmen arabasıyla Yıldırım, annesi ve kız kardeşini Artvin'e götürdü. Bu yardım Yıldırım Demir'in hiç unutmadığı bir yardımdı. Örnek bir dostluk tutumuydu.

Babasıyla karşılaşması Yıldırım Demir'i incitti. İlk defa işkence ile tanışmış oldu. Babası kırk günde öyle kilo vermişti ki sanki başı büyümüş, gövdesi küçülmüştü. O halini Yıldırım Demir bir daha unutamadı. Babası onca işkenceye rağmen konuşmamıştı. Babasının bu direnci, Yıldırım Demir'in zihnine işlendi. Babasına olan saygı ve güvenini artırmıştı. 12 Eylül'ün öğrettiği ilk şey susmayı bilmekti. Ayrıca dost tanımayı, temkinli olmayı da öğretmişti. Yıldırım Demir'in bugünkü davranış kalıpları o günden şekillenmeye başlamıştı.

12 Eylül'den sonra yerli öğretmenler ya gözaltına alındı ya da il dışına sürüldü. Yerlerine daha çok özel bir amaçla seçilmiş öğretmenler getirildi. Ardanuç değiştirilmek isteniyordu. Yıldırım Demir o zaman ortaokula gidiyordu ve öğretmenleri lisedeki ağabeylerini *"vatan haini"* ya da *"komünist"* diye suçluyor, onlarla ilişkiye geçmemeleri için uyarılarda bulunuyorlardı.

Yıldırım Demir ve arkadaşları, kendi ailelerine ve ağabeyleri-

ne düşman edilmeye çalışıldığının ayrımına varabilmişlerdi. Bu deneyimi Yıldırım Demir'in siyasi olaylara bakış açısını genişletti. Siyasi olaylar asla görüldüğü gibi değildi, siyasi etkinliklerin arkasında fark edilmeyen niyetler gizliydi.

(Yıldırım Demir, okul arkadaşlarıyla)foto 6

Lise yıllarında Yıldırım Demir çalışkan öğrenciler arasında yer alıyordu. O yıllarda şiire ve kompozisyona ilgi duyuyordu. Edebiyat öğretmenleri Ahmet ve Neşe Öğretmen Yıldırım Demir'e şiir okutuyorlar, onun kompozisyonlarını diğer öğrencilere örnek gösteriyorlardı. Yıldırım Demir giderek kendini anlamaya ve ifade etmeye başlamıştı. Dergi ve gazete okuma alışkanlığı da gelişmişti. Cumhuriyet gazetesini okuyor, özellikle Uğur Mumcu'yu takip ediyordu. Kompozisyonları yazarken onun etkisinde kalıyordu.

(şiir okurken, babasıyla) foto 7

Yıldırım Demir hem sayısal ve hem de sözel alanda başarılıydı. Eşit ağırlıkla öğrenci alan hukuk fakültesine hazırlanıyordu. Son sınıfa geldiğinde bir sürprizle karşılaştı. Milli Eğitim Bakanlığı ilk kez sözel veya sayısal ayrımı yapmış ve eşit ağırlığı kaldırmıştı. Böylece Yıldırım Demir'in hukuk fakültesine gitme olasılığı kalmadı. Zorunlu olarak sayısalı tercih etti. Aldığı eğitim sayısalcılık için yeterli olmasa da veterinerlik fakültesini kazandı. Rastlantı onun hayatını yine etkilemişti.

(lisede öğretmenleri ve babasıyla birlikte) foto 8

On yedi yaşında kasabasından ayrılan Yıldırım Demir için Elazığ zor okunacak bir yerdi. Ardanuç'ta sol kültürle yetişmiş, sol söyleme ve sol donanıma sahip biriydi. Ancak Elazığ daha çok sağcıların egemen olduğu bir şehirdi. Şehirdeki hayat da bu anlayışa göre sürüyordu. Solculara ve solculuğa karşı baskı her yerde hissediliyordu.

Yıldırım Demir bu baskı ortamıyla baş etmenin yolunu dayanışmada gördü. Kendi gibi arkadaşlar bulmuştu, onlarla sağ kültürün egemenliğine karşı kendilerini geliştirecek okumalar yapabiliyor ve güncel siyaseti takip etmekten geri durmuyordu. Üniversitede yapılan eylemlere katılıyor, zaman zaman gözaltına alınıyordu. Ancak, babası gibi, direnci kırılmıyordu. Zaman zaman hakkında davalar açılsa da açılan davalardan beraat ediyordu.

O dönemde üniversitelerde tarikatlar öğrencileri kendi yanlarına çekiyor, sağ söyleme boyun eğen solcular kısa zamanda milliyetçi oluyorlardı. Arkadaşlarının bu siyasi dönüşleri Yıldırım Demir için ilginç gözlemlerdi. İnsanların çok küçük çıkarlarla yön değiştirmesini ilk kez görüyordu. İnsanların bu tür davranışlarda bulunma olasılığı Yıldırım Demir'in gelecekteki siyasi hayatında dikkatli davranmasına esin kaynağı oldu. Bu karışık siyasi iklimde kendisine bir ilke edinmişti; *"Benim duyduğumu devlet de duyar."* diyordu.

(Üniversitede halk oyunları ekibinde) foto 9

Üniversite ikinci sınıfta Ardanuçlu bir beden eğitimi öğretmeni gelmişti. Solcu olduğunu duyunca, bütün solcu öğrenciler destek vermek için onun açtığı halkoyunları kursuna gittiler. Bu kurslar sonucu oluşturan ekiple Türkiye ikinciliğini kazandı. Ne var ki okulda çıkan bir olaydan sonra solcular tutuklandı. Tutuklananlar halk oyunu oynayanların neredeyse tamamıydı. Bu durum beden eğitimi öğretmenini zor durumda bıraktı. Aslında öğrenciler onun iyiliği için kurslara başvurmuşlardı ama sonuç öğretmen için neredeyse bir trajediye dönüşüyordu. Eğer ekibi Türkiye ikinciliğini kazanmasa solcu yetiştiriyor diye tutuklanabilirdi de... Yıldırım Demir de bunların arasındaydı ve bu olaydan önemli bir kazanım elde etti. Hesaplanmayan iyilik kötülük de doğurabilmekteydi.

(Yıldırım Demir üniversitede ders esnasında arkadaşlarıyla) foto 10

Üniversite yıllarında farklı düşüncedeki insanlarla bir arada yaşamayı, iletişim kurmayı da deneyimledi. İnsan sadece politik bir varlık değildi, başka ihtiyaçları, başka ilişkileri oluyordu. İnsan farklı düşünenlerle ortak yanlar bulabiliyordu. Böylece Yıldırım Demir, çoğulcu ve çoklukçu hayatın olasılıklarını sezmeye başladı.

Üniversitenin son yılı Yıldırım Demir için zorluydu. 1992 yılı üniversitelerdeki gerilimin tırmandığı yıl olmuştu. Koşullar Yıldırım Demir'in Elazığ'da duramayacağı kadar ağırdı. Finaller zamanı Malatya'da akrabalarında kalıyor, sadece sınavlar için Elazığ'a gelip geri dönüyordu. Yıldırım Demir bu gerilim

sırasında yaşadığı zorluklardan dolayı son sınavı olan adli tıp sınavına girmedi. Veterinerlik eğitiminde kolay bir dersti adli tıp ama bütünlemede hoca finale girmediği için Yıldırım Demir'i bıraktı. Hoca aynı zamanda dahiliye dersinin de hocasıydı ve o dersi geçmişti. Yıldırım Demir önce hocayla konuşup sonra gerekirse itiraz dilekçesi vermeyi düşündü. Hocasıyla konuştuğunda, finale girmediği için bırakıldığını öğrendi. Yıldırım Demir sınava girmemesinin siyasi nedenlerden kaynaklandığını hocasına uygun bir dilde anlatmıştı ancak hoca dilekçe de verse dersten geçemeyeceğini bildirdi. Yıldırım Demir böylece okulu uzatmış olacakı, her şeye rağmen itiraz dilekçesi verdi.

O zamanlar Üniversitelerde tek dersten bitirme sınavı vardı ama bu sınavlar her zaman açılmıyordu. Yine de öğrenci işlerine gidip tek ders dilekçesi vermeyi ihmal etmedi. Memleketine dönen Yıldırım Demir'e eylül sonu tek ders sınavının açılacağına yönelik bir yazı geldi. Bunun üzerine kalkıp Elazığ'a gitti ve sınava girdi. Ancak birkaç gün sonra telefonla arayıp sınav sonucunu öğrenmek istediğinde öğrenci işleri, notunun olmadığını ve temmuzda itiraz dilekçesinden sonra mezun olduğunu bildirdi. Üç ay kabus gibi geçmiş olmasına karşın hocanın bu tutumu kendisini mutlu etti. Hocanın bu tutum değişikliğinde kendi durumunu açıkça anlatmasının bir payı olduğunu düşündü. Genel olarak içten olmanın bir karşılığı olduğunu bu ve benzeri deneyimlerle yaşayan Yıldırım Demir, içtenliği önceleyen bir tutumu benimser oldu.

Yıldırım Demir üniversiteden birçok deneyim ve zihinsel birikimle mezun oldu. Sadece veterinerlik alanıyla ilgili değil, siyasi olarak da büyük kazanımlar elde etmişti. Bunların başında farklı öğretilere sahip gençlerin kendilerinin vatansever

olduğu ve diğerlerinin vatan haini olduğuna yönelik önyargılarının boş olduğunu görmesidir. Bütün gruplarla ilişki içinde olduğundan, herkesin vatanı sevmeyi öncelediğini fark etmişti. Yapılması gereken; kendi gibi olmayanları anlamak, onlara hoşgörüyle yaklaşmak, onlarla iletişim kurmaya çaba harcamaktı. Siyasette bunu yapmanın gerekliliğini üniversite yıllarında anlamıştı. Sadece kendi öğretisiyle hayatı yönlendirmeye kalktığında eksik kalacağı, karşı tarafı algılayamayacağı, dolayısıyla önyargılar içinde yaşayacağını ortadaydı. Siyasi kişiliği bu koşullardan etkilendi ve Yıldırım Demir farklı olana yönelik hoşgörülü bir bakış geliştirdi. Siyasi hayatında da bunu içtenlikle sürdürdü.

yetişkinliği

Bir veteriner olarak Ardanuç'a dönen Yıldırım Demir, ilçede bulunan tek veterinerin tayin isteyip gitmesiyle Ardanuç Belediye Mezbahanesi'nde işe başladı. Yaklaşık on yıl boyunca hem belediyenin işlerini yürüttü hem de tüm köylerdeki ihtiyacı karşılamaya çalıştı. Ona göre insan işini içten ve sevgiyle yapmalıdır. Ne iş yaptığının önemi yoktu; ona saygı duymalı, gereken neyse yerine getirmeliydi. Bu nedenle Yıldırım Demir, veteriner olarak çalıştığı zamanlarda hiçbir kimseyi saat ne olursa olsun, hasta nerede olursa olsun bekletmemeye özen gösterdi. Daha önce hayvan sahiplerinin hayvanlara *"hasta"* gibi yaklaşan, özen gösteren birini görmemiş olmaları nedeniyle şaşırdıkları bu tutum, onun işini ve işiyle ilgili her şeyi ciddiye aldığının göstergelerindendi. Daha önce yapılmamış birçok veterinerlik ameliyatlarını gerçekleştirdi.

Cep telefonunun numarası herkeste bulunmaktaydı, ne zaman isterlerse arayıp ulaşabiliyorlar, danışıyorlar ya da Yıldırım Demir'i çağırabiliyorlardı. Bugün de aynı numarayı kul-

lanmaktadır. İşine olan bu bağlılığı ve insanlarla olan iletişimi nedeniyle Yıldırım Demir Ardanuç'un her köyünde tanınmaya başladı. Bütün mezraları, yaylaları dolaşan Yıldırım Demir insanların dertlerini, sorunlarını yerinde görme olanağı buldu. Onların beklentilerini ve hayata bakışlarını öğrendi. Onlarla ilişki kurmanın yollarını deneyimledi.

Yıldırım Demir kimseyle para pazarlığı yapmadı ve özel bir klinik açarak para kazanma yolunu seçmedi. Hasta sahiplerinin yüzde doksanından ücret almadı. Yıldırım Demir'e göre hem siyaset hem ticaret olmamalıydı. Babası belediye başkanıydı ve kendisi de siyaset yapmaya niyetliydi. Bir insanın hem parasını hem de oyunu talep etmemek gerekir diye düşünüyordu.

(Yıldırım Demir, anomali bir doğumdan sonra) foto 11

Veteriner olmanın siyaseten yararlarının farkına varmıştı. Köylülerin, ihtiyaçlarını karşılamak için kasabaya inmeleri gerekiyordu. Gidip devlet dairesinin kapısında bekliyorlardı. Oysa gece yarısı veterineri kendi evlerine çağırabiliyorlardı. Sermayelerini, hayvanlarını koruyan ve onlara sağlık getiren veterinerle içten ilişki kuruyorlardı. Üstelik veteriner diğer devlet görevlileri gibi resmi kıyafetle dolaşmak zorunda değildi. Prensip olarak Yıldırım Demir zaten önce ahıra gider, hastayı tedavi eder ve eve öyle geçerdi. İnsanlar kendilerine benzediği için Yıldırım Demir'i dışlamaz, aileden biri gibi kabul ederlerdi. Böylece herkesle güçlü ve köklü ilişkiler kurdu. İleride başlayacağı siyasi hayatının kökleri veterinerlik döneminde atıyordu.

Veterinerliğe başladığında, belediyede memur sendikaları yoktu. Ardanuç Belediyesi'nde arkadaşlarıyla beraber memur sendikasını kurdular. Aynı zamanda Artvin'de de sendika oluşturuldu ve Yıldırım Demir sendikanın il yönetiminde de bulundu. Böylece örgütsel faaliyetlerden ve siyasetten uzak kalmıyor, siyasetin bir parçası oluyordu.

Ardanuç Ortaokulu ve Lisesi'nde İngilizce dersleri boş geçiyordu. Yıldırım Demir, İngilizce öğretmeni Ali Yılmaz'dan çok etkilenmiş ve İngilizceyi iyi öğrenmişti. Veterinerliğin yanı sıra İngilizce derslerine de girmeye başladı. Öğretmenliği sırasında Ardanuç'un gençleriyle iletişim kurabildi. Onları tanımaya, anlamaya başladı. Aldığı ders ücretini kırtasiye malzemesi olarak gençlere dağıtıyordu. Bu ilişki, daha sonraki siyasi hayatında, gençlerle kolay iletişim kurmasını sağladı.

Yıldırım Demir 1995 Kasım'ında askere gitti. O dönemin askeri geleneklerine göre veterinerler Bursa Gemlik'teki Askeri Veteriner Okulu'na gidiyorlardı. Asteğmen olanlar orada kalıyor, kısa dönemler değişik yerlere sıhhiye olarak atanıyorlardı. Yıldırım Demir de Gemlik'e gitti. Daha sonra Samsun Sıhhiye Okulu'na gitti. Oradan Ağrı Doğubeyazıt'a dağıtımı yapıldı. Tanıdığı asteğmen doktorlar sayesinde karargah bölüğünde görev aldı. Askerliği önce rahattı. Ne var ki geçmişi onu bırakmamış, askerlikte de gelip yakasına yapışmıştı.

İki ay sonra bir akşamüstü bölük komutanı onu çağırdı, bu konuşmayı kimseye söylememesi gerektiğini tembih etti. Sabah saat beşte valizinin hazır olmasını söyledi. Bu pek normal değildi, Yıldırım Demir o gece uyuyamadı; bir şeylerin ters gittiğini sezmişti, ne olacağını merak ediyordu. Sabah beşte yola çıkmadan yüzbaşı, sürgüne gittiğini ve *"soyadı*

gibi sağlam çıkmadığını", siyasi olarak sakıncalı olduğunu söyledi. Hafta sonuydu ve askeri konvoyla Erzurum'a götürülüp nizamiyenin önünde bırakıldı. Kar serpiştiriyordu, sürgündü, tedirgindi. Nizamiyenin kapısına varınca bir asker gelerek boğazına sarıldı. Yıldırım Demir şaşkındı. Meğer bu asker Yıldırım Demir'i üniversiteden tanıyormuş, alt sınıflarda okuyormuş. Kendisi de buraya sürgün olarak gelmiş. İçeri girince başka tanıdıklarla da karşılaştı. Sürgünlerle birlikte bir dayanışma ortamı buldu. Neredeyse buradaki herkes sürgündü ve askeri iklimin dışında bir ortam yaratmışlardı.

Yıldırım Demir kısa dönem askerlik yapmasına karşın askerliğini ancak dört ilde tamamlayabilmişti. Çavuş talimgahından eğitim almasına rağmen çavuş olamayıp askerliği onbaşı olarak bitirebildi. Bu elbette Yıldırım Demir'in siyasi geçmişiyle ilgiliydi. Bu olumsuzluğa karşın Yıldırım Demir, yaşadığı ülkenin insanını apaçık orada tanıma olanağı buldu. Askerliğin böyle bir özelliği vardı; insan çeşitliliği, farklılığı, salt hali ancak askerde bir araya gelmekteydi. Yıldırım Demir'in insanı anlama, farklılıkları kavrama konusundaki birikiminin deneyimsel kaynağı askerlik oldu.

Askerlikten dönünce memuriyet görevine devam etti. Evliliği pek düşünmeyen biriydi. Üniversite yıllarında duygusal ortamlardan uzak kalmaya özen göstermiş, özellikle Ardanuç'taki siyasi harekette duygusal ilişkilere soğuk yaklaşma anlayışının etkisinde kalmıştı. Buna rağmen insan sadece siyasi bir varlık olamazdı. Daha sonra evleneceği Vildan Algan'la bir akrabasının evinde tanışmış, askere gitmeden konuşmaya başlamıştı. Ancak evliliğe hala uzak duruyordu. Oysa çevresi, askerliğini bitirdiği ve işi olduğu için artık sıranın evliliğe geldiğine yönelik bir telkin içindeydi. Bir süre

Yıldırım Demir kararsızlık yaşadı. Siyasi bir hayat seçmeye niyetliydi ve siyasi birinin evliliği yürütmesi konusunda tedirginlikleri vardı. Evlilikle ilgili bir düşü veya planı yoktu. Ancak Vildan Algan'a da ilgi duyuyordu. Sonunda evlenmeye karar verdi ve Vildan Algan'a durumu bildirdi. 1998'de evlendiler. Evliliğin olumsuzluğuna yönelik önyargısına rağmen mutlu bir evliliği oldu. Üstelik evliliği siyasi hayatına engel çıkarmak yerine Yıldırım Demir'i daha da güçlendiriyor, ona moral oluyordu. Yıldırım Demir'in bu mutlu evliliğinden iki kızı oldu. Bilgesu ve Ada, babalarına sevinç kaynağı olmuştu.

(Yıldırım Demir, geleneksel beklentilerin tersine amcasına ait olan, Ardanuç'un en sade arabasını düğün arabası seçmişti.) *foto 12*

Yıldırım Demir, kalabalık ailede büyümüş, aile ilişkileri güçlü biriydi. Çoğunlukla köyde her akşam sazlı sözlü söyleşiler yaparlardı. Konu isteseler de istemeseler de sonunda siyasete çıkardı ama aile ilişkileri sıcaklığını korurdu. Bu yüzden evlilik Yıldırım Demir'in alışkanlıklarına uygundu.

*(Yıldırım Demir'in büyük ailesi bir arada)**foto 13*

Babasının başkanlığı sırasında belediyede yazları şiir, folklor ve benzeri kurslar açılıyor, Yıldırım Demir bu kursların içinde yer alıyor, onları örgütlüyordu. Bu kurslarda genç insanlarla tanışıyor, onlarla ilişki kuruyor, onların bakış açısıyla anlamaya çalışıyordu. Özellikle şiir kurslarında şiir okumaları, açılış konuşmalarını yapması mikrofonda konuşma alışkanlığını pekiştiriyordu. Hitabetini güçlendiriyordu.

Bu kurslara daha çok Ardanuç'un gençleri katılıyordu. Yıldırım Demir bu gençlerle sohbet ediyor, onların belediyeye bakışlarını, beklentilerini öğreniyor, babasına bu yönde danışmanlık yapıyordu. Bir yandan da babasından belediyeciliği ve particiliği öğreniyordu. Babasının katıldığı seçimlerde aktif rol üstleniyor, listelerin hazırlığına katılıyor, propaganda yapıyor, seçim stratejisinin belirlenmesine katkı sağlıyordu. Bütün bunlar büyük bir birikim oluşturdu. Bu iki uçlu bir deneyimdi, bir yandan vatandaşın belediyeden ve siyasilerden taleplerini, beklentilerini öğreniyordu. Öte yandan da beklentilerin nasıl çözüldüğünü, nasıl karşılandığını babasını izleyerek görüyordu.

1999 seçimlerini babası 16 oyla kaybetti. Bu kaybın nedenini Yıldırım Demir sonradan daha iyi anladı. Bu başarısızlığın ana nedeni solun üçe bölünmesiydi. Yıldırım Demir'e göre, belediye seçimlerinde nerede olursa olsun solun bir çatı oluşturmayı başarması gerekir. Bunu katıldığı bütün seçimlerde öncelikli bir duyarlılık olarak belirledi. İkinci nedeni de babasının kendine aşırı güveni olarak görüyordu. Bir siyasetçinin kendine asla aşırı güvenmesi gerektiğini bir ilke olarak benimsedi.

Babasından sonra yeni bir belediye başkanıyla da çalışma olanağı bulmuştu. Bu dönüşümde sağ kültüre sahip belediye başkanının tutumunu, sorunları çözme anlayışını izledi. Zaten üniversitedeki deneyimleriyle önyargılardan kurtulmuş, farklı siyasi görüşleri suçlamak yerine anlamayı tercih etmişti. Yeni başkanın tutumuyla babası ve ondan önceki başkanın tutumlarını karşılaştırarak ufkunu genişletti.

Yıldırım Demir'in babası Fikri Bey, seçimleri kaybettikten bir

yıl sonra hayatını kaybetti. Seçimleri kaybetmenin çöküntüsünün onun sağlığını nasıl etkilediğini gün gün izledi. Hak edilmeyen bir yenilgi yaşamıştı ve içine sindirmesi zordu. Bu süreçte Yıldırım Demir, kaybetmenin getirdiği duygusal yıkımla baş etmenin yollarını fark etmeye başladı. Yenilgiye teslim olmamak gerekirdi. Böylece olumsuzlukları kabullenme yerine çözümlere yönelmeyi, mücadele etmeyi önceledi. Öyle ki geleneklerin dışında, babasının ölümü sırasında her günkü gibi tıraş olup, güzel giyinip cenaze törenine katıldı, çevresinin de katılmasını istedi. Babasının cenazesinde bir konuşma yaparak ilk siyasi mesajını verdi. Konuşmasında ölenin ardından gitmek değil, yaşamı ve mücadeleyi seçtiğini dillendirdi.

(Demir ailesi bir arada) *foto 14*

c) Yıldırım Demir'in Siyasetçiliği

başkan adaylığına karar veriş

Yıldırım Demir'in babası 1999 seçiminde küçük bir oy farkıyla başkanlığı kaybedince, Ardanuç'un sol seçmeninde önce bir hayal kırıklığı yaşandı. Sonra da tartışmalar başladı; eleştiri ve özeleştiriler yapıldı. Daha tartışmalar sıcakken Yıldırım Demir 2000 yılında babasını kaybetti. Bu kayıp, sol seçmen üzerinde büyük bir duygusal çalkantı oluşturdu. Pişmanlıklar

yaşanmaya başlandı.

Yeni belediye başkanı, halkla gerekli ilişkiyi kuramıyordu. Yıldırım Demir'in babasının bıraktığı boşluğu dolduramadığı gibi halkın belediye ile olan ilişkisi de kopmaya başladı. Yeni belediye başkanının bu tutumu ve başarısızlıkları, sol seçmen dışındakilerin de kafalarının karışmasına neden oldu. Onlar da verdikleri oyla ilgili iç tartışmalar yaşıyorlardı.

1999'da DSP birinci parti çıkmış, iktidara gelmişti. Sol seçmen her yerde olduğu gibi DSP çatısı altına kaymaya başlamıştı. Ardanuç'ta CHP'nin kapısına neredeyse kilit asılacaktı. Parti bürosunun kirasının ödenmesi bile sorun oluyordu. Belli kişiler kendi aralarında topladıkları parayla bu giderleri karşılıyorlardı. Bunlardan biri de memur olmasına rağmen annesinin üyeliği üzerinden yardım yapan Yıldırım Demir'di.

Seçim zamanı yaklaşınca, özellikle gençler Yıldırım Demir'in aday olması yönünde bir görüş ortaya attılar. Babasının kaybettiği seçimin rövanşını Yıldırım Demir üzerinden almayı istemekteydiler. Oysa Yıldırım Demir'e göre başkan adayı olması gereken kişi babasının da daha önce işaret ettiği bir başkasıydı çünkü o daha çok emek harcamıştı. Yıldırım Demir adaylık süreci başladığında bu görüşünü ona da iletmişti.

1999'un kaybedilmesinin nedeni olan solun bölünmesine yönelik bir çözüm aranıyordu. Bu doğrultuda üç partiden ikişer kişilik aday belirleme komitesi kurulmasına karar verildi. CHP'den 2, DSP'den 2 ve ÖDP'den 2 üye olmak üzere 6 kişilik aday belirleme komitesi kuruldu. Komiteye 7 aday başvurdu. Bu aday adaylarının biri de Yıldırım Demir'di.

Yıldırım Demir, bir yandan seçmenin isteği bir yandan da

babasının kaybettiği seçimi telafi edebileceği düşüncesiyle aday olmak istiyordu. Hem siyasi birikimi hem de belediyecilik deneyimiyle bunu başarabileceğine inanıyordu. Komiteye bu nedenle başvurmuştu.

Komite, aday adayları arasından aday belirleme yöntemini kendi içinde belirledi. Buna göre, sokağa çıkıp rastgele hatırı sayılı seçmene listeden önseçim yaptırılacaktı. Bu yöntemi kullanarak 125 kişiye başvuruldu. 125 kişi Ardanuç için büyük rakamdı çünkü toplam seçmen üç bin civarındaydı. Bu anket neredeyse seçmenin %5'ini oluşturuyordu.

Anket sonucunda oyların %60'ını tek başına Yıldırım Demir aldı. Böylece adaylığı tartışmasız kesinleşmiş oldu.

(yıldırım demir seçim mitinginde)foto 15

2004 belediye seçimi

Aday adaylığından adaylığa geçen Yıldırım Demir, ilk önce diğer adayları ziyaret etti ve seçime beraber girmeyi teklif etti. Bu aday adaylığı seçiminin, babasının döneminde olduğu gibi kendi aralarında bir bölünmeye yol açmaması için büyük gayret gösterdi. Bunu da başardı.

Babası zamanında iki seçim kampanyasına katılmış; birini kazanmış, birini kaybetmiş olan Yıldırım Demir bu deneyimlerinden yola çıkarak bir seçim planı oluşturdu. Buna göre; seçmen listesi üzerinden birebir çalışma yapılacaktı. Bu ça-

lışmada seçmenin beklentisi, önceki dönemle ilgili sıkıntıları, beklentileri, önerileri de gözden geçirilmiş oluyordu.

Yıldırım Demir zaten belediyede çalışıyordu ve neler eksik, neler bekleniyor, neler yapılabilir, o anki yönetimden neden memnuniyetsizlik var içeriden görüyordu. Kendisi siyasi olarak halk tarafından yeterince tanınmıyordu, daha çok babasının ismiyle biliniyordu.

Yıldırım Demir'in planı, belediye başkanının yanlışları kullanılacak ve babasının ismine leke getirmeden onun halk üzerindeki beğenisi öncelenecekti. Kendisi sessiz ve sakin bir insandı, çevresinde nasıl siyasetçi olacağına yönelik kuşku bulunuyordu. Ancak Yıldırım Demir ilk mitinginde herkesi şaşırttı ve kuşkuları bir daha geri gelmeyecek biçimde dağıttı.

Güçlü söz söyleme becerisi, dili etkin kullanımı dinleyicilerin gönlünü fethetmişti. Yıldırım Demir rahat bir seçim kazandı, yaklaşık %45 oy aldı. Bu, solun Ardanuç yerel seçimlerinde aldığı en yüksek oy oranıydı. Seçim gecesi Yıldırım Demir hiçbir kutlama yaptırmadı, seçimi bir öç alma alanı olarak görmedi, görülmesini de istemedi.

Belediye başkanı olduğunda bütçe büyüklüğü kadar borç vardı. Buna karşın halkın beklentisi yüksekti. Hükümet desteği de yoktu çünkü CHP muhalefetteydi. Bu durumda yeni kaynaklar bulmak gerekti. Yıldırım Demir, önce halkı sinema salonuna topladı. İktisadi koşulları insanlara apaçık anlattı. Durum değerlendirmesi yaptı. Çözüm olarak da belediyenin elinde bulunan gayrimenkullerin bir kısmını satılmasını önerdi. Halkın onayını aldı. Bu onayı bütün harcamalarda şeffaf ve denetlenebilir sistemle yapılabileceğini anlatarak almıştı.

Ancak bir zorluk vardı; satılacak dükkanlarda kiracı esnaflar bulunuyordu ve az bir kirayla esnaflıklarını sürdürüyorlardı. Kendi dükkanlarının satışına karşıydılar ve tepki gösteriyorlardı. İkna edilmeleri zordu. Ancak esnaflar da birebir konuşarak ikna edilebildi. Esnafların kendi dükkanlarını almalarını yönelik telkinde bulundu. Önce karşı çıkanlar da sonradan memnun olduklarını dile getirdiler.

Bu önemli zorluk aşıldıktan sonra, yeni bir pasaj yapılması ilk büyük uygulama oldu. Belediye hizmet anlayışı olarak da ilk önce belediye başkanının kapısı halka açıldı, kimse kapıda bekletilmedi. İsteyen sorununu engelle karşılaşmadan kolaylıkla başkana iletebilecekti.

Belediyenin araçları eskimişti, yenilenmesi gerekiyordu. İller Bankası kredisi kullanılarak yeni araçlar satın alındı. Yeni bir içme suyu projesi yapıldı ve uygulandı. Ana yollar parke yapılmaya başlandı. Parkı olmayan mahallelere çocuk parkları yapıldı ve Ardanuç şehirleşmeye başladı. Ardanuç göç veren bir yerdi ve bu göçün nedenlerinden biri de şehirdeki konut sıkıntısıydı. Belediye öncülük ederek Artvin'deki ilk TOKİ uygulamasını gerçekleştirerek 170 Ardanuçluyu ev sahibi yaptı.

Birinci dönemi biterken Yıldırım Demir, yaptıklarıyla kendine olan güvenini artırmıştı. Seçilmeden önce yapabileceklerini düşünüyordu ama yapma isteğiyle yapmak arasında uzun bir mesafe vardı. İsteklerinin bir kısmını başarmış olması, yeni şeyler yapma arzusunu güçlendirdi. Halkın da Yıldırım Demir'e güveni artmıştı. Söz verdiklerini yapan bir belediye başkanları vardı. Şeffaflık ve dürüstlüğü halkla olan ilişkisini güçlendirmişti. Aynı zamanda Artvin ili genelinde beş CHP belediyesi vardı. Parti içinde de Yıldırım Demir'in başarılı

olup olamayacağına yönelik bir kuşku bulunuyordu, beş yılın sonunda bu kuşkular ortadan kalktı. Bu defa 2009 seçimlerine giderken en garanti görülen aday Yıldırım Demir olmuştu. Parti içinde Yıldırım Demir'e güven doruk noktasındaydı.

2009 yerel seçimleri

CHP'de Yıldırım Demir'in yeniden aday olması durumunda seçimi kazanacağına büyük bir inanç vardı. Bu hem Artvin çapında bir inançtı hem de Ardanuç ilçesindeki örgüt ve seçmenindeki bir inançtı. Ne parti içinden bir rakip ne de başka bir sol aday ortaya çıktı. Yıldırım Demir birinci dönemde gösterdiği başarısıyla seçimden önce seçmenden gizli bir onay almıştı.

Aday olduktan sonra çalışmalara başlandı. Güvendiği seçim planından vazgeçmeyecekti. Yine seçmen listesi üzerinden birebir görüşme yaparak çalışıldı. Doğrudan seçmene ulaşarak seçim çalışılmaları sürdürüldü. Seçimi %68 gibi rekor bir oranla kazandı. Bu aynı zamanda Türkiye genelinde CHP'li belediyeler arasında alınan dördüncü yüksek oy oranıydı. Bu seçimle birlikte Yıldırım Demir Artvin'deki CHP'li belediyeler içinde ön plana çıktı. Türkiye çapında da ismi duyulmaya başlandı ve ilgi çeker oldu.

Seçimden sonra halktan aldığı bu yüksek destekle daha da istekli çalışmaya başlamıştı. Çok uzun süredir çözümlenmemiş olan sanayi sitesi sorununu çözmeye karar verdi ve yeni bir sanayi sitesi inşa etti. Sanayi dükkanı olmayan esnaflara dükkan temini oldu, isteyen satın aldı, istemeyen de kiraladı.

Yıldırım Demir'in ikinci döneminde ilçedeki tüm yollar parke yapıldı. Üstelik bu çalışmalar AKP'nin iktidarında yürütülü-

yordu. Bu dönemde Artvin'de en çok park yapan belediye başkanı oldu. Uğur Mumcu Parkı, Esentepe, Sırtbaşı, Afetevler Parkı ve TOKİ sosyal tesisleri bu dönemde yapılanlardandır.

Aynı dönemde belediyenin bütün araçları yenilendi. Ayrıca Artvin'in en çağdaş pazar yeri inşa edildi. Pazar yerinde esnafın yanı sıra, köylü üreticilere de ücretsiz olarak yerler ayrıldı. Dereye dökülen tüm kanalizasyonlar bir araya toplandı ve arıtma aşamasına getirildi. Açılmayan hiçbir imar yolu kalmadı. Parke yapılamayan yerler beton yol yapıldı. Ardanuç eğimli olduğundan 15 bin metre küp istinat duvarı yapıldı. Ardanuç nihayet köy görünümünden kurtuldu ve kent haline geldi.

Dönemin sonunda yaptıklarıyla güven ve belediyecilik deneyimi kazanmış biri olarak Yıldırım Demir, yeniden aday olmayı istedi. Adaylığa hakkı olduğunu düşünüyordu, gerçekleştirmek istediği tasarıları son aşamasına gelmişti ve onları tamamlamak arzusundaydı.

2014 seçimleri

2014 seçimleri, belediye seçimleri tarihinde çok istisna bir seçimdi. Aslında seçim, yerel seçim olmaktan çıkmış, AKP'nin profesyonel tutumuyla genel seçime dönüşmüştü. Artık Yıldırım Demir sadece Ardanuç'taki rakipleriyle mücadele etmeyeceğini anlamıştı. Bu konuda CHP'nin Artvin örgütünü uyardı. Kendisi bu seçimlere yine CHP'nin tek adayıydı ama bu kez kazanmasının zor olduğunu fark ediyordu. AKP her yer kadar veya belki her yerden daha çok Artvin'in yerel seçimlerine önem veriyordu. Üstelik seçim konusunda profes-

yonel bir çalışma yürütüyordu ve deneyim kazanmışlardı.

Seçim çalışmaları başladı. Sloganı; *"Yıldırım gibi hızlı, Demir gibi sağlam"*dı. Yine seçmen listesi üzerinden birebir seçim çalışması yürütüyordu ama kuşkuları artmıştı. Buna karşın Ardanuç'un güçlü bir sol geleneği, güvenilir bir örgüt yapısı vardı. Diğer yandan babasıyla girip kaybettiği seçimin deneyimlerine de sahipti. Benzer bir yenilginin başına gelebileceğinin farkındaydı. Üstelik Ardanuç'la hiç ilişkisi olmadığı ve İstanbul Belediye Başkanlığı adaylığını devam ettirdiği halde Kadir Topbaş ilçeye gelmiş, AKP'ye oy istemişti. Gerçi Kadir Topbaş bütün Artvin'i gezmiş, buradaki gücünü AKP'li belediye başkan adayları için kullanmıştı. Ancak Ardanuç'a seçimden bir hafta önce yeniden geldi. Anlaşılan AKP Ardanuç seçimlerine çok önem veriyordu. Hatta Artvin mitinginde Başbakan Erdoğan'ın ilk sözü; *"Ardanuçlular el kaldırsın."* olmuştu.

Kadir Topbaş ilçeye gelince halk büyük ilgi gösterdi. Yaptığı miting büyük bir kalabalık topladı. Halkın ilgisini gören Yıldırım Demir, bir şeyler yapması gerektiğini anladı. Karar verdi ve miting meydanına toplanan kalabalığın içinden geçip Kadir Topbaş'ın seçim otobüsüne yürüdü. Hayret ve kuşkulu bakışlar arasında Kadir Topbaş'a ulaştı ve elini sıkıp, *"Hoş geldiniz!"* diyerek başarılar diledi. Bu tutumuyla hem nezaketini sürdürdü hem de kendine olan güvenini AKP tabanına da göstermiş oldu. Üstelik AKP'nin kendilerini en güçlü hissettikleri zamanda bunu yapmıştı. Bu tutumu beklenmedikti ve çok etkili oldu. Ardından daha yoğun, daha disiplinli çalışmaya başladı.

Seçim gecesi, ekibiyle birlikte sonuçların açıklanmasını bek-

ledi. Beklediği sonuçları aldılar ama Artvin genelinde başarısızlık vardı. Artvin'de ve Türkiye genelindeki sonuçlar karşısında kendi yaptıklarının ne anlama geldiğini daha iyi anladılar. Oyları bir miktar düşmesine karşın %55 oyla Artvin ilinde bu seçimde alınan en yüksek oya ulaşmışlardı. Askerde siyasi sürgün olduğunu söyleyen yüzbaşı, *"Soyadın kadar sağlam değilsin."* demişti ama halk Yıldırım Demir'in soyadının sağlamlığını en zor dönemde tescil etmişti.

(Yıldırım Demir CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçtaroğlu'yla) foto 16

Seçim sırasında dillendirdiği üç hedef vardı. İlki yeni içme suyu tasarısıydı. İkincisi Demirciler Pasajı'nın inşası ve üçüncüsü de belediye hizmet binasının yapılmasıydı. Belediye hizmet binası 2016 Temmuz'unda tamamlanarak açılışa hazır hale geldi. Açılış tarihi olarak 22 Temmuz belirlendi ama 15 Temmuz darbe girişimi nedeniyle açılış 25 Ağustos'a ertelendi. CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu açılışa katılacaktı ancak yolda kendisine suikast girişiminde bulunuldu. Buna rağmen Kemal Kılıçdaroğlu açılışa katılacağını açıkladı. Ancak 5/6 saat geç katılacaktı. Başkan halktan beklemelerini, demokrasi için nöbet tutmalarını istedi; hiçbir yiyecek dağıtılmadığı, herhangi bir ödül verilmediği halde halk açılışı bekledi. Açılış suikast girişiminin gölgesi altında gerçekleşti.

Yıldırım Demir, hizmet binasının yapılmasına bir karşı duruş olarak karar vermişti. Hükümet Hopa ve Ardanuç ilçelerinde yeni hükümet binası yapacağını ilan etmişti. Ancak Hopa'daki tasarıda belediye ve kaymakamlık tek binada ortak yapılacaktı. Oysa Ardanuç'ta kaymakamlık binasının yapımına başlanmış, CHP'li olduğu için belediyeye yer ayrılmamıştı.

Belediye binası da eskimişti. Olanakları eksik olmasına karşın başkan bu hizmet binasını hükümet binasından önce bitirmeye karar verdi ve diğer tasarılarının önüne aldı. CHP'nin Kardeş Belediyeler Projesi çerçevesinde İstanbul Beylikdüzü Belediyesi'nin yardımlarıyla da hükümet binası açılmadan belediye binasının inşaatı bir yılda bitirilerek açılış gerçekleştirdi. Bu durum Yıldırım Demir için önemli bir güven kaynağı oldu. En zor dönemde, rüzgarın ters estiği zamanlarda bunu başarabilmişti. Demek ki başka işleri de her türlü olumsuzluğa karşın başarabilirdi. Diğer iki tasarının da üçüncü dönemde bitmesi için çalışmaları sürdürdü.

Yıldırım Demir, belediye başkanı olarak yaptıklarıyla kendini gerçekleştirdiğini görüyordu. Özellikle üçüncü döneminden sonra çıtayı yükseltmesi gerektiğinin farkındaydı. Zaman da buna uygundu. Başarısı tescillenmişti, üstelik AKP'nin en güçlü olduğu dönemde siyasette direnebilmişti. Artık yerel siyasetçi olmaktan çıkıp Türkiye genelinde mücadele edecek birikim ve olanağa sahipti. Bu yüzden bir karar vermesi gerektiğini anladı. Buna yönelik çalışmalara başladı.

Yıldırım Demir, belediye çalışmalarının dışında özel olarak Ardanuç, genel olarak Artvin topraklarında halkı çevrenin korunmasına yönelik bilinçlendirmeye özen gösterdi. Özellikle maden, HES ve orman kesimi konusunda duyarlıydı. Yıldırım Demir'e göre 1980'den beri *"Artvin'i insansızlaştırma projesi"* başlatılmıştı çünkü Artvin'in üstünde su ve orman, altında maden vardı. Orada fazla görülen insandı, onları göçe zorlamak istemektedirler.

Yıldırım Demir, halkı bilinçlendirmenin yetmediğinin farkındaydı ve çevreci mücadeleler içinde doğrudan halkın yanın-

da yer alıyordu. Mitinglere ve gösterilere katılıyor, örneğin Cerattepe mücadelesinde halkla beraber nöbet tutuyordu. Bu tutum belediye başkanı olmasıyla ilgili değildi, doğrudan halkın yanında olmakla ilgiliydi.

özeleştiri

Yıldırım Demir siyaset yaparken başaramadığı, yapamadığı şeylerin de bilincindedir. Bunlardan ilki; ürettiklerinin, dönüştürdüklerin, gerçekleştirdiklerinin veya başarılarının reklamını yapmamasıdır. Bunun nedeni, yaşadığı kültürde kendini övmenin hoş karşılanmamasıdır. Ardanuçlular kendilerini övmekten uzak duran bir kültüre sahiptir. Yıldırım Demir ayrıca solculuğundan dolayı reklamdan uzak durmaya özen göstermektedir. Ancak reklam ve tanıtım siyasetin gereklerindendir. Reklam yapamadığından kendini anlatmak için daha çok emek sarf etmek zorunda kalmaktadır. Bunun farkındadır.

Siyasetçiliği açısından bir başka eksikliği insana yönelik duygusal tutumudur. Empati yeteneği gelişmiştir ve bir insanın üzülmesine neden olduğunda duygusal çalkantılar yaşamaktadır. Bu yüzden, siyasetçi olarak gerekli yaptırımları yapmakta zorlanmakta, bazı durumlarda sorunları çözmeyi geciktirmektedir. Belediye çalışanlarına yönelik gerekli otoritenin hissettirilmesinde veya esnaf ve halktan yanlış yapanlara yönelik yaptırımlarda hızlı davranmaması buna örnektir. Bazı durumlar vardır, hatayı veya eksiği göremez insan. Ancak bazı durumlarda gördüğü halde geç müdahale etmeyi yeğlemektedir. İşte, Yıldırım Demir'in temel zorluğu burada yatmaktadır. O hataları ve eksikleri görmekte ama bazen geç müdahale etmektedir.

Bir başka zorluğu da Türkiye'deki siyasetçi alışkanlıklarına uymamasıdır. Yıldırım Demir saldırgan ve ısrarcı bir kişiliğe sahip değildir. Oysa bürokraside ya da bazı alanlarda ısrar olmayınca sanki istenmiyormuş gibi algılanmakta, dolayısıyla Yıldırım Demir'in talebi daha etkisiz olmaktadır. Aslında ısrarcı olmanın anlamı yoktur, söyleyeceklerini apaçık söylemekte ve talebini anlaşılır bir şekilde, gerektiği gibi dile getirmektedir. Türkiye'de *"Ağlamayana meme yok!"* anlayışı yerleşiktir ancak yetişkin insanların hakkını almak için ağlamalarına gerek olmamalıdır. Bu bilinçle Yıldırım Demir kendi gibi davranmayı seçmektedir. Kimi zaman bu durum onun bazı sorunları çözmesini geciktirmektedir.

Foto 17

d) siyaset anlayışı

Yıldırım Demir'e göre siyasetin tam ortasında halk ve halkın sorunlarının çözümü vardır. Ona göre siyaset tektir ama uygulamada iki tip siyaset tutumu ortaya çıkar. Bunlardan biri, halkı önemsemeden kendi ilkelerini ve değerlerini egemen kılmayı dayatan siyasetçiliktir. Bu siyasi tutum halkta kendi değerlerine yakın olmayanları dışlar ve sadece kendi ilkelerine yakın olanlarla ilişki içinde kalabilir. Bu tür siyasi tutum siyaseti kısırlaştırır, çoklukçuluk ve çoğulculuktan uzaklaştırır çünkü hiçbir toplum türdeş bir siyasi görüşe sahip olamaz. Farklı siyasi tutumlar hep olacaktır. Yıldırım Demir'e göre, sol siyasetçilere karşı ortaya atılan *"halka inemiyor"* şeklindeki önyargının altında yatan gerekçe budur. Halk bu tür siyaset-

çileri kendinden görmez, onu başka bir yerde konumlandırır. Bu nedenle de bu tür siyasetçilere karşı kapalı kalır.

İkinci tip siyaset, sorunlara ve hayata halk açısından bakan siyasetçi tutumudur. Bu tutuma sahip siyasetçiler herkesin her türlü fikrinin varlığını öncelikle kabul eder. Kendi değerleriyle çelişse bile herkesin fikrini önemser ve dolayısıyla herkesin varlığına değer verir. Siyasetçinin kendini kabul ettiğini, anladığını ve içten olduğunu gören kişi de siyasetçinin varlığına ve farklı da olsa fikirlerine saygı ve güven duymaya başlar. Bu bir güven köprüsü oluşturur. Böylece sorunların çözümüne o da katılır, siyasetçinin birikimi fazla olduğu için sonunda siyasetçinin fikri ağır basar. Ancak bu kez çözüme ortak olan kişi çözümü kabullendiği için sorunun değil, çözümün bir parçası haline gelir.

Yıldırım Demir kendini ikinci tip siyaset tutumunda konumlandırmaktadır. Aslında veterinerlik döneminden önce Yıldırım Demir, devrimci siyasete yakın bir bilince sahiptir. Dolayısıyla birinci tip siyasetçilik onun için de geçerlidir. Ancak veterinerliğe başlayıp halkla iç içe yaşadığında, halkın bakış açısıyla sorunları ve siyaseti görmeye başlamıştır. Böylece siyaset yapma anlayışında bir dönüşüm yaşanmıştır. Yıldırım Demir, daha önce babasının siyaset yapma biçimini eleştirmekteyken bu kavrayışla birlikte onun siyasi bakışını anlamaya başlamıştır çünkü halk olmadan hiçbir şey olmayacaktır.

Yıldırım Demir, siyaset yapma biçimini zaman içinde yetkinleştirmiştir. Aşmak zorunda olduğu engellerden biri içseldir. Gençliğinde kendisini konumlandırdığı *"devrimci siyaset"*-ten, iş hayatına atıldıktan sonra benimsediği *"evrimci siyasete"* kendini dönüştürmelidir. Bu dönüşümde kritik olan

ahlaki değerlerdir. Devrimci ahlak diye bilinen ilkelerden vazgeçmeden bunu gerçekleştirmelidir. Ancak bu hiç de kolay değildir. Örneğin; devrimci siyasetle bilinci belirginleşmiş olan Yıldırım Demir'e göre, *"eşit işe eşit ücret"* ödenmelidir. Ancak belediye başkanı olunca, bulduğu koşullar çok farklıdır. Aynı işi yapan memur, işçi ve taşeron işçisi farklı haklara sahiptir ve farklı ücretler almaktadır. Bu çelişki nasıl aşılacaktır?

Kendi değerlerine içten bağlı olan Yıldırım Demir'in uykuları kaçar. Ancak elinden gelen bir şey yoktur, taşeron işçiler kadroya yasal nedenlerle alınamamaktadır. Sorunun ana kaynağı, devrimci siyasetin kurum ve kuruluşları kendi ilkelerine göre yeniden yapılandırmayı amaçlamış olmasına karşın evrimci siyasetin ancak verili koşulları evirme olanaklarıyla kısıtlı olmasıdır. Bu ikisi arasındaki ayrımla yüzleşmese Yıldırım Demir çözüm bulamayacaktır. Oysa ona göre siyasetçinin görevi çözümcülüktür. O da bu konuda bir çözüm üretir; kadrolu işçiler toplu sözleşmeli sendikal haklara sahiptir, Yıldırım Demir memurların toplu sözleşmesini de imzalayarak onları en azından bu haklarda eşitler ve taşeron işçileri de sendikalı yapar. Diğer belediyelerde taşeron işçiler aynı işi yaptıkları belediye işçi ya da memurlardan çok az ücret alırken Yıldırım Demir, asgari ücretin çok üzerinde ekonomik ve sosyal haklar tanır. Böylece eşitlik olmasa bile adaleti sağlamayı başarır.

Yıldırım Demir'in bu dönüşümde yaşadığı ikinci zorluk, çevresinin *"devrimci siyasetçi"*lerden oluşmuş olmasıdır. Devrimci siyaset henüz uygulamaya girmediği için teorik bir siyaset olarak sürer. Dolayısıyla teoride ilkeler zorlanmaz, uygulamadaki sorun çözme gerilimleriyle karşılaşmaz. Ancak aktif siyasette sorunları çözmek zorunda kalınca, ilkeler kaskatı

bir şekilde uygulanamaz olur. Yıldırım Demir'in çevresi bu ilkelerle her çelişkisinde tepki verir, tartışmalar yaşanır. Bu zorluk Hopa'da ÖDP döneminde, parti ve başkan arasında da yaşanmıştır.

Yıldırım Demir'e göre eğer devrimci siyaseti egemen kılmak olanaklı olmuyorsa, yaşamalanındaki kurum ve kuruluşlar devrimin ilkelerine göre düzenlenemiyorsa dahi halkı savunmaktan, halkın sorunlarına çözüm bulmaktan vazgeçmemek gerekir. Aktif siyasette olmadan halka nasıl sahip çıkılacak, halkın sorunlarının çözümüne nasıl yardımcı olunacak ve halkın güveni nasıl kazanılacaktır? Bu yüzden devrimci siyaset olanaklı değilse evrimci siyasetle halkın sorunlarına sahip çıkmanın yolu aranmalıdır. Bu süreçte zorlukların yaşanacağı da baştan kabul edilmelidir çünkü siyasette asıl olan halktır ve halkın sorunlarının çözümüdür. Siyaset, siyaset yapanın değil; halkın tatmin olmasını sağlamaktır. Halkın sorunu ortada durduğu sürece siyaset yapmış olmanın anlamı olmayacaktır.

Yıldırım Demir'e göre siyaset bir başka açıdan da ilişki ve denge sanatıdır. Siyasetçi kendinden farklı öğretiye, fikre, inanca, yaşa, cinsiyete veya davranışa sahip insanlarla da ilişki kurmayı başarmalıdır. Önceliği herkesle ilişki içinde bulunmak olmalıdır. Toplumlarda farklılıklar doğaldır, hatta yer yer siyasetçiyle hiç ilgisi olmayan gruplar veya azınlıklar olabilir. Bunlarla da ilişki kurmanın yolu aranmalıdır. Örneğin, çocukların siyasetçiyle işi olmaz ancak onlarla ilişki kurulmadan aileleriyle ilişki kurulamaz ve bir başka açıdan da gelecekle ilişki kurulamaz. Bu yanıyla çocuklarla ilişki, siyasetçi için belirleyicidir. Benzer şekilde yaşlılar, düşkünler, kendine oy vermeyenler ve kendine düşman olanlarla da ilişki kur-

malıdır. Siyasetçi ilişki kurmaktan vazgeçince, siyasetten de vazgeçmiş olacaktır. Kendini eleştirenlerle ilişki kurmadığında hem kendinin ve yaptığının nasıl göründüğünü tam kavrayamaz hem de eleştirenlerin gücünü artırır. Ancak sadece halkla ilişki kurmak yetmez, otoritenin her kurum ve kuruluşuyla da ilişki kurmanın yolunu bulmak da gerekir çünkü yapılacak işlerin bir kısmı da onlarla ilgilidir.

Ne var ki ilişki kurmak kendi başına yeterli değildir. İlişkide denge çok önemlidir. Her ilişkide gerekli dengeyi kurmayan siyasetçi başına iş alacaktır. İlişkide denge; çocuğu için de geçerlidir, devlet adamlarıyla ilişkide de geçerlidir, partisiyle de… Dengeli ilişki olası sorunları baştan çözecektir. Eğer dengeli ilişki kurulmazsa insanlar bu ilişkiyi kendi yararlarına kullanmaya eğilim gösterirler ve siyaseten zorluklar çıkarırlar.

Partiyle ilişki dengeli olmazsa partililer siyasetçiye yeterince sahip çıkmazlar. Bazen de partili biri, siyasetçinin gücünü kullanarak sorunlar çıkarır. Örneğin, bir belediye başkanının gücünü kullanma hakkını kendinde bulacak biri esnafla bozuşmuşsa ona ceza yazdıracağını söyleyebilir ve böylece belediyeyle esnafın arasını açabilir. Bu tür sorunlar, aile ve yakın çevreyle ilişkilerde daha fazla olacaktır. Dolayısıyla ilişkilerdeki dengede istikrar gerekir. Dengeli ilişkide ısrar, bir süre sonra ilişki kurulanların kendilerine belli bir alan bırakıldığını görmelerine ve dolayısıyla kendi kendilerini sınırlandırmalarına neden olacaktır.

Siyasetçi bu dengeyi, konuşması ve davranışlarıyla sağlar. Konuşurken yeri geldiğinde sınırları hissettirmeye özen gösterir. O sınırın aşılamayacağını karşıdakine sezdirir. Bunu ses

tonuyla da yapar, jest ve mimikleriyle de… Ayrıca kendisi de davranışlarla karşıdakinin sınırlarını zorlamaz, sınırlara saygıyı örnekler.

Yıldırım Demir'e göre, siyaset yapabilmenin önkoşulu güvenilir olmaktır. Güvenilir olmayan biri, normal koşullarda halkın onayını alamaz. Güveni sağlamak için siyasetçinin kesinlikle dürüst olması gerekir. Dürüst olan birine her yerde güven duyulacaktır. Çelişkili konuşmamalı ve davranmamalıdır. İstikrarlı davranış, istikrarlı konuşma, istikrarlı eylem güvenin sürdürülmesini sağlayacaktır. Koşullar değişse de davranışları istikrarlı olmalıdır. Koşullar sadece olumsuz yönde değiştiğinde değil, olumlu değişimlerde de istikrarlı davranış içinde olmak gerekir. Yıldırım Demir'e göre istikrar sevinçte ve öfkede ölçülülük ister. Örneğin, seçimleri kazandıktan sonra aşırı sevinç gösterileri güven duygusunu zedeleyecek, insanları uzaklaştıracak ve dengeyi bozacaktır. Kutlama yapmak gerekir ama bunu uyarınca yapmak gerekir.

Yıldırım Demir'e göre her iş gibi siyaset de ciddi bir iştir. İşinizi neşeyle de yapsanız, hüzünle de yapsanız ciddiyetle yapabilirsiniz. Bu ilkeyi Yıldırım Demir bir yaşam biçimi olarak benimsemiştir. Bir sorunun çözümünü içten istemeli ve ciddiyetle sürdürmelidir. Örneğin, birinin Özel İdare'de işi olduğunda bu talebi kendi talebi gibi görüp hemen onun yanında yer aramalı ancak durumu baştan apaçık ortaya koymalıdır. Yapamayacağı şeylerden söz etmemeli, *"yapamam"* da dememelidir. Her ikisi de halkı siyasetçiden uzaklaştıracaktır. *"Yapamıyorum"* demek sizden umudu kesmesine neden olacaktır. Yapacağınızı iddia ettikten sonra yapamazsanız da sizden umudu kesecektir. Samimiyetle yapmaya çalışmanız onun için yeterli olacaktır. Olumluysa teşekkür eder ancak

olumsuzsa siyasetçiyi değil, karşı tarafı sorumlu tutar. Halkın siyasetçiden beklediği içtenlik ve ciddiyetle sorunu çözmeye niyetlenmesidir. Bu doğrultuda Yıldırım Demir kendine gelen öneriyi, kendisinin *"kuluçka dönemi"* diye nitelendirdiği bir düşünme ve değerlendirme sürecine tabi tutar. Enine boyuna düşünür, tartışır, konu hakkında bilgisi olanlardan fikir alır. Ancak bundan sonra karar verir. Böylece yanılma olasılığını da azaltmış olur.

Siyasetçi sır tutmayı da bilmelidir ki başkasına açılmayacak sorunlar ona açılsın ve gerçekçi çözüm bulunabilsin. Ancak siyasetçi sır tutmuyorsa insanlar kendilerini ona açmaktan kaçınacaktır. Böyle bir durum siyasetçinin halkla ilişkisini bozar. Sır tutma, ait olduğu örgüt için de önemlidir. Sır tutmayan siyasetçinin parti içindeki saygınlığı bitecektir çünkü partide daha çok sır vardır ve bazen birinin bildiğini ötekinin bilmemesi gerekir. İnsanlar kendi özel bilgilerini siyasetçiye sunduklarında, siyasetçi bu bilgileri başkalarıyla ilişkide kullanırsa insanlar kendilerini aldatılmış hissedeceklerdir.

Sır tutmak, tutumlu konuşmayı gerektirir. Tutumlu konuşma siyasetçinin de açık vermesini engelleyecektir. İleri geri konuşma veya gelişi güzel konuşma alışkanlığı siyasetçinin kendine yapacağı en büyük kötülüktür. Yıldırım Demir'e göre akıllı siyasetçi az konuşan siyasetçidir. Daha doğrusu gerektiğinde, gerektiği yerde ve zamanda, gerektiği kadar konuşan siyasetçidir.

Ancak Yıldırım Demir'e göre konuşması gereken yerde susan siyasetçiden de siyasetçi olmaz. Gerektiğinde mutlaka konuşmalı, görüşünü dillendirmelidir. Gerekirse bağırmalı, gerekirse kavgaya kadar uzanan ağız dalaşlarına girebilmelidir.

Çekindiği an, destekçilerinin güvenini yitirir. Düşüncelerini de geleceğe taşıyamaz.

Yıldırım Demir'e göre doğru söylemek, *"yalan söylemeden siyaset olmaz"* diye bir önyargı olmasına karşın daha büyük bir güçtür. Doğru konuşan bir siyasetçi, ilk önce küçük bir hayal kırıklığı yaşatsa da uzun vadede daha büyük bir güven ve umut kaynağı haline gelecektir. Özellikle karşı düşüncedeki insanların güvenini ancak doğru söyleyen siyasetçiler alabilir. Yalanı bir araç olarak kullananlar kısa vadede sonuç alsa da daha sonra kendi taraftarlarında da inandırıcılığını yitirirler. Bu yüzden Yıldırım Demir'e göre yalan, siyasetin bir aracı olamaz.

Elbette siyasetçinin silahı konuşma sanatıdır. Yıldırım Demir'e göre kitleler karşısında konuşma becerisini geliştirmek gerekir. Hitabet sadece ses tonu, jest ve mimiklerle değil; aynı zamanda belgelerle de desteklenmelidir. Belge elinde konuşunca, halk orada belgeyi okuyamazsa bile konuştuğunun tapusu gibi bu belgeyi görür ve inanır.

Söz söylerken sloganlaştırmayı başarmak da gerekir. Örneğin, Artvin'deki Cerattepe sorunu karşısında uzun uzun anlatmak yerine, Yıldırım Demir bir sloganla hitabeti tercih eder; *"Altını değil halkını düşünen belediye..."* diye söze girer. Sloganlaştırma, fikirlerin daha kolay anlaşılmasını ve karşılık bulmasını sağlayacaktır. Böylece dinleyiciler yorulmadan apaçık sorunu kavrar. Slogan herkesin anlayacağı bir zemin olduğundan, halk kolaylıkla söylenenleri içselleştirecek ve sahiplenecektir.

Sayfalar sürecek bir anlatım yerine bir slogan her şeyi çöze-

cektir. Ancak slogan bulmak, üretmek kolay değildir. Bunun için şiire yakın durmak gerekir. Sadece şiire yakın durmak da yetmez, siyasetçi gazete okuyarak günceli takip etmeli ve mutlaka okuma alışkanlığına sahip olmalıdır. Siyasetçi okumaktan vazgeçtiğinde çözüm üretecek olanaklardan da vazgeçmeye başlayacaktır. Yıldırım Demir'e göre siyasetçinin dağarcığı ne kadar doluysa sözü de o kadar ağır olur.

(Yeni açılan belediye kütüphanesinde)foto 18

İnsan her şeyi bilemez. Siyasetçi bunun farkında olmalıdır. Her şeyi bilemeyeceği gibi her şeyi de yapamaz. Bunu karşısındakilere apaçık iletmek gerekir. Bilmediğini biliyormuş gibi görünme, komik durumlara düşmeye neden olacaktır. Yapamayacağını yapacak gibi davranma da benzer sonuçlar doğuracaktır. Bu nedenle Yıldırım Demir'e göre siyaset, şeffaflık ister.

Şeffaflık sadece sözde değil; denetlenebilirlik, hesap verebilirlik olarak da görülmelidir. Hatta bu da yetmez; yaşam biçimi olarak da sürdürülmeli, desteklenmelidir. Yerel siyasetçiler için bu, yaşamsal öneme sahiptir. Siyasetçi denetlenebilirlik mekanizmaları kullanmalıdır. Örneğin, yerel siyasetçi yemek yediği veya benzin aldığı zaman parasını nakit olarak insanların gözü önünde vermelidir. Kredi kartı kullanmamalı ya da borç yazdırmamalıdır. Eğer böyle yapılırsa insanların kafasında soru işareti olacaktır. Ayrıca gerekmedikçe asla makam aracını veya makam telefonunu kullanmamalıdır.

Mümkünse nakit yardım da talep etmemeli, faturasız veya belgesiz alışverişten uzak durmalıdır.

İnsanlar için, yaptıkları iyilik ve yardımın nereye gittiğini görmek çok önemlidir. Siyasetçi onlara bu olanağı sağlamalıdır. Yardım yapacak kişilere kime ve nasıl yardımda bulunduklarını göstermek ve bunun düzeneklerini oluşturmak gerekir. Böyle yapılırsa hem yardım yapmak isteyenler güvenle yapar hem de yardım yapmak isteyenler çoğalır.

Yıldırım Demir'e göre herkesin öncelikleri eşit değerdedir. Siyasetçi büyük tasarılarla uğraşırken, biri kendince önemli saydığı ama genel anlamda önemsiz bazı sorunların çözümünü talep edebilir. Bu durumda onun sorununu küçümsememek, önemsiz bulmamak gerekir çünkü herkesin sorunu kendince önemlidir. Ayrıca insanların talepleriyle ilgili espri veya şaka da yapmamalıdır. Hele dalga geçmek siyasetçi için tam anlamıyla intihar olur. Ne zaman olursa olsun, kim olursa olsun siyasetçiden istenen, memleket meselesi gibi ele alınmalı ve öyle değerlendirilmelidir.

Siyasetçi, siyaset yaptığı yerdeki insanların davranış kalıplarını, ruhsal yapılarını, inançlarını araştırmalı ve önemsemelidir. Hangi konuda nasıl tepki verir, neden hoşlanır, onun için değerli olan nedir bilmeden siyaset yapılamaz. Örneğin, Ardanuç'un köylerinden bir kadın kolay kolay bir şey talep etmek için ilçeye gelmez. Eğer gelmişse bu onun son çaresidir. Onu asla geri çevirmemek gerekir. Olanak olmazsa da olanak yaratılmalıdır.

Yıldırım Demir'e göre siyasette bir kişi sadece bir kişi değildir; o, iyilikte de kötülükte de en az yüz kişidir. Bu nedenle

siyaseten etkisiz ve değersiz kişi yoktur. Dolayısıyla herkes değerliyse herkesin görüşü, yaşam tarzı, inancı, alışkanlıkları da değerlidir. Siyasetçi onları bu şekilde kabul edip ilişki kurmalıdır. Onları tanımaya, anlamaya çalışmalıdır çünkü insanlar anlaşılmayı beklerler.

Bazen siyasetçi için güçlükler çıkabilir, işler kötüye gidebilir. Çevresindekiler susabilir veya sindirilebilir, korkutulabilir. Bu durumlarda siyasetçiler en yüksek tondan konuşmalıdır ve en önde yer almalıdır. Kitleler ancak böyle hareket geçirilebilir ve siyasetçi kitlelere öncülük yapabilir. Herkes sustuğunda siyasetçi de susarsa, harekete geçmezse bir daha kürsüde ne konuşursa konuşsun ciddiye alınmaz. Zorlukları halkla paylaşamayan siyasetçi, güzellikleri paylaşmayı talep edemez.

Yıldırım Demir'e göre bir sorun karşısında siyasetçinin birkaç planı olmalıdır. Ancak bu planlardan en mümkün olanları halkla paylaşmalı, diğerlerini saklamalıdır. Eğer planların hiçbiri tutmazsa siyasetçi durmamalıdır. Açıklamadığı planları devreye sokmalıdır. Böylece insanlar her koşulda bir çıkış yolu bulan siyasetçiye güveneceklerdir. Siyasetçi de bütün planlarını açıklama zorluğundan kurtulacaktır.

Yıldırım Demir'e göre siyasetçi her zaman haklı olmak ya da en azından haklı görünmek zorundadır. Eğer siyasetçi haklı görünmüyorsa halkın onayını alamaz ve yapıp etmeleri meşru görülmez. İnandırıcılığı kaybolur. Bu nedenle haklı olma konumunu siyasetçi hiçbir zaman terk etmemelidir. Terk ettiğinde siyaseti de terk edecektir.

Bir siyasetçinin eksikleri ve hataları kabul edilip giderilebilir. Ancak kabul edilip onarılamayacak üç eksiklik vardır. Bunlar;

para, cinsellik ve mevki düşkünlüğüdür. Yıldırım Demir'e göre bunun telafisi olamaz. Siyasetçinin bu üç kuyudan sakınması gerekir. Eğer bu konuda duyarlı olmaz ve kuyuya düşerlerse oradan tekrar halk için siyaset yapacak koşullara dönemezler. Bu üç bağımlılık türü siyasetçi için yok olma biçimidir.

Bu üç bağımlılıktan kaçınılması en zor olan para ilişkisidir. Yıldırım Demir'e göre siyasetçi bunu kafasında çözmelidir. Elbette yardım almak gerekir, yer yer yardım almaktan kaçamaz siyasetçi. Nihayet siyaset harcama yapmadan sürdürülecek bir iş değildir. Kampanyalar ve seçim çalışmaları çok emek, çok malzeme ve çok fazla organizasyon ister. Ne var ki alınan yardım siyasetçiyi daha sonra zora sokacak, sesinin kısılmasına neden olacak, hatta belki utandırabilecektir. Bu yüzden kimden yardım alındığına çok dikkat etmek gerekir. *"Sponsorunu söyle, sana kim olduğunu söyleyeyim."* diyen Yıldırım Demir, seçim çalışmalarını dedesinin sattığı iki çayırın parasını kullanarak yürütmüştür. Bağımsızlığı buradan gelir.

Yıldırım Demir'in kapısı her zaman açıktır. Ona göre bu çok önemlidir. Halk siyasetçiye her yerde ve mekanda ulaşabilmelidir. En azından ulaşabileceğini bilmelidir. Gece yarısında da bu böyle olmalıdır. Yıldırım Demir, kapıda beklemeyi yasaklamıştır. Kim isterse çıkıp yanına gelecek, derdini anlatacaktır. Onun görüşüne göre halkın oyuyla buraya gelmiştir, bulunduğu makam halkın makamıdır, asıl sahibi onlardır. Onların oyu olmazsa siyasetçi de olamayacaktır. Bir belediye başkanı olarak Yıldırım Demir'e göre; *"Belediyede bir tek misafir vardır, o da belediye başkanıdır. Halk ev sahibidir."*

Yıldırım Demir'e göre oy vermeyen değil, alamayan suçlu-

dur çünkü o oyu talep etmiş ama talebinin gereğini yerine getirememiştir. Oy almadığına göre ya seçmenin güvenini kazanamamıştır ya onu anlayamamıştır ya da kendisini anlatamamıştır. Dolayısıyla siyasetçi oy vermeyeni, yani halkı suçlama hakkına sahip değildir. Halkı suçlayan siyasetçi, hem ona hakaret edecek hem de daha sonra oyunu almayı talep edecektir. Bu çelişiktir. Demek ki siyasetçilik suçlama yeri değildir. Sorunları çözmek için sabretmeyi bilmektir, gerektiği kadar emek vermektir. Eğer siyasetçi gerekli sabrı gösterir ve yeterince emek verirse bunun sonucunu mutlaka alacaktır.

Siyasetçilerin mutlaka seçilmeye yönelik bir tutkuya sahip olmalarını Yıldırım Demir olumlu bulmaz. Eğer bir siyasetçi ne pahasına olursa olsun seçilmeyi amaçlarsa kuralları çiğnemeyi göze alabilir. Bu çok tehlikelidir çünkü *"amaca ulaşmak için her yol geçerlidir"* ilkesini benimsemiş biri için hiçbir şeyin değeri olmayacaktır. Oysa Yıldırım Demir'e göre siyaset, kişisel bir hırs olamayacak kadar değerlidir ve halk yararına yapılmalıdır.

Yıldırım Demir'e göre, seçim çalışmaları sırasında *"olanaksız"* vaatlerde bulunmamak gerekir. Bu vaatler gerçekleşmediğinde siyasetçi zor durumda kalacaktır, öte yandan bu vaatleri dinleyen insanlar siyasetçiden uzaklaşacak, inandırıcılığı kalmayacaktır.

Yıldırım Demir, bir başarı varsa bunda herkesin payı olduğunu düşünmektedir. Siyasi başarılar asla tek kişilik değildir. Örneğin, belediye seçimleri kazanılmışsa, belediye de başarılı çalışmalar yapılmışsa bu sadece belediye başkanının değil; ailesinin, yakın çevresinin ve daha da önemlisi bu işleri gerçekleştiren belediye çalışanlarının sayesindedir. Başarı

toplamda bu ekibin ürünüdür. Ancak başarısızlık tek bir sorumluluk ister ve Yıldırım Demir, başarısızlığı kendisi üstlenir. Sözgelimi 1999'da babasının kaybettiği seçimlerde kimseyi suçlamamışlar ve kimseye darılmamışlardır. Sorumlu olarak kendilerini görmüşlerdir. Bu tutumun siyasette yaygınlaşmasının, siyasetçi-halk ilişkisini güçlendireceğini varsaymaktadır.

CHP'nin doksanlı yıllardan sonra *"liberal"* politikalara yakınlık duyması Yıldırım Demir'i rahatsız eder. O'na göre CHP'nin özüne dönerek iktisadi alanlarda devletçi bakışının çağa uygun hale getirilip savunulması gerekir. Türkiye'nin sorunlarına yönelik çözümleri veya geleceğe yönelik vaatlerini, devletçiliği de merkez alarak iktisadi bir söylemle yürütmesi gerektiğini önemser. Çözüm de, teorik veya siyasi çalışmalardan önce, burada yatmaktadır. Siyaset halk açısından sorunlara bakmak ve halk yararına çözümler bulmak olduğuna göre, CHP'nin öncelikle halkın iktisadi beklentilerini belirlemesi ve bu yönde bir tartışmayı açması gerekir. Bugünün ve geleceğin sorunları, Yıldırım Demir'e göre sol politikalarla çözümlenebilir.

CHP öğretisinin en temel ilkesi laikliktir. Laiklikten ödün vermekle halk, CHP'nin daha dindar olduğu kanaatine varmamış, daha olumsuz olacak biçimde halk giderek dinciliği benimsemiştir. Zaten laiklikle dindarlık arasında bir sorun yoktur. Hem dindar hem laik olunabilir, ancak dini siyasetin bir alanı olarak görmeye yönelik eğilimlere taviz vermek, CHP' nin kendisiyle çelişmesine neden olacaktır. Yıldırım Demir'e göre işte değişmesi gereken asıl konu budur; laiklik tavizsiz korunmalıdır.

Yıldırım Demir'in gelecekle ilgili derin kaygıları vardır. Bu nedenle siyasetçilere şimdiden gelecek seçimlere yönelik uyarıda bulunmak ister. Yıldırım Demir'e göre bundan sonra, hem yerel seçimlerde ve hem de genel seçimlerde sadece siyasi rakiplerle mücadele edilmeyecektir. Artık devlet, parti devletine dönüşmüştür ve dolayısıyla rakip sadece bir parti değil aynı zamanda devlet olanaklarıdır. İkinci olarak da özellikle Artvin gibi yerlerde, maden ve HES müteahhitleri bütün güçleriyle seçimde doğrudan taraf olacaklardır.

5.bölüm

olasılıkçı siyaset açısından

yıldırım demir

a)siyaset açısından

tanım

Her siyasetçinin bir siyaset tanımlaması vardır. Yaptığı işi bilmeden o işi yapmaya niyetlenmek çelişiktir, tutarsızlıktır. Yıldırım Demir'in de bir siyaset tanımı vardır. Yıldırım Demir'e göre siyaset; *"Halkın sorunlarını çözme etkinliğidir."* Bu tanıma dayalı olarak da iki tip siyasetçiden söz eder; ilki halkı önemsemeden kendi ilkelerini ve değerlerini egemen kılmayı dayatan, ikincisiyse sorunlara ve hayata halk açısından bakan siyasetçi tutumdur.

Yıldırım Demir, tanımlamasıyla zaten birincisini siyasetin

dışında bir alan olarak belirlemiştir. Madem siyaset halkın sorunlarını çözme etkinliğidir, bu durumda halkı önemsememek siyasetin dışında olacaktır. Belki onlar siyasetçi görünümündedir ama Yıldırım Demir açısından *"siyasetçi"* sayılmazlar.

Siyasetin kavramsal açılımıyla Yıldırım Demir'in tanımını sorgularsak; *"devletin etkinliklerini amaç, yöntem ve içerik olarak düzenlemek"* ile *"sorunlara ve hayata halk açısından bakmak"* anlayışı arasında uyumsuzluk yoktur. Devlet, halkın kurallar çerçevesinde örgütlü halidir. Kurumlar, kuruluşlar halkın ihtiyaçlarının karşılanma ve yönetilmesi üzerine kurulmuştur. Bu kurum ve kuruluşların işleyişini, üretim ve tüketim zincirinin düzenlenmesini gerçekleştirirken halkın soyutlanmış hali olan devleti de merkez alabilirsiniz, halkı da… Yıldırım Demir, halk açısından yaklaşmayı yeğlemekle siyasetin doğasına ters düşmemektedir, sorunlara yaklaşım merkezini halk olarak benimsemektedir.

Bir belediye başkanı olarak Yıldırım Demir, evrimci bir siyasetçidir ve her seçimde halkın onayını almak zorundadır. Bu durum halka yakınlığını artırır. Bu yüzden halkın yanında yer alması, oradan bakması, siyaset tanımını bu bakış açısıyla üretmesi doğaldır. Ancak sadece halkın onayı yüzünden bu belirleme oluşmamıştır, O aynı zamanda Sol gelenekten gelen bir Ardanuçludur. Ardanuç'ta halkı temel alan siyaset bakışı neredeyse bir geleneğe dönüşmüştür.

Aslında Yıldırım Demir'in birinci tip siyasetçi diye belirlediği; *"halkı önemsemeden kendi ilkelerini ve değerlerini egemen kılmayı dayatan"* siyasetçi tipi devrimci siyasetçi kavramına daha yakındır. Hangi öğretiyi benimsemiş olursa olsun dev-

rimci siyasetçi, *"yaşamalanında var olan toplumsal düzeni ve otoriteyi yeniden kurmayı amaçlayan"* siyasetçidir. Devrimcilerin hayata bakışının ve eylemlerinin merkezinde halk değil, kendi öğretileri vardır. Bu öğreti halkçılığı içerebilir de içermez de ama her koşulda tercih öğretiden yanadır.

"Halka rağmen halkı dönüştürmek isteyen" devrimci tutumlar bu tip siyasete örnek gösterilebilir. Örneğin, Rusya'da Narodnikler, Türkiye'de Halka Doğru Dergisi çevresi tam da bu bakış açısına sahiptir. Kemalizmin halkçılığı kavramsal olarak böyle değildir ama bazı uygulayıcılarının tutumu bu tür siyasi tavra denk düşmüştür, Recep Peker gibiler bu türden uygulamaları benimsemişlerdir.

"Halkı önemsemeden kendi ilkelerini ve değerlerini egemen kılmayı dayatan" siyasetin ilginç bir örneği daha vardır. Bu anlayış, kendi ilkelerini ve değerlerini gizleyerek halkın değerlerini savunup yetkiyi ele geçirmeye çalışan siyasetçilerde görülür. Bu hareketler siyasetin olumsuz içeriğine örnek siyasi hareketlerdir. Siyasetin, *"bir hedefe varmak için karşıdakilerin duygularını okşama, zayıf yönlerini kullanma, başkalarının uyuşmazlıklarından işini yürütme"* içeriğiyle siyaset yapanlar sorunlara halk açısından yaklaşmazlar. Siyaseti bu olumsuz içeriğiyle benimseyenler, halkın değerleriyle halkı okşama, zayıf yönlerini kullanmayı önceleyeceklerdir. Bunlar halk değerlerini ne kadar söylerse söylesinler, yine de egemenliği ele geçirdiklerinde kendi değerlerini dayatmayı istediklerinden Yıldırım Demir'in birinci tip dediği siyasetçi sınıfına girerler.

Yıldırım Demir, belki de evrimci siyaset açısından *"halkçı"* kavramına uygun bir siyasetçi tanımı yapmış ve kendisi de

bunu içten benimsemiştir. Tutumu ve uygulamalarına bakıldığında bu kolaylıkla görülecektir. Yeni yaptırdığı belediye binasında başkanın masası ve sandalyesiyle halkın gelip oturacağı masa ve sandalyenin aynı seviyede olması, bu açıdan değerlendirilebilecek bir tutumdur. Yine, başkanın odasının kapısının sürekli açık olması ve dışarıda beklemenin yasaklanması, kendi siyaset tanımıyla upuygundur. Yıldırım Demir'e göre; "*Belediye binasında bir tek kişi konuktur, o da başkan. Zamanı gelince gidecektir, ev sahibi halktır.*" Sadece bu tanımı yapmış olsa ama uygulamaları buna uyarsız olsaydı, zaten böyle bir kitap çalışması yapılamazdı.

ahlak

Her siyasetçi ahlakla yüzleşmeli ve kararlı bir ilkeler bütünüyle yaşamayı öğrenmelidir. Ancak bu çok zordur çünkü ahlak kendi başına öznellikler bütünüdür. Gerilimin birkaç kaynağı vardır; ilki, yetiştiği toplumun değerleri toplumun hepsine egemen değildir. İkincisi, kişisel ahlakı genel ahlakla çelişebilir. Üçüncüsü de ahlaki değerlerin geçmiş yaşantılardan türemiş olmasıdır. Oysa siyasetçi yeniliklere yakındır. Bu gerilimlerle baş edip bütünsel ve tutarlı ilkelere sahip olmak gerekir.

Yıldırım Demir'e göre *"yalan söylemeden siyaset yapılmaz"* diye bir önyargı olsa da siyaset yalan söylemeden yapılmalıdır. Bunu sağlamanın öncelikli yolu *"ölçülülük"*tür. Sözde ölçülülük, vaatte ölçülülük, eylemde ölçülülük… Ölçülülüğün bir başka yolu da içtenlikle kendini anlatmaktır. Tutamayacağı sözü vermeyen, yaptıklarını denetime açan, halktan yana sorumluluk duyan biri yalan söylemeden de, insanları kandırmadan da siyaset yapabilir.

O'na göre yalan söylenerek kısa vadede bir çözüm sağlansa bile doğru söylemek uzun vadede çözümün garantisidir. Bir isteği geri çevirirken koşulları içtenlikle anlatmak, *"Yapacağım."* deyip yapmamaktan daha güvenilirdir. Bu açıdan siyasi ahlakının temelini *"içtenlik"* ve *"ölçülülük"* olarak belirlemiştir.

Siyasetçi ne yaparsa yapsın, bir kısım insan onun yaptıklarını hep kendi değerleri dışında bulacaktır. Ancak içtenlik, kim olursa olsun insanları etkileyen bir tutumdur. Bu yüzden siyasetçiye karşı da olsalar, siyasetçi içtenlikliyse bu karşıtlıkları *"ahlaki"* aşağılamalar içermez. Bir siyasetçinin karşıtları tarafından saygı görmesi, onun en büyük kazancı olacak, yapıp etmeleri *"meşru"* sayılacaktır. Bu nedenle içtenliği, siyasetçi için saygı üreten bir tutum olarak belirleyebiliriz.

Ölçülülük de bu türden bir etki yapar; sevinçte ve tasada ölçülü davranmak, saygı ve güveni artırır. Yıldırım Demir'in kazandığı seçimlerden sonra büyük kutlamalar yapmamasının altında yatan da bu *"ölçülülüktür."*

Yıldırım Demir siyasete girmeden önce, 12 eylül koşullarından başlayarak ve babasının seçim süreçlerinde elde ettiği deneyimlerle sır tutmanın yaşamdaki karşılığını görmüştür. Sır tutmak, başkasının açığını kullanmamak, bir başka deyişle siyasetin olumsuz içeriğine rağmen sır tutup başkasının eksiğini kullanmamak erdemdir. Bu herhangi bir insan için bile zor bir kişilik özelliğidir. Siyasetçi için sır tutmanın daha büyük zorluklar içerdiği ortadadır. Yıldırım Demir, sır tutan biridir, böyle bilinir.

Yıldırım Demir, siyasete girmeden önce ahlakını üç temel

üzerine kurmuştur; *"içtenlik", "ölçülülük"* ve *"sır tutma"*... Bunlar doğal olarak onu güvenilir yapmıştır. Dolayısıyla ahlakın gerilimler oluşturan zemininde ayakta kalmayı başarmış, dikkatini işlerine verebilmiştir. Yıldırım Demir'in hedefi bir gün çocukların *"dürüstlük"* sözcüğünü duyduklarında kendisini anımsamalarıdır. Böyle bir hayat biçimini içselleştirmiş, babasından böyle görmüş, böyle bir hayatı yaşamış ve yaşamaya niyetlidir.

söylem

Söylem; siyasetçinin zihninin bildirimi, bilinç koşullarının zeminidir. Bilinç koşulları değiştikçe söylem de değişecektir ama genel olarak söylem, zihnin ön koşullarına bağlı kalmaya eğilimlidir. Zihnin ön koşulları, yani çocukluk dönemi ussallıktan uzaktır, dolayısıyla oluşan zemin duygusal bağlamlarla, önyargılarla örülmüştür. Bu nedenle siyasetçi söylemiyle yüzleşmeli, ussallıkla onu yeniden düzenlemeli ve sözüyle söylemi arasındaki çelişkileri gidermelidir.

Yıldırım Demir'in çocukluğu işçi hareketleri içinde geçmiştir. Gençliği sol söylem içindedir. Babası 12 Eylül'de tutuklanıp işkence görmüş biridir. Dolayısıyla hayatı ve kendini sol bakış içinde kavramıştır. Özellikle 12 Eylül'den önceki sol devrimcidir. Yaşamalanındaki bütün yapıları söküp toplumculuğa göre yeninden düzenlemeyi amaç edinmiştir. Bir adanmışlık gerektiren devrimcilik, Yıldırım Demir'in de bilinç koşullarını temellendirmiştir.

İş hayatına atıldıktan sonra ve okumalarını sürdürünce Yıldırım Demir, devrimci siyasetin olmadığı yerde evrimci siyasete kapalı kalmamak gerektiğini anlamıştır. Bu yüzden evrimci siyasete

yönelmiş, belediye başkanlığına da aday olmuştur. Ancak devrimci söylem zihninde kök salmıştır ve ne söylese, o bilinç zeminine göre biçimlenmektedir. Devrimci siyasetin ilkeleri temel alan bakışı yerine halkın sorunlarını bu ilkelere uyarlı çözmeyi seçtiğinde, çözümlemesi gereken bir ikilemi de seçmiştir. Bununla yüzleşip zihnini buna göre düzenlemesi gerekir.

Devrimci söylem, coşkulu hitabete ve slogan üretmeye uyarlıdır. Yıldırım Demir bunun kitleler karşısındaki etkisini gözlemlemiştir. Bu yüzden bunları devam ettirmek gerektiğin bilincindedir. Ancak devrimci söylemin ilkeleri merkez alan tutumundan ayrıldığında, buna uyarlı bir söz söyleme biçimini de öğrenmesi gerekmiştir.

Yıldırım Demir'in bu gerilimden tümden arındığı söylenemez. Ölçülü olmayı benimsemiş kişiliğinin yardımıyla belki daha az çelişkili ortamla karşılaşmaktadır ama yine de zaman zaman söylemiyle sözü arasında dikkatle bakınca görülen çelişkiler oluşmaktadır. Bundan tümden kurtulmak olanaklı değildir ancak kontrol altında tutmak, onun ayrımına varmak, onu yönetmek gerekir.

Yıldırım Demir eğer Ardanuç'ta belediye başkanı olmasa bu gerilimi yönlendirmeyi başaramayabilir, birçok pot kırarak halk üstündeki etkisi azalabilirdi. Ancak Ardanuç, 12 Eylül'den önce büyük bir sol kültür oluşturmuş, 12 Eylül'ün baskısı ve cezalandırmasına karşın *(ki zaman zaman bu cezalandırmanın sürdüğünden söz edilmektedir)* bir sol geleneğe sahiptir. Dolayısıyla sol söylemin sözünü etkilemesi büyük ölçüde yadırganmamaktadır. Nihayetinde Ardanuçluların bilinç koşullarında sol söylem, kulaklarında sol sloganlar vardır.

eylem

Eylem; insanın kendi dışındaki nesneleri, nesne ilişkilerini, olguları ve olgu ilişkilerini etkilemesidir. Siyasetçi, kaçınılmaz olarak eylemcidir. Siyasetin doğası gereği siyasetçinin kendi dışındaki nesneleri ve insanları etkilemesi gerekir. Her etki, önünde sonunda bir tepki doğuracaktır; dolayısıyla siyasetçi tepkilere alışmak, belki daha önceden onları hesaplamak ve onları yönetmeyi başarmak zorundadır.

Yıldırım Demir, belediye başkanı olarak bir şey yaptığında ondan olumlu etkilenenlerin de olumsuz etkilenenlerin de olduğunun farkındadır. Hatta var olan bir durumu değiştirmeye kalktığında, kendini belediye başkanı yapmış olan çevre bile ona karşı durabilmektedir. Oysa belediye başkanı iş görmek zorundadır; nesnelerin yerini değiştirmeli, yeni ilişkiler üretmelidir.

(başkan sokakta bir dedeyle) foto 19

Bu konuda Yıldırım Demir açıklığı çözüm olarak görür. Ne yapacaksa, ilgili taraflara içtenlikle açıklayarak bunu yapmayı bir yöntem olarak belirler. Örneğin, belediye başkanlığının ilk döneminde belediyenin borcunun çok büyük olması nedeniyle daha önce belediye tarafından yapılan dükkanların esnafa satılması kararını bir toplantı yaparak halka açıklamış, tepki ve önerileri almıştır.

Bu tutum siyaset anlayışının da bir sonucudur; madem halktan yana sorunlar çözülecektir, o zaman halk da çözümün bir parçası olmalıdır. Herhangi bir eylemde bulunmak, durumu

değiştirmeyi gerektiğinden birilerinin rahatsız olması kaçınılmazdır. Bu durumda, rahatsız olanların rahatsızlıklarının telafi edilmesi halk açısından sorunların çözümünün eylemdeki karşılığı olacaktır. Yıldırım Demir, üç dönem de eylemlerinde bu yöntemi benimseyerek tutarlı kalmayı başarabilmiştir.

çevre

Siyasetçi toplumsal bir iş üstlenmiştir ve kendisi de toplumsal bir varlıktır. Bir ailesi vardır, arkadaşları vardır, partilileri vardır; etnik kökeni, dini inanışı ve öğretisi vardır. Bu yakınlığa karşın toplumun her bireyini eşit tutmakla yükümlü olacaktır. Bunu başarmak hiç de kolay değildir. Bir şeyi yaparken yakınlarına zarar verme olasılığı duygularını, dolayısıyla düşüncelerini ele geçirebilir. Yahut onların talebi adaletli davranmasını engelleyebilir. Siyasetçinin en büyük sınavlarından biri kendi çevresiyle ilişkisidir.

Yıldırım Demir, babasının bir siyasetçi olması nedeniyle ve dolayısıyla bir siyasetçinin çocuğu olması nedeniyle çevrenin siyasetçiden beklentilerini yaşamış biridir. Buna karşın babasının gösterdiği tutum, onun da siyasetçi olarak yakın çevresiyle ilişkisinde denge oluşturması için örnek olmuştur. Babası bir belediye başkanıdır ama hiçbir zaman çocuklarına yahut yakın çevresine ayrıcalıklı davranmamış, bunu çocukları ve yakın çevresine içtenlikle açıklayarak başarmıştır. Yıldırım Demir de ilişkilerde *"denge"* dediği bir sınırı oluşturarak bu zorluğu aşmayı başarmanın yolunu bulmuştur.

Eğer bu dengeyi kuramazsa çocuğu, eşi, ailesi, partilisi, arkadaş grubu veya köylüsü Yıldırım Demir'in elinde bulundurduğu siyasi gücü kullanabilir ve siyasetçinin meşruluğunu

sağlayan *"adalet"* duygusu zedelenebilir. Bu yüzden Yıldırım Demir, kendi yakın çevresine, bu konudaki duyarlılığını içtenlikle açıklamış, tutum ve davranışlarıyla da bunu başarmıştır. Dengeli ilişki kurma becerisi, insanların Yıldırım Demir'i zorlayacak beklenti yahut taleplerinden uzak tutmuştur.

Yıldırım Demir gerekmedikçe kendisi bile makam arabasını kullanmamış, belediye başkanı olmasının kolaylıklarını yaşamaktan uzak durmuştur. Bu tutumu, yakın çevresinin de bu konuda duyarlı davranmasına yol açmış, bunu bir alışkanlık haline getirmiştir.

rastlantı

Siyasetçi, başarıda koşulların katkısını hesaplamalı; kendini sağlıklı algılamalıdır. Zaman zaman rastlantı, siyasetçinin eylem ve etkinliklerini kolaylaştırıp koşulları öyle dönüştürür ki siyasetçi kendi hayalinin üzerinde başarılar elde edebilir. Bu durumda siyasetçinin kendini sağlıklı kavraması güçleşecektir. Çevresi onu, kendini sağlıklı algılamasının önüne geçecek biçimde yüceltebilir. Ancak bu yanılgı siyasetçiyi bitirebilir. Bundan kaçınmanın yollarını bulmalıdır.

Rastlantı, farklı nedenlerle oluşan süreçlerin zamansal yahut mekansal kesişimidir. Bu kesişim beklenmedik ve hayal edilmedik olanaklar yahut olanaksızlıklar yaratır. Siyasetçi bu yeni duruma hazırlıklı değildir ve eğer koşullar onun yararına dönüşmüşse bunu şans olarak görecektir. Bir başka deyişle talih onun başına konmuş olacaktır. Bunu değerlendirebilir ama bunun kendiyle doğrudan ilgili olmadığını bilmelidir. Bu bakış açısını kaybetmek, sonraki süreçte işleri karmakarışık hale getirip siyasetçiyi sorun haline dönüştürebilir.

Yıldırım Demir kendinin farkında olan biridir. Başarılarını ve başarısızlıklarını ussallıkla çözümler, ölçer ve değerlendirir. Babasının seçimi küçük bir farkla kaybetmesinin ve ardından vefatının, kendini adaylığa sürükleyen beklentiyi başlattığının farkındadır. Ardanuç'taki sol hareketlerin kendi adaylığında birleşmesinde gösterilen emeği unutmamayı önemser. Toplantılar yapılır, tartışmalar yapılır. Ancak aynı dönemde ülkenin başka yerlerinde sol hareketlerin bir çatı altında birleşemediği halde Ardanuç'ta birleşmelerinin altında, küçük bir oyla kaybedilen belediye başkanlığı ve seçimi kaybeden babasının ölümünün duygusal etkisi ortadadır. Buna karşın, Ardanuç'taki sol hareketin uzlaşıcı tutumunun etkisi de dikkat çekicidir. Yıldırım Demir bütün bu nedenleri belleğinde saklamayı bilmiştir.

Yıldırım Demir, rastlantıların insanın yelkenine rüzgar taşıyabildiği gibi gemisini de batırabileceğini bilir. Bu nedenle ussallığı merkez almaktan geri durmamakta, kendini sağlıklı kavramaktadır. Örneğin, üçüncü dönemde bir önceki seçime göre oyunun gerilemesini sorgular ve bu bilinçle planlar yapar. Bu olumsuz gelişmeye karşın, koşullar yeni bir olanak doğurmuştur. Artvin'de AKP rüzgarına karşı direnen tek belediye başkanı kendisi olmuştur. Artvin'in Türkiye sol siyasetindeki yeri nedeniyle bütün dikkatler üzerine çevrilmiştir. Bu da rastlantının ortaya çıkardığı koşulların sonucudur. Artvin'deki belediyelerin kaybedilmesiyle kendisi arasında bir ilişki yoktur. Bu yeni durum dikkatlerin Ardanuç'a ve dolayısıyla Yıldırım Demir'e çevrilmesine neden olmuştur. Rastlantının kendisine fırsatlar sunduğunun farkındadır.

Siyasetçinin kendini doğru algılamasının ölçütlerinden biri de kendi yanılgılarının farkına varmasıdır. Yanılgı, tercihlerden doğan hatadır. Niyetten bağımsız olduğundan yanlış sayılmaz, hatadır ama siyasetçi bir hata yaptığında herkes için yapmış olur. Bu yüzden yanılmamaya özen göstermelidir. Buna karşın insanın yanılgısı kaçınılmazdır. Hayatın olasılıkları insanın hayal gücünden fazladır ve dolayısıyla tercih yaparken bütün olanları hesaba katmak imkansızdır. Bazen bilmeden de hata yapılır; siyasetçiye başvuranlar, hemen *"evet"* ya da *"hayır"*ı duymak isterler. Örneğin, Güleş Köyü'ndeki cami için kendi partisinden biri gelip hoparlör ister ancak o an belediyede hoparlör yoktur, bu yüzden Yıldırım Demir, bu isteğe *"hayır"* der. Ancak daha sonra yine Güleş Köyü'nden başka bir partiden biri gelir, o zaman hoparlör bulunduğu için *"evet"* der. Partilisinin gönlü kırılır ve Yıldırım Demir'i suçlar. Ne var ki siyasette bu tür hatalar kaçınılmazdır. Bunları kabullenmek, olasıysa gönül almak gerekir.

Yıldırım Demir, özeleştiri kültüründen gelen biri olarak yanılgılardan uzak durmanın yolunu ussallıkta görmüştür. Bir şeyi yaparken ölçüp biçmek, olasılıkları değerlendirmek yanılgılardan sakınmanın yoludur. Bazen insan heyecanla bir şeyi yapmaya niyetlenebilir; heyecan, coşku, aklımızı doğru kullanmamızı engelleyebilir. Bu yüzden Yıldırım Demir heyecanlıyken, üzüntülüyken, sevinçliyken söz vermemeyi, bir konuda karar almamayı ilke edinmiştir. Sakinleştikten sonra enine boyuna düşünerek karar almaya özen göstermiştir. Kendisinin istekleri *"kuluçkaya yatırma"* fikri buradan doğmuştur.

Bu tutumu Yıldırım Demir'in daha az yanılmasına neden ol-

muştur. Yanılgıları, başarısızlıkları da vardır. Ancak bu yanılgı ve başarısızlıklarının oranı, siyasetçiler için kabullenilebilecek düzeydedir. Bu yüzden halk onun yanılgılarını, Yıldırım demir'i cezalandıracak bir çoklukta görmemiş ve üç dönem boyunca CHP'den başkan seçmiştir.

Yaşamalanı

Siyaset, yaşamalanına dayanır çünkü toplumun bedeni yaşamalanıdır. Özellikle de yaşamalanının üretim-tüketim zinciri siyasetin temel ilgi alanıdır. Siyasetçi yaşamalanın olanaklarını çoğaltmakla, olanaksızlıklarını ortadan kaldırmakla yükümlüdür. Bu siyasetçilerin yazgısını belirleyen bir iştir. Özellikle evrimci siyasetçiler, önünde sonunda insanların ihtiyaçlarının karşılanmasıyla sınava tutulurlar. *"Karnı doymamış"* insanın ne yapacağı belli değildir.

Yıldırım Demir, Ardanuç'un belediye başkanı olduğunda, Ardanuç'un sorunlarının da merkezi olmuştur. 2004 seçimlerini kazandığında ilk büyük zorlukla karşılaşmıştır. Partisi iktidarda değildir ve belediyenin gelirleri, geçmiş dönemde yapılan borç nedeniyle faize gitmektedir. Bu zorluğu yeni kaynaklar bularak ve tasarruf yaparak çözebilmiştir.

Ardanuç, göç veren bir yerdir ve bunu engellemek en azından kısa zamanda olanaklı değildir. Köyden kente göç, sanayileşmeyle birlikte artmış, yarı göçebe hayvancılığın zorluğu ve ilçede yetersiz olan tarım arazileri bu göçü hızlandırmıştır. Giderek nüfus azalmakta, bazı köyler boşalmaktadır. Belediyenin bu sürecin önünde durması olanaksızdır, belediyenin gücünün çok üstünde bir eğim vardır.

Yine de Yıldırım Demir göçün önlenmesine, Ardanuç'un zen-

ginleşmesine, yeni iktisadi kaynaklar elde edilmesine yönelik araştırmaları sürdürmüştür. Sadece belediyenin işleriyle uğraşmak Ardanuç için yeterli değildir. Ardanuç iktisadını güçlendirecek çözümler gerekmiştir. Bu doğrultuda; doğa ve kültür turizmi, arıcılık ve hatta ilçede bir yüksek okulun açılışı için çaba göstermiştir. Dönemin siyasi koşulları, muhalefetteki bir belediyenin başarılı olmasına yardım etmemiştir. Özel çabalar, dışarıdaki Ardanuçların yardımı gibi ek birikimlere ihtiyaç vardır.

Üç dönem içinde yaptığı onca çalışmaya karşın göçün önüne geçebilmek mümkün olmamıştır. CHP'nin iktidar olanaklarından uzak kaldığı bu dönemde, devlet kaynakları Ardanuç'a kısıklı ulamıştır. Ardanuç, genel siyasette hiç etkili olmamış, bir milletvekiliyle mecliste bulunmamıştır. Komşu ilçelerin meclisteki gücü, onların devlet olanaklarından daha çok yararlanmasını sağlamıştır. Yıldırım Demir, kısıtlı olanakları aşmak için daha fazla alın teri dökmek zorunda kalmıştır.

adalet

Adalet, siyasetçinin içselleştirmesi gereken bir dengeleyicidir. Hukuk, kimi zaman adaleti sağlamayabilir, siyasetçi hukukun açık bıraktığı alanları doldurarak adaleti sağlayabilir ve meşru bir siyasetçiye dönüşebilir. Bunu yapmazsa, hukuka uymaz ya da adaleti sağlamak için hukukun bıraktığı boşlukları doldurmazsa bu durumda çözümleri ya da yaptıkları halk tarafından onanmayacak, kabul görmeyecek ve halkın yardımını alamayacaktır.

Yıldırım Demir, yaptığı işlerde işlerin kaynağını hukukta bulur. Zaten kendisinin aldığı yetkinin kaynağı da hukuktur. Ona

uymak zorunluluktur ama Yıldırım Demir, yaygın olmayacak bir biçimde hukuka yürekten bağlıdır. Ne var ki hukuk, halk yararına çözümler üretmede yer yer boşluklar bırakmıştır. Bu boşlukları halk yararına ve adilce çözmesi gerekir. Hukuka bağlılık adaletin kaynağıdır ama asıl hukukun boş bıraktığı alanlarda adaletli davranmak toplum tarafından izlenmektedir. Hukuku adaletli davranmak için zorlayabilirsiniz yahut özel çıkar için de zorlayabilirsiniz. Bunu halk izler, bilir. Zamanı gelince de cezasını keser.

Yıldırım Demir sorunların çözümünde adaleti önceler. Tüm personeline adaletli ve eşit davranır. Yardımlarda oy versin vermesin ayrım gözetmez. Sözgelimi öğrencilere kırtasiye yardımı yaparken bütün öğrencileri eşit tutmuştur. Belediye çalışanları için de aynı tutumdan söz edebiliriz, esnaf için de...

liderlik

Her siyasetçi liderdir ama lider kişiliğe sahip olmayabilir. Lider kişiliğin özelliklerinin başında cesaret gelir. Kararlılık, güvenirlilik, tutarlılık, adil olma, sır saklama, koruma, hitabet ve elbette insanlara umut verme de liderlik özelliklerindendir. Bütün bunlara sahip biri, kolaylıkla kitleleri harekete geçirir ve aynı zamanda sorunları çözebilir.

Yıldırım Demir bir siyasetçi olduğundan doğal olarak lider görülmektedir, ancak kişiliği liderliğe uygun mudur? Bunu anlamak için genel olarak liderlerin kişilik özellikleriyle Yıldırım Demir'in kişilik özelliklerini karşılaştırmak gerekir.

Liderlik özelliklerinin başında cesaret gelir. Yıldırım Demir cesur biridir. Herkes sustuğunda konuşur ve ilkelerinden geri adım atmaz. Cesaret, duygulara dayandığından bek-

lenmedik patlamalar içerir ama aynı zamanda beklenmedik çöküntüleri de beraberinde getirebilir. Eğer cesaret zihinsel bir zemine dayanıyorsa, orada hesaplı bir tutum vardır. Dolayısıyla istikrarlı bir tutum olarak karşımıza çıkacaktır. Yıldırım Demir'in cesareti zihne dayanır, ani çıkışlar ve çöküşler içermez, istikrarlıdır.

Kararlılık açısından da Yıldırım Demir lider bir tutum içindedir. Fikirlerini istikrarlı bir biçimde savunmasıyla tanınır. Ancak kararlılık, bazen insanları üzecek kararlar almayı da zorlayabilir. Bazı kararlar adaletli olmakla sorunları çözmek arasında bir tercih gerektirir. Bu zamanlarda Yıldırım Demir adil olmayı seçmektedir. Bu tutumu zaman zaman zorluklar yaşamasına neden olmaktadır. Adil olmakla sorunları çözmek arasındaki ikirciklilik, kararlılığını etkilemektedir.

Söz elbette siyasetçinin kılıcıdır. Yıldırım Demir söz söyleme konusunda çok etkilidir. Sakin doğasına karşın kürsüde, gençliğinde okuduğu şiirler gibi coşkundur. Mitinglerdeki söylevleri, çevre siyasetçiler tarafından da yüceltilir. Konuşması *"hakaret"* içermediğinden rakipleri tarafından da dinlenen bir hatiptir. İnce belirlemeleri, fikirleri sloganlaştırma becerisi özel bir takipçi topluluğunun oluşmasına neden olmuştur. Konuşması sadece şikayetlerden oluşmaz, umut vericidir.

Dinleyicileri umutlandırması, koşulların giderek ağırlaştığı zamanlarda istisnai bir özelliktir. Yer yer kendi kitlesi arasında ortaya çıkan gerilimleri bile, konuşmasıyla bir anda bitirir. Bu birleştirici özelliği de lider kişiliğin belirtilerindendir. Jest ve mimikleri etkin kullanır. Konuşması önünde sonunda haklılığının kanıtlandığı bir hoşnutlukla biter. Bu hem liderliğin hem siyasetçinin olmazsa olmazıdır.

Yıldırım Demir, liderlik kişiliğine yatkın biridir ve koşullar uyarlı olursa liderliği üstlenebilir. Ardanuç'ta, babasının seçimi kaybetmesinden sonra ortaya çıkan karışıklıkta kişiliğiyle gerilimleri dindirip farklılıkları birleştirmiştir. Bu onun başka koşullarda da liderlik yapabileceğini göstermektedir. Ancak bazı zorlukları vardır; özellikle karar vermekle adil olmak arasındaki tercihte adil olmayı seçmesi, onun etkisini azaltmaktadır. Oysa siyaset eylem gerektirir ve her eylemde adalet bir miktar ezilir. Hiçbir eylem yoktur ki tümden adil olabilsin. Önemli olan siyasetçinin içtenlikli olması ve halk açısından bir karar vermiş olmasıdır.

b)olasılık açısından

bilinç koşulları

Olasılıkçı siyasetçi, varoluşun ve ilişkilerin olasılıklarını kavrayacak yetkin bir bilince sahip olmalıdır. Yetkin bilince sahip olunca görüsü artacak, olasılıklar çokluğu içinde olanaklı azlığı sezebilecektir. Bu yüzden yetkin bilinç koşulları olasılıkçı siyasetçinin olmazsa olmazıdır.

Yıldırım Demir'in bilinç koşulları, olasılıkçı bir siyasetçi için yeterlidir. Öncelikle gazete okuyan bir ailede büyümüştür. Hem dedesi hem de babası günlük gazete okuyup dillendirmiştir. Günceli takip eden bir ailede günceli takip ederek büyümek; gelişmelerin, beklentilerin, eleştirilerin de farkında olmak demektir. Elbette hangi nedenlerin hangi sonuçları doğurduğunu da izlemek demektir.

Murgul yıllarında işçilerin içinde büyümüştür. Babası sendikacıdır ve sendikacılığa tanık olmuştur. Bu deneyim, Türkiye'de pek çok insanın yaşamasının mümkün olmadığı bir

deneyimdir. İşçi lojmanlarında oturmuşlardır. İşçilerin konuşmalarını, tartışmalarını dinlemiştir. Yetmişli yılların işçileri, bugünden farklı olarak sınıf bilincine sahiptir. Okurlar, yazarlar, tartışırlar. Dayanışma içindedirler, mücadele ederler, yeri gelir çatışırlar. Bir yandan eylemcidirler, bir yandan da teoriyle ilgilenirler. Bu az bulunacak bir iklimdir. Yıldırım Demir'in eleştiriye açık bir zihne sahip olmasında bu yaşantının etkisi büyüktür.

Çocukluk hayatının onun siyasi görüsünü artıracak bir başka etkisi, sevgiye doymasıdır. Babasına verilen değer nedeniyle işçiler arasında sevilir. Sevgiye doymuş olmak, karmaşık davranışlara yönelmek yerine fikirlere yönelmeyi kolaylaştırmaktadır. Bu açıdan Murgul deneyimi, Yıldırım Demir'in bilinç ve bilinçaltını şekillendiren zengin bir siyasi deneyimdir denebilir.

Ardanuç'a geldikten sonra da siyaset Yıldırım Demir'in doğal bir uzantısı olarak sürüp gitmiştir. Dedesinin etrafında biriken aile hem eğlenir hem siyasi tartışmalar yürütür. Bu siyasi tartışmalar, teorik siyaset olduğu gibi doğrudan belediyecilikle ilgili uygulamalı siyaset de olabilmektedir. Özellikle babasının belediyeci olmasıyla birlikte, belediye sorunları ve çözümleri Yıldırım Demir'in ailesinin yemek sohbetlerinin konusu haline gelmiştir.

Ardanuç, 12 Eylüle kadar *"küçük Moskova"* diye anılan toplumcu siyasetin en yoğun yaşandığı yerlerden biridir. Siyaset insan hayatının önceliği haline gelmiştir. Her yerde siyaset konuşulur, her yerde siyasi tartışmalar olur. Özellikle Halkevlerinde yapılan tartışma ve eleştiriler, Yıldırım Demir'in siyasi kültürünü oluşturmuştur. Bilinci, tartışmalı siyasete yatkın

gelişmiştir. Her zaman fikrine karşı bir eleştiri olasılığı içinde düşünmeyi öğrenmiştir.

Çocuklar için örnek alacakları kişilikler, onların gelişiminde önemli yer tutar. Çocukken Yıldırım Demir'in örnek alıp evrildiği kişiliklerin başında ağabeyleri, babası Fikri Bey ve dedesi İbrahim gelir. Hepsi de siyasete yakın kişiliklerdir. Özellikle Dedesi insanları birleştirici kişiliğiyle öne çıkar. Öte yandan Ardanuç'taki gençlik, siyasi açıdan Yıldırım Demir'in örnek aldığı kişilerden oluşmaktadır. Yıldırım Demir büyüdükçe bu kişilikleri de eleştirecek, kendi kişiliğini böylece oluşturabilecektir çünkü eleştiri kültürüyle bilinci belirginleşmiştir.

Birçok erkek çocuk babasının yetkin olduğu alandan genellikle uzaklaşır. Yıldırım Demir de belki böyle bir tercih yapmış, siyaset dışı bir alanda, veterinerlikle hayatını sürdürmeyi yeğlemiştir. Ancak babası öldükten sonra siyasete girer ve babasıyla kendisi arasında bir siyaset yapma farkı oluşturur. Ona göre basıyla siyaset yapma farkı küçüktür ama önemlidir. Babası yer yer duygularını öncelemektedir ama Yıldırım Demir duygular yerine aklı öncelemeyi tercih eder.

Babasıyla birlikte seçim çalışmaları yapmış, seçim deneyimi elde etmiş, başarıyı ve başarısızlığı onun seçim serüveninde tatmıştır. Babasının başarıda ve başarısızlıktaki tepkilerini, başarıya ve başarısızlığa giden yolu izleme ve deneyimleme olanağı bulmuştur. Başarıda ve başarısızlıktaki tartışmaların içinde yer almış, belediyecilikle ilgi birikimi bu tartışmalarla örülmüştür.

Siyasetle ilgili görüsünün ilk dönüşüm yaşadığı yerse üniversitedir. Orada farklı siyasi bakıştan insanlarla tanışmış, on-

larla düşüncelerinin farklı olmasının kaynağını araştırmıştır. Farklılıkları aklıyla gerekçelendirmeye çalışmış ve bu ayrımların derin olmadığını gözlemlemiştir. Bu dönemde siyasi okumaları artmış, özellikle Kipling'i rehber edinmiştir. Hasan Hüseyin'in, Nazım Hikmet'in ve Ahmet Arif'in şiirlerine tutkundur. Her üç ozanın da toplumculuğu ve eyleme dönük söylemleri onun eylem üzerinde yoğunlaşmasına neden olmuştur. Üniversite çağı için uyarlı olan Erich Fromm'un kitaplarını okusa da daha çok Uğur Mumcu'nun çözümcülüğünden etkilenmiştir. Uğur Mumcu, söylemini eylem üzerinden yürütmektedir ve bu Yıldırım Demir'in ilgisini çeker.

Bir ara felsefeye de yoğunlaşmış, Orhan Hançerlioğlu'nun Felsefe Sözlüğü'nü madde madde yazarak öğrenmeye çalışmıştır. Felsefe düşünceyi öncelediğinden eyleme dönük yazılara daha çok ağırlık vermiş ve sözlüğü bırakıp siyasi içerikli kitaplara yönelmiştir. Yıldırım Demir, eylemi merkez alan kitaplarda umut olduğuna inanmaktadır. Okumaları bu yönde olmuştur.

Ahlaki değerleri de bu dönemde keskinleşir. Erich Fromm'u okumasına karşın devrimci ahlak dediği, devrimciler arasında ortaya çıkmış katı kurallar silsilesini benimsemeyi yeğlemiştir. Bu değerler sistemi yer yer onu zorlasa da gerek ailenin siyasi gelenekleri, gerekse yaşadığı kasabanın küçüklüğü bu değerleri kişilik değerleri haline getirmesine neden olmuştur.

Bu tür önyargılar içermesine karşın Yıldırım Demir'in bilinci çağdaşlarına göre yüksek bir görüye sahip ve zihinsel bağımsızlığa yakındır. Öyle olmalıdır ki toplumcu devrimciliği savunan akranlarından ayrılarak sosyal demokrat bir evrimci

siyasetçiliği tercih edebilmiştir.

Büyük dedesi İbrahim'in telkinleri ve elbette 12 Eylül koşulları, Yıldırım Demir'in ketum bir insan olmasını sağlamıştır. Her yerde ileri geri konuşmaktan hoşlanmayan biridir. Gerektiğinde konuşmayı bilen, bu yüzden de dilinden pek çekmeyen bir siyasetçidir. Siyasetçi zaten sorunlarla ilgilenmek zorundadır, bir de kendi diliyle oluşturduğu sorunlara enerji harcarsa başka konulara zaman ve enerji harcamakta zorlanır. Oysa ondan beklenen halk yararına sorunları çözmesidir. Bu yüzden ketumluk, bir siyasetçi için oldukça kullanışlı bir iç disiplindir. Öte yandan bir güven aracıdır ve susmanın getirdiği güçle siyasetçinin etki alanını genişletir.

Yıldırım Demir'in veterinerliği, beklenmedik bir görü oluşturmasını sağlamıştır. Öncelikle köylülerle ve bütün hayvan yetiştiricileriyle derin bir duygusal bağ kurmuş ve oradan, yani halkın içinden siyasete bakma olanağı bulmuştur. Veterinerliği sırasında babasının belediye başkanı olması, halkın belediyeden beklentileri ve babasının siyasetine yönelik tutumları, onun bakış açısını etkilemiştir. Bir şey yaparken halkın nasıl tepki vereceğine yönelik olasılıkların farkındadır.

Yıldırım Demir'in bilinç koşulları, olasılıkçı bir siyasetçi açısından yeterlidir. Çağı anlayacak bir birikim, siyaseti yürütecek bir deneyim ve olasılıklardan olanaklıyı seçecek kararlılık ve görüsü vardır. Yıldırım Demir, olasılıkçı siyasetçi açısından örnek bir bilince sahiptir.

tahmin edebilirlik

Varoluş, çoklu ilişkiler barındırır. Yetkin bir görü, bu ilişkilerin olasılıklarını kavrayacaktır. Dolayısıyla hangisinin olabileceği-

ne yönelik bir tahmin de oluşturacaktır. O halde denebilir ki yetkin bilince sahip biri olasılıklar içinden olanaklı olanları sezebilir. Olasılıklar çokluktur ama koşullara uyarlı olasılıklar, bir diğer deyişle olanaklılar azlıktır. Yetkin bilince sahip biri bu olanaklıları görür ve onların içinden kendi amacına yakın olanın gerçekleşmesine etki etmeye çalışır.

Yıldırım Demir, tahmin edebilirlik açısından etkin bir görüye sahiptir diyebilirim. Onun olasılıklar içinde olanaklıyı seçebildiğinin en iyi örneği; Ardanuç'tan üç sandık açılınca, CHP'nin Türkiye ortalamasını doğru tutturmasıdır. Bu sadece seçimlere yönelik değildir, toplumun dönüşümü ve beklentileri üzerinde de bu görüye sahiptir. Sorunları çözmeden önce hangisinin olabilir olduğu üzerine tahmin etmeyi bir alışkanlık haline getirmiştir. Örneğin 2014 yerel seçimlerinin sürprizler getireceğini daha önceden görüp uyarılarını yapmıştır. Benzer şekilde, bundan sonraki seçimlerde de farklı yöntemler kullanılacağını, farklı etkenlerin devreye gireceğine yönelik öngörüsünü şimdiden paylaşmaktan çekinmemiştir.

Denilebilir ki Yıldırım Demir, olasılıkların da olanaklıların da farkındadır. Olanaklara etki ederek amacına uygun dönüşümler sağlamaya çalışmaktadır. Bu tam da olasılıkçı siyasetçi tutumudur.

kendi sınırlarının farkında olma

Olasılıkçı siyasetçi, olasılıklar içinde olanaklıları seçer ama olanaklılar hiçbir zaman bir tane olmaz. Demek ki bir şeyin birkaç olası hali vardır, birini tercih etmek mümkündür. Ancak kesin olarak onun olacağını bilmek mümkün değildir. Bu yüzden olasılıkçı siyasetçi, olanaklı gördüklerine hazırlıklı ol-

malıdır. Dolayısıyla olasılıkçı siyasetçi daha baştan yanılgıyı da kabullenir, böylece yanılmaya da hazırlıklı olacaktır.

Yıldırım Demir, halkın olumsuz etkileneceği bir karar alacağı zaman olasılıkları değerlendirip nelerin olanaklı olduğunu belirler ve bunu gerekirse halkla paylaşır. Neler olabileceğini onların da bilmesini ister. Halk, olasılıkların kendiyle ilgili sonuçlarını değerlendirme fırsatı bulmuş olur. Böylece Yıldırım Demir'e güven kaybı yaşanmaz. Öte yandan bir sorunun birkaç çözümü vardır ve bunların sadece birkaçını halkla paylaşmak uygun olur. Eğer halka sunulan çözüm önerileri koşullar nedeniyle gerçekleşemiyorsa bu durumda açıklanmamış çözüm önerilerinin dillendirilmesi, halkın umudunu güçlendirir. Siyasetçi, halkı çözümsüzlüğe götüremez; siyasetçinin işlevi, Yıldırım Demir'e göre halkın umudunu güçlendirmektir.

Yıldırım Demir'i tanıyan herhangi biri onun kendi sınırlarının ayrımında olduğunu hisseder. Nerede siyaset yaptığının farkındadır, çözümlerinin etki alanı bilir ve başkalarına bunu örneklerken sınırları da dillendirir. Bu özelliği çevresine güven vermektedir.

ekip oluşturma

Olasılıkçı siyasetçi yetkin bir bilince sahip olsa da hayatın her alanındaki olasılıkları görebilecek bir görüde bulunması olanaksızdır. Yetkin bilinç, kendi sınırını bilen bilinçtir. Kendi sınırını bilmek yardım almanın da ilk adımıdır. Bu nedenle olasılıkçı siyasetçi ekip çalışması yapmayı yeğler. Böylece yetkin görüler artacak, sorunların çözümü için daha fazla bakış açısı elde edilecektir.

Yıldırım Demir, siyasi hayata atılmadan önce babasının ekibinin bir parçasıdır. Birlikte hareket etmeye alışıktır. Hatta üniversite hayatında Elazığ'ın siyasi koşullarında bireysel olarak değil de ekip olarak var olabilmişler, bu dayanışmayla zorlu koşullarda yaşama olanağı bulmuşlardır. Siyaset hayatına atıldığında, Elazığ'daki folklor hocasından bir mektup alır. Zekeriya Pehlivan mektubunda; *"Merdivenleri kiminle çıkıyorsan, onlarla inmelisin."* diye öğütte bulunmuştur. Yıldırım Demir bu öğüdü çok önemser. Siyasi çalışmaların ekip dayanışmasıyla sürdürmeye, ekibiyle ilişkisini adil tutmaya özen gösterir. Herhangi bir alanda ihtiyaç duyduğunda da o alanla ilgili yetkin insanlara başvurmaktan, onlardan oluşan ekiplerle çalışmaktan geri durmaz.

Yıldırım Demir, ekip çalışmasına uyarlı bir kişiliktir. Bir olasılıkçı siyasetçi için gerekli ekip duyarlılığına sahip olduğu söylenebilir. Bu O'nun büyük bir ailede yaşamış olmasıyla da ilgili olabilir, toplumcu gençliğiyle de... Ancak ne olursa olsun, olasılıkçı siyasetçi için elzem olan ekip çalışması onun kişiliğine upuygun gelmektedir.

rakiplerinden yararlanma

Olasılıkçı siyasetçi, rakipleri de olsa yetkin bilinçli insanlardan yararlanmalıdır. Rakiplerin birikimlerini kendi önderliğinde sorunların çözümü için kullanmalıdır. Böylece, halkın bir sorunun çözümü için en uygun kişi rakibi bile olsa onu rakip olduğu için yok saymaz, onu da çözümün bir parçası haline getirir.

Yıldırım Demir'e göre parti içinde rakipleri engellemek tehlikeli ve anlamsızdır. Eğer rakibin birikimi kendisinden daha

çoksa ne kadar uğraşırsa, onu yok sayarsa, yasaklarsa ve onu engellerse engellesin önünde sonunda o kendini geçecektir. Onun yolunu açmalıdır ki o da kendini gerçekleştirsin. Halk, onda ne var ne yok görsün. Mağdur olmanın, engellenmiş olmanın büyüsünden kurtulsun. Bu nedenle seçimde rakip olduklarına bile seçim sonrasında onların yapabileceği, kendini gerçekleştirebileceği, çözüme katkıda bulunabileceği alanlarda yetki de tanıyarak önlerini açmıştır.

Yıldırım Demir bu açıdan da olasılıkçı siyasetçi örneğidir. Kendi rakiplerinden birçoğuyla beraber çalışmayı başarabilmiştir. Onlara yetkiler vermiş, kendi birikimlerini halk yararına kullanmaları için olanaklar oluşturmuştur. Olasılıkçı siyasetçinin yapması gereken tam da budur.

ilişkisizlerin ilişkilendirilmesi

Olasılıkçı siyasetçi toplumdaki farklılıkların, karşıtlıkların ve ilgisizliklerin dengelenmesini önceler. Farklılıklar birbirlerini doğal olarak dengeler, karşıtlar da öyle ama ilgisizleri dengeleyecek bir şey yoktur. Dolayısıyla onların ne yapıp yapmayacağı belirsizdir. Oysa siyasetçi belirsizlikten hoşlanmaz çünkü işi gereği bugünü yönetmek ve geleceği belirlemek arzusundadır. Bu nedenle olasılıkçı siyasetçi, ilişkisizleri otoriteyle ilişkilendirerek onları çözümün bir parçası haline getirmeli, toplumsal dengeyi sağlamalıdır. İlişkisizler bir şeyle ilişkilendirildikten sonra onların yönetimi kolaylaşacaktır. Aksi takdirde olasılıkları denetlemek mümkün olmayacaktır.

(başkan nineyle) foto 20

Örneğin, mahallelerdeki yaşlı teyzeler siyaseten ilişiksizdir. Yıldırım Demir onları mahallelerindeki çöpün alınıp alınmadığını haber vermekle görevlendirir. Böylece yaşlı teyzeler doğrudan başkanı arayıp durumu bildirirler. Bu hem kontrol sağlar hem de yaşlı teyzeleri siyasetle ilişkilendirir.

Yıldırım Demir'in ilişkisizlerin ilişkilendirmesi konusunda çözümleri olan bir siyasetçi olduğu söylenebilir. Bunun örnekleri Ardanuç yerelinde yeterlidir. Bilinir ki Yıldırım Demir kimseye derdini anlatamayanları dinleyendir, kendisini kimsesiz hissedenlerin kimsesi gibidir. Böylece herkesi siyasetle ilişkilendirir.

çoklukçuluğun benimsenmesi

Olasılıkçı siyasetçi, varoluşun çoklu olasılığının ayrımındadır. Dolayısıyla türdeşlik yerine veya çoğulluk yerine çokluğun toplumun doğasına uygun olduğunu bilir. Çokluk, farklılıkların eşit algılanmasıyla ilgilidir. Çoğulculuksa farklılıkların bir çatı içine alınmasını gerektirir. Toplumlar farklı çokluklardan oluşur ve bu çokluklar nicelik olarak oranları dikkate alınmaksızın eşit değerdedir. Dolayısıyla olasılıkçı siyasetçi her bir çokluğun diğeri kadar yaşama hakkı olduğunu kabul eder. Onları eşit görür ve onlara eşit mesafede durur.

Çokluk algısı zaten çoğunluk algısından daha eşitlikçidir. Çoğunlukçuluk, hiyerarşik bir tutumdur; belli bir kimliği veya değeri merkez alarak, diğerlerine hoşgörüyle yaklaşmayı içerir. Bu hiyerarşik tutum, farklılıkları doğalarıyla kabullenmekten çok, farklı olmalarını bağışlamayı bir değer olarak önemser. Bu tutum farklılıkları salt kendi olmaları biçiminde

görmez, baskın değer ya da kimlikle ilişki içinde onları anlamlaştırır. Dolayısıyla farklılıkları doğaları dışında ilişkilere zorlar.

Oysa çoklukçu bakış, herhangi bir kimliği ya da değeri değil, varlığın ve toplumun çoklu doğasını merkez alır. Bu nedenle çoklukçu bakış, anlayışla yaklaşmayı içerir. Hiyerarşik olmadığından, farklılıkları doğalarıyla birlikte kavramayı önemser. Böylece çoklukçu bakan biri, toplumda sayısı ne olursa olsun her türden farklılığı eşit bir yaşam olasılığı olarak benimser. Farklılıkları kendi doğalarıyla var olmasını önceler.

Yıldırım Demir, Ardanuç'ta çoklukçu bakışı benimsemiştir. Farklı doğalar içinde bulunan grupları, adalet içinde birini birine üstün görmeden toplumun doğal bir parçası olarak kavrar ve onlarla onların doğasına uyarlı ilişkiler kurar. Ardanuç'ta farklı etnik kökenler, farklı inanç grupları, farklı siyasi gruplar ve yaşam tarzları vardır. Yıldırım Demir hepsine eşit uzaklıkta durmayı, birini diğerlerine üstün tutmamayı önceler. Kendisine oy verene de vermeyene de, eleştirene de eleştirmeyene de kapısı açıktır. Telefonu da 24 saat açıktır. Herkes bilir ki ihtiyaç duyulduğunda Yıldırım Demir'e ulaşabilir ve Yıldırım Demir herkesi eşit değerde dinler.

Olasılıkçı siyasetçi olarak Yıldırım Demir'in bilinci, özellikle üniversite hayatında çoklukçuluğa dönüşmeye başlamıştır. Orada farklı siyasi görüşten, etnik topluluktan, dini inanıştan insanlarla birlikte kalmış; ortak insani değerlerine tanıklık etmiştir. Hepsinin kimliklerine eşit derecede bağlılığını gözlemlemiştir. Bu nedenle bir kişi bile olsa çokluluğun toplumun doğal bir durumu olduğunu içtenlikle kabul eder.

Olasılıkçı siyasetçi tek bir ilişki biçimi olmadığının da ayrımına varan siyasetçidir. Çoklukçu kavrayış sadece toplumun doğasının bir sonucu değildir, aynı zamanda ilişkilerin doğasının da bir sonucudur. İlişki kurma biçimlerinin hepsi bir diğeriyle eşit değerdedir. Bu nedenle hangisi amaca yönelik sonuç getirecekse o türden ilişki kurmak ussal bir yöntemdir. Zaten olasılıkçı siyasetçi ussal davranmak zorundadır, usun gücüne dayanır.

olana yakınlık

İnsanın yanılgılarından biri, kendi zihninde oluşturduğu gerçeklikle var olan gerçeklik arasındaki farkı görememektir. Olması gereken diye bir gerçeklik sık sık zihni ele geçirir. Bu, siyasetçi için daha büyük tehlikedir çünkü elinde toplumu düzenleme, etkileme ya da yönlendirme gücü vardır. Bu durumda olması gereken dediği her neyse toplumu ona göre biçimlendirmeye kalktığında yahut bir sorunu olması gereken diye bir önyargıyla çözmeye çalıştığında, varoluşun koşullarıyla karşı karşıya kalır. Koşulları dönüştüremezse koşulların altında ezilir.

Olasılıkçı siyasetçiyse olması gereken diye bir önyargıya sahip değildir. Amaca yönelik olmak üzere olasılıklardan olanaklıları seçmeye eğilimlidir. Bunlardan birinin olması için gayret eder ama olanın gerçeğe daha uygun olduğunun da farkındadır ve ona da hazırlık yapar. Olana karşı direnmek, onu görmezden gelmek yahut onun gücünü hafife almak varoluşu hafife almak olacaktır. Çözüm yerine çözümsüzlüğü tercih etmektir. Bu nedenle olasılıkçı siyasetçi olanın yanında durur, onun ayrımına varmaya, ona hazırlık yapmaya çalışır.

Yıldırım Demir de olması gerekeni diretmez. Şöyle yapılmalıdır diye bir önyargıya da sahip değildir. Halk yararına sorunları çözme amacına uygun olan olasılıkları önceler ama bu gerçekleşmezse olacak olanın amaca yönelik etkilenmesine hazırlık yapar. Sözgelimi Ardanuç'ta bir yüksekokul kurulması, Ardanuç halkının yararınadır. Bunun için elinden geleni yapar ama bunun gerçekleşemeyeceğini fark edince, hiç olmazsa eski lise binasının üniversiteye tahsisini gerçekleştirmeye çalışır. Böylece ileride orada bir yüksek okul kurulma olasılığını elinde tutar. Ardanuç halkı açısından bu da bir kazançtır.

Yıldırım Demir'in olması gerekene yakınlığı, onun sorun çözme başarısındaki etkenlerden biridir. Bir olasılıkçı siyasetçi olarak ne halka ne de sorunlara olması gereken diye bir dayatma gerçekleştirmez. Dolayısıyla toplumu gerginleştirmez ve sorunları çözümsüzlüğe itmez. Tam bir olasılıkçı siyasetçi gibi; olanla ilgilenir, olanı amacına yönelik etkilemeye çalışır.

tazelik

Olasılıkçı siyasetçi varoluşun doğası gereği değişimin kaçınılmaz olduğunun farkındadır. Dolayısıyla değişen, dönüşen ve gelişen sorunlarla hep aynı çözümle baş edemeyeceğinin de farkındadır. Bir söz insanı bir kez heyecanlandırır, bir yol insana bir kez sevinç verir… Aynı denklemle başka sorunlar çözülmez. Dolayısıyla yenilik kaçınılmazdır. Olasılıkçı siyasetçi hayatın bu altüst oluşları karşısında tazeliğin değerini bilir.

Yıldırım Demir, sorunların çözümüne yönelik tazeliği gösterebilmiştir. Ancak kendinde tazelik için yeterli emek verdiği söylenemez. Değişikliklere kapalı olmamasına karşın ken-

dinde tazeliği öncelemeyen bir kişilik yapısına sahiptir. Aynı renklerde giysiler giyip, aynı yollardan geçip, aynı tarzda yürümeyi sever. Belki bu Ardanuç kültüründe karşılığı olan bir tutumdur çünkü Ardanuç kapalı bir kültürdür ve ani değişikliklere karşı tepkilidir. Hele siyasetçide bu değişiklikler olursa tepkisini daha yüksek sesle dillendirebilir.

SONUÇ

Olasılıkçı siyaset genel olarak siyasetin, özel olarak da günümüz siyasetinin sorunları için bir çözüm olanağıdır. Bundan eminim, çünkü bir şeyden emin olmak için gerekli olan sınamalarımı olasılıkçı siyaset için de yaptım. Öncelikle, olasılıkçı siyaset akla uygundur. Bir şey akla uygun değilse onun varlığından yahut gerçek olduğundan şüphe ederim. İkinci olarak, olasılıkçı siyasetin yaşamda karşılığı vardır. Yıldırım Demir olasılıkçı siyaset tutumunu uygulamış ve başarılı olmuştur. Üçüncü olarak, olasılıkçı siyasetin akla uygunluğunu ve yaşamda karşılığı olduğunu benden başkaları da görmekte ve tanıklık etmektedir. Bu yüzden olasılıkçı siyasetin bir çözüm olanağı olduğunu gönül rahatlığıyla söyleyebilirim.

21. yüzyıl Türkiye'sinde insanı umutsuzluğa sürükleyen, geleceğini karartan gelişmelerin başında siyasetçilerin çözüm yerine çözümsüzlüğü önümüze koymaları gelmektedir. Siyasetçiler o kadar çok şikayet eder oldular ki neredeyse bizlere onların sırtını sıvazlayıp teselli etmek kaldı. Oysa halk şikayet eder, beklentilerini dillendirir ve siyasetçiler de bu şikayet ve beklentilere çözümler üretir. Siyasetçi, kavramı gereği halkı umutlandırmalıdır. Bu beklenti, siyasetin olumlu içeriğinden doğar. Demek ki siyasetçiler önce siyaseti öğrenmelidir.

Bazı siyasetçiler siyasetin olumsuz anlamını önceleyebilir. Elbette siyasetin olumsuz tanımı ürkütücüdür. Bu siyaset anlayışını benimseyenlerden gelecek için umutlanmamız olanaksızdır. Ancak siyaseti olumsuz içeriğiyle benimseyenlerin de bir geleceği olacağı söylenemez. Dolayısıyla bu çelişik durumu fark etmelidirler.

Siyasetçilerin eleştiri ve özeleştiri kültürüne sahip olmaları gerekir. Bunun için öncelikle siyaset üzerine okumalı, düşünmeli ve tartışmalıdırlar. Kendilerinin ne tür bir siyasetçi oldukları konusunda bir belirleme de yapmalıdırlar. Böylece siyaset kültürünü içselleştirebilirler ve siyasetin işlevini yerine getirebilirler.

Ne tür siyasetçi olurlarsa olsunlar, siyasetçiler ahlakla yüzleşmelidir. Siyaset yaparken ilkelerini ve değerlerini belirlemeli ve bunu göre siyaset yapmalıdırlar. Ahlaki açıdan ilkelerini ve değerlerini belirlememiş, bu konuda kendiyle yüzleşmemiş birine güven duyulmayacağı ortadadır. Belki de çağdaş siyasetçiler bir araya gelip başka mesleklerde olduğu gibi bir etik bildirgesi hazırlamalıdırlar.

Toplumsal sorunların çözümü ancak siyasetçilerin başarabileceği bir iştir. Zaten kim toplumsal sorunları çözmeye girişirse siyaset yapıyor demektir. Siyasetçilerin toplumsal sorunları çözme konusunda donanıma ihtiyacı vardır; yeni yöntemlere, yeni bakış açılarına gereksinimleri vardır. İşte bu açıdan olasılıkçı siyaset önemli tartışma zemini olacaktır.

Olasılıkçı siyasetin insanın ve siyasetin doğasına uygunluğu, olasılıkçı siyasetçilerin tutum ve etkileri insanları siyasete yakınlaştıracaktır. Ne olursa olsun, siyaset çözüm alanıdır.

Her yaşamalanında sorunlar ve beklentiler olacaktır. Gerilim toplumsal dokunun doğasında vardır. Gerilimleri dindirecek, sorunları çözecek, beklentilere umut olacak birilerine ihtiyaç bitmeyecektir. O halde siyaset herkes için bir olanak ve ilgi alanıdır.

Siyasetçilerle halk arasında zaman zaman uyuşmazlıklar olması da kaçınılmazdır. Bu uyuşmazlığı körükleyen siyaset anlayışlarına da rastlanır. Kimi zaman siyasetçiler başarısızlıklarının kaynağı olarak halkı görürler. Halkın kendilerini anlamadıklarına yönelik şikayetler dillendirirler. Bu öyle bir ruhsal çöküntü yaratabilir ki toplumu aşağılamaya kadar gider. Oysa sorun toplumda olmasa gerekir. İnsanlardan onay almak isteyen siyasetçilerdir. Onlardan oy isteyen siyasetçilerdir. Sorunları çözmeye, gerilimleri dindirmeye gönüllü olan da onlardır. Bu konuda halkı ikna edememelerinin nedeni toplum olamaz. Başarısızlığın kaynağı kendileridir. Hem insanları aşağılayıp hem de ondan oy istemek çelişik bir tutumdur.

Siyasetçinin koşullar nedeniyle başarısız olduğu yerler veya zamanlar olacaktır. Ancak koşullar zaman gelecek siyasetçinin işini de kolaylaştıracaktır. Toplumu suçlama yanılgısı yetkin olmayan bilinçlerin savunma mekanizması olarak anlaşılabilir ama siyaset için anlaşılamaz. Başarısızlık durumunda yapılacak şey kendini sorgulamaktır.

Oysa her koşulda olasılıklar vardır, olasılıklar içinde olanaklıyı bulmalı ve bunlardan birinin olması için mücadele etmelidir. Olmuyorsa da olanaklıların ne olduğunun farkında olduğu için bu yeni duruma hazırlıklı olmalıdır. Bunu başaranlar vardır, bunu bir siyaset kültürü haline getirenler de vardır.

Olasılıkçı bakış varoluşun doğasının bir parçasıdır. Dolayısıyla varoluşun içinde bir işleve sahip olan siyasetin de bir olanağı olabilir, olmuştur da…

Yıldırım Demir, *"olasılıkçı siyaseti"* yaşam tarzı haline getirmiş bir siyasetçidir. Zorlanmadan, ayrıca emek ve enerji harcamadan, varoluşun doğasının görünümü olan olasılıklara uyarlı bir siyaset yürütmektedir. Üstelik bunu, koşulların en olumsuz olduğu dönemde ve koşulların en olumsuz olduğu yerde, Ardanuç'ta yapabilmektedir. Demek ki her yerde ve her koşulda, olasılıkçı siyaset tutumunun bir karşılığı vardır.

Olasılıkçı siyaset, elbette özenle sürdürülebilen bir siyaset tutumudur. Olasılıklarla boğuşan biri kolaylıkla amaçtan uzaklaşabilir. Bu yüzden olasılıkçı siyasetçinin amacını netleştirmesi ve onu bir pusula gibi kullanması gerekir. Amaç elbette güçlü bir çekim merkezidir. Onca emek, mücadele ve sabır o çekimden beslenir. Bu yüzden ondan kolay kolay uzaklaşılamaz ama yine de dikkatini olasılıklara veren bir siyasetçi, sadece olasılıklar üzerine yoğunlaştığında amacı kaybetmeye başlayacaktır. Amaç, varoluşa ve çoklu ilişkilere bir bakış açısı verir. Amaç açısından bakan biri, olasılıkları amaç açısından önemser, amaç açısından değerlendirebilir. Bu yüzden hangi konuda olursa olsun sorunlara yaklaşmadan, varlığın doğası ve olasılıkları araştırılmadan önce amaç anımsanmalıdır.

Olasılıkçı siyaset için bir başka sorun da yetkin bilince sahip olmayan siyasetçilerin olasılıklar karşısındaki çaresizliğidir. Zihnini geliştirmemiş, zihnini düzenlememiş, hayata uyarlı hale getirmemiş bir siyasetçi olasılıklar denizinde kaybolabilir ve bezginleşebilir. Hatta bu durum yetkin olmayan bi-

linçler için neredeyse kaçınılmazdır. Bu nedenle siyasetçilerin zaman ayırıp kendi zihinlerini önyargılardan temizlemeyi ve varlığın doğasına uyarlı bir zihne kavuşmayı öncelemeleri gerekir. Bu sadece siyaset için değil, yaşama uyarlı bir ömür için de gereklidir.

Siyasetçilerin düşünme, tartışma ve okuma alışkanlıkları olmalıdır. Ancak siyaset çok yorucu, çok yoğun ve ilişkisel bir hayat tarzıdır. Siyaset yaparken okumak, düşünmek ve özeleştiri yapmak kolay değildir. Neredeyse yalnız kalmak bile kolay değildir. Siyasetçiler toplumun gözü önünde yaşarlar ve hep başkalarının düşüncelerine, algılarına ve bakış açılarına yönelik kaygılar taşırlar. Böyle bir hayat tarzında kendine dönmek, kendiyle ilgilenmek çok zordur. Ancak olanaksız değildir. İnsan isterse kendine zaman ayırabilir, kendini dönüştürüp zihnini temizleyecek olanaklar bulabilir. Bu olasılıkçı siyaset anlayışına upuygun bir tutum olacaktır. Kendini dönüştüremeyen ve kendi sorunlarını çözemeyen biri nasıl olur da toplumu dönüştürmeyi tasarlayıp toplumun sorunlarını çözmeye niyetlenebilir?

Eğer siyasetçi varoluşun doğasına ve kendi doğasına uyarlı bir biçimde zihnini yetkinleştirirse bu onun için sevinç olacaktır. Bu sevinç elbette yaşama uyarlı olmanın ve kendini gerçekleştirmenin sevincidir. Yetkin bilince sahip bir siyasetçi sorunlar karşısında umutsuz değildir. Olasılıkçı bakışı, her koşulda sorunların çözülebileceğine siyasetçiyi ikna eder. Dolayısıyla siyasetçi her zaman umutlu biridir. Kendisi gelecekten umutlu olan bir siyasetçi, umutsuzluk üretmez. Kendisinden beklendiği gibi siyasetçi herkes için umut kaynağı olacaktır.

Bir olasılıkçı siyasetçi olan Yıldırım Demir merkezi hüküme-

tin pek umursamadığı, hatta yer yer cezalandırdığının söylendiği, yokluğun ve yoksunluğun egemen olduğu bir ilçede umut kaynağı olabiliyorsa başka yerlerdeki siyasetçilerin umut kaynağı olmamaları için hiçbir gerekçe yoktur. Yıldırım Demir sadece siyaseten umut kaynağı değildir, sevinçli bir yaşam da sürer. Demek ki siyasetçinin kendini gerçekleştirmesi için olasılıkçı bakışa ihtiyacı vardır, bu hem siyaset yaptığı toplumların ihtiyacıdır hem de kendi ve yakın çevresinin ihtiyacıdır.

Olasılıkçı siyasetçi yaşamalanına baktığında yaşamalanında olanakları görüp önceler. Yoksunluklar, eksikler, yetersizlikler onun dönüştüreceği alanlardır ama öncelikle olanakları görür. Bu nedenle olumludur, umutludur ve heveslidir. İnsan bir şeyi hevesle yaparsa kolaylıkla yapar, başkalarını da heveslendirir. Demek ki her koşulda önce olumlu olanları görmek, onlardan işe başlamak sorunlar karşısında insanı güçlü kılacaktır.

Olasılıkçı Siyaset Açısından Yıldırım Demir adlı bu çalışma, siyaseti yeni bir tartışmaya taşırsa amacına ulaşmış olacaktır. Öncelikle *"olasılıkçı siyaset"* kavramı üzerine yapılacak tartışmalar amaçlanmıştır. Bu tartışma elbette teoriktir ama hemen ardından bu teorinin uygulaması da konu edinilmiştir. Yıldırım Demir'in siyaseti uygulamalı bir örnektir. Demek ki *"olasılıkçı siyasetin*" yaşamda karşılığı vardır. Hatta *"olasılıkçı siyaset"* kavramı, Yıldırım Demir'in siyaset yapma biçiminden esinlenilmiştir de diyebiliriz.

Şener Aksu'nun diğer kitapları:

1996-***Güneşin Denize Bıraktığı İzden ya da Öykünsüz*** / Kişisel Yayın / *Şiir*
1997-***Zamanı Yarım Kalan/***Gerçek Sanat Yayınları / *Şiir*
1998-***Tarih ve Devrim***/Kocaeli Üniversitesi Yayınları / *Tarih*
2001-***Ulusunu Tutsaklıktan Kurtaran Mustafa Kemal'in Destanı*** / Kültür Bakanlığı Yayınları / *Sahne denemesi*
2001-***Robot Arkadaşım*** /Kültür Bakanlığı Yayınları / *Tiyatro-çocuk oyunu*
2001-***İlk Yardım Son Yardım*** / Kültür Bakanlığı Yayınları / *Tiyatro-gençlik oyunu*
2001-***Kağıtçı*** / Kültür Bakanlığı Yayınları / *Tiyatro*
2003-***Bireyin Tarihteki Rolü Açısından Yahya Kaptan*** / Kocaeli üniversitesi yayınları -ikinci baskı 2007 Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Yayınları / *Tarih felsefesi*
2003-***Ulusal Egemenlikler ve Geleceğin Otoritesi*** / Kocaeli Üniversitesi Yayınları / *Tarih*
2003-***Hayatın Rengi Saf Hüzün*** /Kişisel Yayın/ *Şiir* (Ruşen Hakkı Ulusal Şiir Ödülü birinciliği)
2006-***Hegel ve Tarih Felsefesi*** / Anı yayıncılık / *Felsefe*
2007-***Kül Nehri*** / Gerçek sanat yayınları / *Şiir*
2009-***Dağ Martısı*** / Umuttepe yayınları / *Roman*
2009-***Yaşamalanı ve Otorite Açısından Devrim*** / Umuttepe yayınları / *Tarih felsefesi*
2012-***11.Dervişin Kehanetleri*** / Aydilisanat Yayınları / *Öykü-Deneme*
2014-***11.Dervişin Dilinden*** / Patikalar Dergisi Yayınları / *Aforizmalar*
2014-***Sanayiciliğe Sıradışı Bir Yolculuk-Şerif Ünan*** / Cinus Yayınları / *Biyografi*
2015-***Şiirin Doğası*** / Aydilisanat Yayınları / *Şiir Estetiği*
*2015-**ay sandalı** /* Patikalar Dergisi Yayınları */ Toplu şiirler*
*2016- **Futbol Benim Neyim Olur /***Ekinoks Yayınları */ Deneme*

aydili yayınları

1-şener aksu ***11.dervişin kehanetleri*** */öykü-deneme*

2-murat sipahioğlu ***mardin düşleri*** */öykü-deneme*

3-gönül balkır ***güvercin döngüsü*** */öykü-deneme*

4-selma gün ***yapraklar kırmızı deli*** */şiir*

5-gül anasal ***gül zamanlarda*** */ şiir*

6-oya aksu ***kağıt kokusu*** */şiir*

7-songül karakoç ***kalbin sol anahtarı*** */şiir*

8-necla kutlu ***içimde fındık güneşler*** */şiir*

9-mahir dönmez ***ıslak imza*** */şiir*

10-a.yaşar tezulaş ***batık düşler ülkesi*** */şiir*

11-a.arda yastıoğlu ***akustik aşk*** */şiir*

12-zeynep karaca ***ışığını arayan şiirler*** */şiir*

13-anıl küsen ***gecenin sandığı*** */ şiir*

14-dilek ayrıbaş ***yaz dileği*** */şiir*

15-hayrettin geçkin ***yol ağrıları*** */şiir*

16-filiz tatar ***annem için*** */şiir*

17-minel altıner ***minela su*** */şiir*

18-melek durukan ***hayata tutunan prematüre bebekler*** */araştırma*

19-suat özdemir - elzem aksu ***aydili şairleri antolojisi***

20-bergenihal ***yalnızlığın el kitabı yoktur*** */deneme*

21-nadide utku ***incili nine*** */masal*

22-nuran güral ***mavi gelincik*** */ şiir*

23-nadide utku ***masal rüzgarı*** */ masal*

24-halit nart ***saklı kumbara*** */şiir*

25-k. nurettin gürses ***serçenin gözyaşları*** */şiir*

26-ibrahim sedefoğlu ***aşk hali*** */ şiir*

27-nazmi tirben ***bir bedende üç can*** */şiir*

28-reyhan yıldız çınar ***sihirli orman'ın masalı*** */masal*

29-nadide utku ***oyuncak ülkesi*** */ masal*

30-oya aksu ***kuş ağacı*** */çocuk romanı*

31-selma gün ***eflatun hüzün*** */ şiir*

32-ibrahim sedefoğlu ***karanfil kokulu atlarla gel*** */şiir*

33-çiçek polat ***çiçek tutulması*** */ şiir*

34-melek kavşut ***ekmek iskelesi*** */şiir*

35-kenan demir ***karanlığı uyutma sanatı*** */ deneme*

36-gül anasal ***kocaeli edebiyatçıları derlenimi*** */araştırma*

37-nadide utku ***ay kapısı*** */çocuk romanı*

38-diren gümüş karalı ***zen filler*** */çocuk öyküleri*

39-nadide utku ***müzedeki sandık*** */çocuk romanı*

40-selahattin uyuşan ***geçmişi çağırmak*** */anı*

41-oya aksu ***aksak sesler*** */çocuk romanı*

42-gamze bakay ***ben küçükken sen buluttun*** */şiir*

43-şener aksu ***şiirin doğası*** */ estetik*

44-basri şen ***terliğini ters giymiş şiirler*** */şiir*

45-melek kavşut ***onu son görüşümdü*** */anı*

46-diren gümüş ***karalı atlas çizgili düşler*** */çocuk romanı*

47-oya aksu ***kuşlara tutunsam ölmem*** */şiir*

48-selma gün ***neriman*** */roman*

49-ayten özmeral ***kül sessizliği*** */ deneme*

50-ayten özmeral ***kardelenin direnci*** */ deneme*

51-yasemin doğan albayrak ***buradan çıkış yok*** */ çocuk edebiyatı- ingilizce çevirili*